OfficeSTORE

AFVN
C.S /
STAAT
IRAK-
KG 1999
KAST I

1-9-2005

A4

OfficeSTORE

AFVN
C.S /
STAAT
IRAK-
KG 1999
KAST I

1-9-2005

A4

B

xxxxxxxxx
030-6956867

de heer Jan Peters
Rietmolenstraat 42
7512 XW Enschede

betreft: kort geding tegen dreigende agressie tegen Irak

3 maart 1998

geachte heer Peters,

Zoals besproken hierbij de brief bestemd voor Iraki's en/of mogelijke Iraakse organisaties, plus een lijst om in te schrijven.

Bij voorbaat mijn dank voor de medewerking.
Hoewel momenteel de ergste spanning even weg is, taxeer ik het zo dat elk moment de dreiging weer acuut kan worden.
Daarom worden de voorbereidingen voor het kort geding gewoon voortgezet.

met vriendelijke groeten,

Nico Steijnen

Franciskaanse Vredeswacht
Roline Woldinga-Veldkamp
Oostelijk Halfrond 65
1183 EN Amstelveen
020 6452399

Amstelveen 3 maart 1998

Aan de heer Mr. N.M.P. Steynen
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

Beste Nico Steynen,

Ik denk dat ik je moet teleurstellen . Onze vredeswacht is namelijk helemaal geen rechtspersoon. We hebben geen statuten of wat dan ook en ook niet een echt bestuur. We zijn gewoon maar een beweging en zo willen we dat ook houden.
Ik neem dus aan dat we niet kunnen meedoen in het kort geding, hoogstens kunnen we moreel steunen.

In Trouw van vandaag las ik dat ons fregat voor de eerste maal in actie kwam. Reden dus omdat op de een of andere wijze te stoppen.
Kunnen we wel op de hoogte blijven van jullie acties?

Dag, vrede en alle goeds,

Roline

Mevrouw C. Westgeest
Schopmanlande 22
7542 CN Enschede

betreft: kort geding tegen dreigende agressie tegen Irak

2 maart 1998

geachte mevrouw Westgeest,

Zoals telefonisch afgesproken hierbij de bedoelde informatie om nog eens extra te proberen mensen uit Irak tot deelneming te bewegen aan het kort geding.
Ik hoop dat u e.e.a, wil doorsluizen en aanbevelen bij personen en organisaties van Iraakse huize.

Bij voorbaat mijn dank !

met vriendelijke groeten,

Nico Steijnen

WILPF

Women's International League for Peace and Freedom

Internationale vrouwenorganisatie voor vrede en vrijheid

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

1 maart 1998

Geachte Heer Steijnen,

Op de algemene ledenvergadering van 28 februari 1998 is zorgvuldig afgewogen of wij als WILPF de sommatie inzake steun van Nederland aan de VS met betrekking tot Amerikaans Militair geweld tegen Irak, op dit moment willen steunen.

Wij denken dat dit niet het goede moment is.
De spoedeisende reden is vervallen en daarmee lijkt de kans dat het wordt afgewezen erg groot.
Dit zou ook betekenen dat er niet of nauwelijks aandacht aan wordt besteed in de pers.

Tijdens bovengenoemde vergadering kwam heel duidelijk naar voren dat WILPF staat achter de kern van de zaak nl. dat er sprake is van agressie, dat Nederland zich laat leiden door het machtigste lid van de Veiligheidsraad en dat de rechsbasis hiervoor blijkbaar onduidelijk is.
Wij kunnen geheel instemmen met punt a en b van de sommatie maar achten het moment om te dreigen met een kort geding op dit moment niet effectief in verhouding tot het gewenste resultaat.

Wij vragen ons af of een bodemprocedure-ondanks investering van tijd en kosten- niet meer zoden aan de dijk kan zetten.
Wij willen helpen om daarvoor bij onze contacten, steun te verkrijgen.

Wij willen graag op de hoogte blijven van de ontwikkelingen.
Hartelijk dank voor uw inzet en tijd,

Vriendelijke groet, Carolien C. van de Stadt. (vice voorzitter van WILPF-nederland.)
Praediniussingel 35
9711 AD Groningen.
Telefoon 050-3139027

C.C. van de Stadt-Sabel.

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. ~~03404-56867~~ 030-6935864

betreft: voorbereidingen kort geding tegen (dreigende) Nederlandse medewerking aan oorlogsgeweld tegen Irak

datum 27 februari 1998

Geacht bestuur,

In verband met de bovengenoemde voorbereidingen verzoek ik u mij zo spoedig mogelijk een exemplaar van uw statuten toe te sturen. Die zal ik bij het kort geding moeten overleggen aan de President van de rechtbank.
Bij voorbaat dank.

met vriendelijke groeten,

Nico Steijnen

Rabobank Zeist.
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Rabobank: 21 71 31

DEELNEMERS AAN HET KORT GEDING (lijst inleveren bij organisatiecomité of opsturen naar N. Steijnen, Couwenhoven 52-05 3703 ER Zeist (met spoed !)

NAAM	VOORNAMEN (voluit)	WOONPLAATS	MACHTIGING (handtekening)

Netwek van
Democratische
Marokkaanse Organisaties

شبكة
المنظمات
الديمقراطية المغربية

M.R.Z - OBIPLEIN 16 - 1094 RB AMSTERDAM - Tel & Fax 020-6652295

Verklaring

De vrede in de Arabische regio wordt momenteel ernstig bedreigd. Dit is het gevolg van de agressieve inmenging van met name de Verenigde Staten die is gericht op de vernietiging van de sociale en economische infrastructuur van de Irak, tegen het leven en welzijn van het Iraakse volk.

Wij, het Netwerk van Marokkaanse Democratische Organisaties, voelen ons sterk verbonden met de Arabische volken. Wij veroordelen de imperialistische militaire interventie tegen het Iraakse volk.

1) We zijn tegen elke militaire interventie in Irak, nu en in de toekomst
2) We eisen een onmiddellijke stopzetting van het Embargo tegen Irak
3) We roepen alle arabische landen en volken in de regio op de geplande militaire interventie openlijk te veroordelen
4) Wij veroordelen alle arabische landen in de regio die op enige wijze faciliteiten bieden aan de Amerikaanse militaire interventie
5) Wij eisen een demilitarisering van de hele regio.
6) Wij eisen van de Nederlandse overheid zich te onthouden van elke steun aan de militaire interventie. Een actieve inmenging vormt een bedreiging voor de goede verstandhouding tussen de volken
7) Wij eisen stopzetting van de Amerikaanse en imperialistische embargo-politiek en de militaire agressie tegen Irak, Libië, Sudan en Iran
8) Wij veroordelen de dubbele moraal van de Verenigde Staten over de naleving van VN-resoluties tegen Irak
9) Wij steunen alle vredelievende krachten en initiatieven die de agressie van de Verenigigde Staten helpen voorkomen
10) Wij roepen alle democratische en vredelievende krachten op om zich ondubbelzinnig en luid uit te spreken tegen het embargo tegen het Iraakse volk en het militaire machtsvertoon tegen de arabische volken in de regio
11) Van de gehele arabische en islamitische gemeenschap, van alle democratische en vredelievende krachten vragen wij de

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. 03404 - 5 68 67

Aan :

- Het VON en de onder het bereik hiervan vallende organisaties van mensen uit Irak
  t.a.v. de heer Iskander Salman
- De organisaties aangesloten bij het Netwerk van Democratische Marokkaanse Organisaties

betreft: juridische aktie tegen Nederlandse medeplichtigheid aan Amerikaanse (dreigende) agressie tegen Irak

datum 27 februari 1998

Heren/dames,

Ik wil nogmaals in verband met het kort geding dat een aantal vredesorganisaties zullen aanspannen tegen de Nederlandse staat over Irak wijzen op het volgende.

Om nieuwe pogingen van Amerika tot agressie tegen Irak tegen te gaan, is het van groot belang om de toch al kleine internationale steun die Amerika hiervoor heeft nog verder te doen verminderen.
Het is dus belangrijk dat Nederland zijn steun - politiek en militair (fregat) - aan Amerika intrekt. Als Nederland als bondgenoot voor Amerika wegvalt, wordt het Amerikaanse isolement in deze kwestie vergroot.

In het komende kort geding wordt dat de eis, die aan de rechter zal worden voorgelegd: dat Nederland zijn steun aan de Amerikaanse oorlogspolitiek intrekt en dat het Nederlandse fregat wordt teruggetrokken.

Zolang Nederland zijn steun aan Amerika niet opzegt, gaan de voorbereidingen voor het kort geding dus gewoon door.

Het kort geding is een initiatief van de Vereniging van Juristen voor de Vrede en wordt (nu al) gesteund door de volgende organisaties die dus meedoen: Stichting Tribunaal voor de Vrede, Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie (Artsen voor Vrede), Anti Interventie Comité, Landelijk Beraad van Vredesorganisaties, Liga voor de Rechten van de Mens, Beweging Weigering Defensiebelasting, Haags Vredes Platform, AMOK, Vrouwen voor Vrede, Women's International League for Peace and Freedom, SVAG, Stichting Miljoenen Zijn Tegen en Stop de Wapenwedloop.
Verder hebben zich als deelnemers opgegeven enkele tientallen particuliere personen.
De aantallen nemen nog voortdurend toe.

Wanneer de zaak voor de rechter zal worden gebracht, is nog niet precies te zeggen. Voor een deel is dat afhankelijk van de politieke ontwikkelingen.
Voor een deel is dat ook afhankelijk van het volgende.
Zoals ik met enkele mensen uit uw kring , of met u zelf, al heb besproken, is het dringend noodzakelijk dat ook mensen en /of organisaties vanuit Irak aan het kort geding meedoen.
Dit om juridische redenen.

Rabobank Zeist,
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Rabobank: 21 71 31

Het probleem is namelijk dat Nederlandse organisaties en Nederlanders bij een kort geding als dit eigenlijk alleen een ideëel belang hebben (zij worden niet rechtstreeks bedreigd) terwijl mensen uit Irak een veel harder belang hebben bij een dergelijk kort geding. Zij (en hun familie) kunnen rechtstreeks het slachtoffers worden (of hun eigendommen) van Nederlandse hulp (indirect) aan Amerikaanse agressie tegen Irak.

Nog steeds ben ik dus dringend op zoek naar mensen/organisaties uit Irak om mee te doen met deze rechtszaak.
Kosten zijn hieraan niet verbonden en financiële risico's zijn er niet. Als secretaris van de Vereniging van Juristen voor de Vrede doe ik dit kort geding gratis en de bijkomende kosten zijn voor rekening van de Vereniging van Juristen voor de Vrede.

Ik weet heel goed dat toch een besluit voor mensen uit Irak om mee te doen moeilijk blijft.
Maar ik blijf optimistisch dat het mogelijk moet zijn mensen uit Irak en/of Iraakse organisaties in Nederland te vinden om mee te doen. Wat ook fantastisch zou zijn, is als het mogelijk zou zijn om mensen In Irak zelf te vinden die mee zouden willen doen. Als iemand dus van familie, vrienden of kennissen in Irak zou weten dat die zouden willen meedoen, dan hoor ik dat graag.
Van iedereen die wil deelnemen aan het kort geding heb ik nodig: de namen, de voornamen (voluit) en de woonplaats. Adres hier in Nederland, het buitenland of in Irak is dus niet nodig. De woonplaats is genoeg.
Ik blijf dus hopen dat er mensen uit of in Irak en/of Iraakse organisaties gevonden kunnen worden.
Graag roep ik ookiedereen op om in zijn eigen kring hiernaar verder te zoeken.
Ik hoop op een positief resultaat.

met vriendelijke groeten,

Nico Steijnen

P.S. : deze brief stuur ik u in een aantal exemplaren. Zodat u hem zelf aan personen en organisaties kan uitdelen of doorsturen. Verder doe ik u hierbij een paar lijsten toekomen die gebruikt kunnen worden om zich op te geven.

P.P.S.S. : Vanzelfsprekend zijn ook andere buitenland-organisaties als van Iraakse mensen zeer wenselijk en van harte welkom om mee te doen, maar dat spreekt vanzelf !

24-2-98 2e VERSIE NAV. TROUW

CONSTANTE OORLOGSDREIGING IS HET GEVOLG VAN DWANGPOSITIE IRAK

Er moet maar eens ruimte komen voor een andere benadering van het probleem Irak.
Natuurlijk kan men erin volharden dat alle problemen uitsluitend in de persoon van Saddam Hoessein zijn gelegen. En dat als er binnenkort opnieuw wrijvingen zouden ontstaan over de wapeninspecties dit een nieuw bewijs vormt van 's-mans wispelturigheid en perfide onbetrouwbaarheid. Want iedereen verwacht weer nieuwe problemen. De Amerikanen blijven er zelfs op volle oorlogssterkte voor in de Perzische Golf. Maar zo langzamerhand zou de onwaarachtige gemakzucht van een dergelijke verklaring toch op z'n minst een licht schaamtegevoel moeten opwekken.

Irak verkeert in een wanhopige positie.

Wat in Irak aan de gang is werd al in 1994 door de Franse oud-minister van defensie Chevènement in een artikel in Le Monde aangeduid als het schandaal van "een discrete volkerenmoord".
Eens was Irak een relatief welvarend land met een gemiddeld jaarinkomen van 3000 dollar per inwoner. Nu is dat gedaald tot 40. In 1980 verdiende Irak nog jaarlijks 26 miljard dollar met olie-export. Dat was 90% van haar inkomsten. Die hoge inkomsten uit olie stelden Irak in staat om voor 70% van zijn voedselvoorziening afhankelijk te zijn van import. Irak had een degelijk sociaal zekerheidsstelsel met o.a. een werkloosheidsuitkering, een pensioenstelsel en een ziekteverzekering, beschikte over een goedkoop systeem van staatsgezondheidszorg, goed uitgeruste ziekenhuizen en een ontwikkeld onderwijsssysteem. 87% van de jongeren tussen de 12 en 17 jaar was schoolgaand en de kindersterfte was extreem laag. De landbouw, die in Irak kampt met ernstige verziltingsproblemen van de vruchtbare grond, was vergaand gemechaniseerd en er bestond een goede infrastructuur.

Die infrastructuur werd in de Golfoorlog door de geallieerde bombardementen grotendeels verwoest. Nog nooit werd in zo korte tijd zoveel explosief vermogen aangewend als tegen Irak het geval was.
Na de verpletterende nederlaag werden aan Irak wapenstilstandsvoorwaarden opgelegd, waarbij vergeleken de aan de Duitsers na de Eerste Wereldoorlog gestelde vredestermen van Versailles als een pretpakket kunnen worden beschouwd.
Zoals bekend vormden de buitengewoon zware vredesvoorwaarden van Versailles mede de oorzaak van de totale instorting van de Duitse economie en een krachtige voedingsbodem voor de opkomst van Hitlers nationaal-socialistische revanchisme.
Resolutie 661 van de Veiligheidsraad, al aangenomen vóór het uitbreken van de Golfoorlog en onverkort gehandhaafd na de Iraakse nederlaag tot aan de dag van vandaag, voorziet in een ongekend sanctieregime. Allereerst een totale boycot van Iraakse goederen en producten. Zo verloor Irak in één klap vrijwel alle export-mogelijkheden en daarmee bijna alle inkomsten. Voorts werd een bijna totaal embargo ingesteld voor vrijwel ieder product. Zodat Irak ook niet meer in staat is tot import van wat dan ook. Met als enige uitzondering "goederen die strikt voor medische doeleinden zijn bestemd en, als de humanitaire omstandigheden daartoe nopen, voedselvoorrraden". Maar waar Irak vrijwel totaal van alle inkomstenbronnen beroofd is, is er ook geen geld om voedsel en medische goederen aan te schaffen en te importeren Verder omvatte het sanctiepakket aanvankelijk een totale bevriezing van de Iraakse tegoeden in het buitenland. Bij latere resolutie 778 van 2 oktober 1992 werd bepaald dat alle staten waarin zich Iraakse fondsen bevonden deze dienden over te maken op een speciale VN-rekening, waaruit o.a. de kosten van de vernietiging van Iraks massavernietigingswapens en herstelbetalingen aan Koeweit dienden te worden gefinancierd. Daarmee werden dus deze tegoeden definitief geconfisqueerd.

Irak werd ook onbeperkt aansprakelijk gesteld voor alle schade die als gevolg van de oorlog wereldwijd was geleden. De Veiligheidsraad stelde een speciale commissie in, de UNCC, waarbij tot aan de sluitingsdatum eind 1995 in totaal 216 miljoen claims binnenkwamen uit 92 landen tot een totaal bedrag van 200 miljard gulden. Alleen al vanuit Nederland wordt 900 miljoen gulden schadevergoeding geclaimd.
Gevoegd bij de al bestaande buitenlandse staatsschuld van Irak van ruim 80 miljard, betekent dat niet minder dan dat Irak in feite volstrekt failliet is en, bij handhaving van een en ander, geen schijn van kans heeft om er economisch ooit nog bovenop te komen.

De wurggreep waarin Irak zich als gevolg van deze voorwaarden bevind is nog dodelijker dan indertijd de vredesvoorwaarden van Versailles voor Duitsland waren.

Juist het feit dat Irak voor 70% van zijn voedselvoorziening van import afhankelijk is, maar zich als gevolg van het embargo van vrijwel alle inkomstenbronnen afgesneden ziet, maakte dat al enkele maanden na de Golfoorlog hongersnood en het uitbreken van besmettelijke ziekten zich onvermijdelijk aandienden. Daarop toonde de Veiligheidsraad bereidheid een kleine opening in het embargo te maken en Irak toe te staan voor 2 miljard dollar per half jaar olie te verkopen voor voedsel en medicijnen. Met de mogelijkheid van verlenging voor nog een half jaar. Dit echter onder de restrictie dat 30% van de opbrengst zou worden besteed voor herstelbetalingen en voorts nog een bedrag tot 50 miljoen zou worden gereserveerd voor de kosten van de VN-operaties in Irak. Zodat overblijft een bedrag van 1,3 miljard dollar, te besteden onder supervisie van een door de Veiligheidsraad aangewezen commissie.
Daarmee begon een jarenlang getouwtrek over deze "oplossing". Irak ziet in de gestelde voorwaarden een ernstige inbreuk op zijn soevereiniteit en spreekt bovendien van een schijnoplossing, omdat het bedrag veel te laag zou zijn om de nood adequaat te kunnen bestrijden. Maar bovendien is het - terecht - bezorgd voor een onbeperkte voortzetting van de sancties, indien deze af en toe met een humanitaire impuls worden afgedekt.

Duidelijk is dat Irak niets meer heeft te verliezen. Het is totaaal geruineerd. De economie is grotendeels tot stilstand gekomen door het embargo op grondstoffen en vervangingsproducten. De werkloosheid en verpaupering zijn enorm. Rapporten van Unicef en de FAO bevestigen dat momenteel duizenden kinderen per maand sterven aan ziekten en ondervoeding, terwijl de sancties de afgelopen jaren hebben geleid tot de voortijdige dood van meer dan een miljoen Irakezen. Het handelsembargo heeft de Iraakse middenklasse volledig weggevaagd. Wat resteert is een dunne toplaag van rijken rondom het regime en in de handel. En daaronder een enorme schare van mensen die ver onder de armoedegrens leeft.

De bittere realiteit is dat het Iraakse volk wordt gestraft voor iets waar het niet verantwoordelijk voor kan worden gehouden. De internationale gemeenschap kan zich niet blijven verschuilen achter het schrikbewind van Saddam Hoessein, maar moet zelf verantwoording afleggen voor de catastrofale gevolgen van de sancties.

Het ziet er niet naar uit dat dit zal gebeuren. De Verenigde Staten blijven de al zo geteisterde bevolking van dit land bedreigen met een inferno van wapengeweld als de wapeninspecteurs opnieuw ook maar een strobreed in de weg wordt gelegd.
Dat niettemin een nieuw conflict over de wapeninspecties voor ieders gevoel onheilspellend in de lucht hangt, heeft een hoge mate van politieke onvermijdelijkheid.
Irak wil nu eindelijk, na ruim 7 jaar, af van de alles verstikkende sancties. Dat is niet alleen een humanitaire noodzaak - natuurlijk is het onmogelijk om zelfs maar te denken aan een oplossing voor de diepe ontwrichting en ellende voor de bevolking zolang alleen "olie voor voedsel" mag worden verkocht, of dit nu voor 2 of 5 miljard dollar zou zijn -, maar bovendien is dit geheel overeenkomstig de resoluties van de Veiligheidsraad.

Hoewel een meerderheid van de Veiligheidsraad er nu rijp voor is dat Irak hierop uitzicht wordt geboden, willen de Verenigde Staten met name hiervan niets weten. Of Irak nu aan de eisen tot liquidatie van zijn programma voor massavernietigingswapens zou hebben voldaan of niet, het is van algemene bekendheid dat Amerika tegen de opheffing van de sancties blijft. Onlangs heeft het zich nog verzet tegen het voorstel van Rusland tot sluiting van het dossier met betrekking tot de liquidatie van het kernbewapeningsprogramma, nadat het IAEA hierover een positief advies had uitgebracht. Maar Amerika weigert daarmee in te stemmen. En zo zal het ook blijven weigeren in te stemmen met afronding van het dossier inzake chemische en bacteriologische wapens, welke voortgang daarin ook wordt geboekt. Totdat Saddam Hoessein is verdwenen. Maar anderzijds is het althans jarenlang de politiek geweest van Amerika om Saddam Hoessein nu juist niet te verdrijven. Omdat Irak dan wellicht uit elkaar zou vallen.

De politiek van de Verenigde Staten, gesteund door een aantal andere westerse landen, is dus zowel van een ongeëvenaard cynisme als ten diepste in strijd met de resoluties van de Veiligheidsraad die Irak uitzicht bieden op opheffing van de sancties. Saddam Hoessein stapt niet zelf op en het Iraakse volk slaagt er niet in om hem af te schudden. Wil Saddam Hoesein iets doen aan de diepste wens van het Iraakse volk, namelijk om bevrijd te worden van de sancties, dan rest hem geen andere keus dan keer op keer weer een conflict uit te lokken over de wapeninspecties. Dat is voor hem de enige manier om de afschaffing van de sancties op de agenda te krijgen en te houden.

Als het aan Amerika ligt blijft Irak verzwakt en uitgemergeld tot Sint Juttemis. Onder Saddam Hoessein. Of dit nu duizenden of miljoenen Iraakse doden kost of niet. Die worden immers weggerationaliseerd als propagandamateriaal voor Saddam Hoessein, waardoor we ons niet van de wijs hoeven te laten brengen. Datzelfde geldt ook op voorhand al voor alle Iraakse doden die nog zullen vallen als gevolg van voortzetting van de sancties en van eventueel nieuw oorlogsgeweld tegen Irak in een voorzienbare toekomst.

mr. N.M.P. Steijnen

advocaat internationaal recht en secretaris
van de Vereniging van Juristen voor de Vrede

WILPF

Women's International League for Peace and Freedom

Internationale vrouwenorganisatie voor vrede en vrijheid

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

24 februari 1998

Geachte Heer Steijnen,

Dank voor het sturen van de sommatie aan de Nederlandse regering inzake de steun aan de VS met betrekking tot Amerikaans Militair geweld tegen Irak. Is dit een concept of de officiele versie?

Tegelijkertijd bleken er - via Email- ook op internationaal gebied allerlei akties te zijn, maar geen ervan meldt iets over juridische stappen tegen een eigen regering.
Toch begrijp ik uit uw brief dat gronden hiervoor wel aanwezig zijn.
Women's International League for Peace and Freedom, houdt zich reeds vanaf 1915 bezig met de oorzaken die leiden tot oorlog en is in dat kader zeer geïnteresseerd in de (jurische) legitimiteit van oorlog of dreigen met oorlog. Helaas zijn wij echter niet deskundig op dit gebied .

Wij zijn blij dat er steeds meer deskundigen zoals u, binnen een organisatie als IALANA zich hierin verdiepen en anderen betrekken.
Wij willen graag op de hoogte blijven van de voortgang en horen graag hoe de brief wordt die bestemd is voor ondertekening door organisaties en individuen.

Met vriendelijke groeten,
Carolien C. van de Stadt-Sabel
Praediniussingel 35, 9711 AD Groningen

2 bijlagen, ter informatie.

C. van de Stadt-Sabel

050- 312110
313902 7

WILPF-secretariaat
F.C. Donders straat 23 3572 JB Utrecht
Telefoon 030.2712121 Postgiro 236494

Consultatieve Status bij de Verenigde Naties: ECOSOC, UNCTAD en UNESCO.
Speciale consultatieve relaties met FAO, ILO en UNICEF

****
***** TX RAPPORT *****
****

VERZENDING OK

TX/RX NR.	0803
TEL. AANSLUITING	31 20 6680389
ID AANSLUITING	
STARTTIJD	24/02 14:55
GEBRUIKTE TIJD	03'12
PAG.	4
RESULTAAT	OK

NVMP Gezondheidszorg en Vredesvraagstukken

Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie
Bosschastraat 17, 3514 HN Utrecht
telefoon (030) 272 29 40
fax (030) 272 31 73
postrekening NVMP (Utrecht) 4395340

IPPNW INT. PHYSICIANS FOR THE PREVENTION OF NUCLEAR WAR

Comité van Aanbeveling

W. H. Cense, arts,
directeur van het Nederlandse Rode Kruis

Prof. dr. E. van der Does,
em. hoogleraar huisartsengeneeskunde
Rotterdam

A. van Es,
voorzitter Johannes Wier Stichting voor
Mensenrechten en Gezondheidszorg

C. H. Hak, huisarts,
voorzitter VVAA Nederlandse
Vereniging van Artsen

Dr. R. J. H. Kruisinga,
voormalig Staatssecretaris

Mw. F. J. Laning-Boersema,
voormalig Lid der Tweede Kamer

Mw. J. M. G. Lanphen, huisarts,
voorzitter Koninklijke Nederlandsche
Maatschappij tot Bevordering der
Geneeskunst

Mw. Prof. dr. B. Meyboom-de Jong,
hoogleraar huisartsengeneeskunde
Groningen

J. de Milliano
Vereniging Artsen zonder Grenzen

Mw. Prof. dr. J. M. Richters,
hoogleraar vrouwenhulpverlening
Leiden

Prof. dr. Ph. B. Smith,
secretaris Pugwash Nederland

Rabbijn A. Soetendorp,
voorzitter Green Cross Nederland

Prof. dr. C. Spreeuwenberg,
hoofdredacteur Medisch Contact

Prof. dr. B. C. L. Touwen,
em. hoogleraar ontwikkelingsneurologie
Groningen

J. Verhoeff,
Hoofdinspecteur voor de
Volksgezondheid

L. Wecke,
Hoofd Studiecentrum voor
Vredesvraagstukken Nijmegen

Aan: N. Steijnen
Ver. Juristen voor de Vrede
Couwenhoven 52-05
3703 ER ZEIST

Utrecht, 23-02-1998

Geachte heer Steijnen,

Hierbij ontvangt u de statuten van onze vereniging.
Een en ander is gebeurd na overleg met Emiel Wennen en onze voorzitter Auke van der Heide. Gaarne ondersteunen wij daarmee uw actie inzake 'steun van Nederland aan de VS m.b.t. Amerikaanse militair geweld tegen Irak', evenzo mocht dit resulteren in een kort geding.
Gelukkig verschafte secretaris-generaal Kofi Annan ons dit weekend enige ademruimte.

Met vriendelijke groet,

Hans van Iterson
Bureau NVMP

VVAA reisbureau bv.: Officiële reisagent van de NVMP

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. 03404 - 5 68 67

de Minister van Defensie
Plein 4
2511 CR Den Haag

datum 22 februari 1998

SOMMATIE INZAKE DE STEUN VAN NEDERLAND AAN DE VS MET BETREKKING TOT AMERIKAANS MILITAIR GEWELD TEGEN IRAK

Klaarblijkelijk acht de Nederlandse regering zich gerechtigd het eventuele Amerikaanse oorlogsgeweld tegen Irak te ondersteunen met politieke en zelfs militair-materiële steun.
Wat is hiervoor de juridische gronslag ?
Denkt de Nederlandse regering werkelijk dat "begrip" voor het Amerikaanse standpunt hiervoor een voldoende rechtsbasis verschaft ?
Of denkt zij dat de Verenigde Staten als leider van wat zich de beschaafde wereld noemt een soort natuurlijk recht op geweld hebben, waarbij Nederland zich eenvoudig kan aansluiten ? Of meent zij dat wat zij beschouwt als in het belang van de internationale gemeenschap op zich al een voldoende titel oplevert om militair geweld te gebruiken ? Of is zij van oordeel dat landen die het stempel "paria" hebben gekregen als het ware als vogelvrij moeten worden beschouwd en dat tegen dergelijke landen in feite zonder nadere legitimering militair geweld mag worden gebruikt ?
Vooralsnog moet worden aangenomen dat de Nederlandse regering niet dergelijke standpunten huldigt. Wetende dat die internationaalrechtelijk nergens op slaan.

Dit brengt ons tot het volgende.
De Nederlandse regering meent kennelijk het zich te kunnen veroorloven politieke en militaire steun te verlenen aan voorgenomen militair geweld zonder dat hiervoor een adekwate rechtsbasis is te vinden.
Daarbij weet de regering heel goed hoe militair geweld zonder adekwate rechtsbasis moet worden gekwalificeerd. Dat is agressie. En ook het verlenen van steun aan agressie is agressie.
Het plegen van agressie is een misdrijf naar internationaal recht.
Nederland staat dus op het punt zich schuldig te maken aan een ernstig misdrijf.
Dat Nederland hier niet anders doet dan zich laten leiden door het machtigste lid van de Veiligheidsraad, de Verenigde Staten, die zich beroepen op een mandaat van de Veiligheidsraad, doet daar niets aan af.
Het appèl van de VS dat zij hier optreden als uitvoerder van een mandaat van de Veiligheidsraad om uitvoering van bepaalde Veiligheidsraadsresoluties af te dwingen, mist immers iedere feitelijke grondslag.
Niet alleen omdat al op het eerste gezicht duidelijk is dat geen enkele

Rabobank Zeist,
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Rabobank: 21 71 31

van de Veiligheidsraads-resoluties waar de VS zich op beroepen voldoende rechtsbasis opleveren om militair geweld toe te passen. Daarvoor zou evident een nieuwe Veiligheidsraads-resolutie nodig zijn. Maar ook omdat - en dat tekent zich duidelijk af - de meerderheid van de Veiligheidsraad zich krachtig tegen een militair optreden tegen Irak verzet.
En meent de Nederlandse regering nu werkelijk dat de VS als lid van Veiligheidsraad het recht hebben om voor de toepassing van militair geweld Veiligheidsraads-resoluties in te roepen, als de meerderheid van de Veiligheidsraad zich krachtig tegen dat oorlogsgeweld verzet ?
Een militair optreden van de VS tegen Irak zou volkomen in strijd zijn met de letter en de geest van het Handvest van de Verenigde Naties. Het zou betekenen dat de VS de macht binnen de Veiligheidsraad usurperen. De Veiligheidsraad als institutie zou daardoor onherstelbare schade oplopen.

Steun aan het Amerikaanse militaire optreden is dan ook niet alleen steun aan agressie en daarmee aan een internationaalrechtelijk misdrijf, maar bovendien steun aan een ernstige ondergraving van de integriteit van de Veiligheidsraad als een van de belangrijkste instituties van de internationale rechtsorde.

Daar komt tenslotte nog het volgende bij.
Elk wapengeweld - rechtmatig of niet - dient ook nog eens te voldoen aan het beginsel van proportionaliteit. Het gaat hier om een beginsel dat - het Internationaal Gerechtshof heeft het onlangs nog eens uitdrukkelijk bevestigd in zijn uitspraak inzake de onrechtmatigheid van kernwapens - in ieder gewapend conflict te allen tijde in acht moet worden genomen. Het is dan ook volkenrechtelijk volstrekt onrechtmatig Irak langdurig en intensief te bombarderen, zoals de VS al hebben aangekondigd, voor een op zichzelf naar de opvatting van de meerderheid van de Veiligheidsraad niet al te ingrijpende obstructie van een Veiligheidsraads-resolutie. In het Midden-Oosten zijn voorbeelden te over van ingrijpender schendingen van Veiligheidsraads-resoluties.

Een en ander brengt ons tot het volgende.
De ondertekenende vredesorganisaties sommeren de Staat der Nederlanden om
a) zich te onthouden van politieke steun aan en militair-materiële medewerking aan de voorgenomen agressie van de VS tegen Irak;
b) de politieke en militair-materiële steun die reeds wordt verleend terstond in te trekken.

Indien aan deze sommatie geen gevolg wordt gegeven, zal de Staat in kort geding worden betrokken.

N. Steijnen

gemachtigde

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. 03404 - 5 68 67

de Minister van Defensie
Plein 4
2511 CR Den Haag

datum 22 februari 1998

SOMMATIE INZAKE DE STEUN VAN NEDERLAND AAN DE VS MET BETREKKING TOT AMERIKAANS MILITAIR GEWELD TEGEN IRAK

Klaarblijkelijk acht de Nederlandse regering zich gerechtigd het eventuele Amerikaanse oorlogsgeweld tegen Irak te ondersteunen met politieke en zelfs militair-materiële steun.
Wat is hiervoor de juridische gronslag ?
Denkt de Nederlandse regering werkelijk dat "begrip" voor het Amerikaanse standpunt hiervoor een voldoende rechtsbasis verschaft ?
Of denkt zij dat de Verenigde Staten als leider van wat zich de beschaafde wereld noemt een soort natuurlijk recht op geweld hebben, waarbij Nederland zich eenvoudig kan aansluiten ? Of meent zij dat wat zij beschouwt als in het belang van de internationale gemeenschap op zich al een voldoende titel oplevert om militair geweld te gebruiken ? Of is zij van oordeel dat landen die het stempel "paria" hebben gekregen als het ware als vogelvrij moeten worden beschouwd en dat tegen dergelijke landen in feite zonder nadere legitimering militair geweld mag worden gebruikt ?
Vooralsnog moet worden aangenomen dat de Nederlandse regering niet dergelijke standpunten huldigt. Wetende dat die internationaalrechtelijk nergens op slaan.

Dit brengt ons tot het volgende.
De Nederlandse regering meent kennelijk het zich te kunnen veroorloven politieke en militaire steun te verlenen aan voorgenomen militair geweld zonder dat hiervoor een adekwate rechtsbasis is te vinden.
Daarbij weet de regering heel goed hoe militair geweld zonder adekwate rechtsbasis moet worden gekwalificeerd. Dat is agressie. En ook het verlenen van steun aan agressie is agressie.
Het plegen van agressie is een misdrijf naar internationaal recht.
Nederland staat dus op het punt zich schuldig te maken aan een ernstig misdrijf.
Dat Nederland hier niet anders doet dan zich laten leiden door het machtigste lid van de Veiligheidsraad, de Verenigde Staten, die zich beroepen op een mandaat van de Veiligheidsraad, doet daar niets aan af.
Het appèl van de VS dat zij hier optreden als uitvoerder van een mandaat van de Veiligheidsraad om uitvoering van bepaalde Veiligheidsraadsresoluties af te dwingen, mist immers iedere feitelijke grondslag.
Niet alleen omdat al op het eerste gezicht duidelijk is dat geen enkele

Rabobank Zeist,
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Rabobank: 21 71 31

van de Veiligheidsraads-resoluties waar de VS zich op beroepen voldoende rechtsbasis opleveren om militair geweld toe te passen. Daarvoor zou evident een nieuwe Veiligheidsraads-resolutie nodig zijn. Maar ook omdat - en dat tekent zich duidelijk af - de meerderheid van de Veiligheidsraad zich krachtig tegen een militair optreden tegen Irak verzet.
En meent de Nederlandse regering nu werkelijk dat de VS als lid van Veiligheidsraad het recht hebben om voor de toepassing van militair geweld Veiligheidsraads-resoluties in te roepen, als de meerderheid van de Veiligheidsraad zich krachtig tegen dat oorlogsgeweld verzet ?
Een militair optreden van de VS tegen Irak zou volkomen in strijd zijn met de letter en de geest van het Handvest van de Verenigde Naties. Het zou betekenen dat de VS de macht binnen de Veiligheidsraad usurperen. De Veiligheidsraad als institutie zou daardoor onherstelbare schade oplopen.

Steun aan het Amerikaanse militaire optreden is dan ook niet alleen steun aan agressie en daarmee aan een internationaalrechtelijk misdrijf, maar bovendien steun aan een ernstige ondergraving van de integriteit van de Veiligheidsraad als een van de belangrijkste instituties van de internationale rechtsorde.

Daar komt tenslotte nog het volgende bij.
Elk wapengeweld - rechtmatig of niet - dient ook nog eens te voldoen aan het beginsel van proportionaliteit. Het gaat hier om een beginsel dat - het Internationaal Gerechtshof heeft het onlangs nog eens uitdrukkelijk bevestigd in zijn uitspraak inzake de onrechtmatigheid van kernwapens - in ieder gewapend conflict te allen tijde in acht moet worden genomen. Het is dan ook volkenrechtelijk volstrekt onrechtmatig Irak langdurig en intensief te bombarderen, zoals de VS al hebben aangekondigd, voor een op zichzelf naar de opvatting van de meerderheid van de Veiligheidsraad niet al te ingrijpende obstructie van een Veiligheidsraads-resolutie. In het Midden-Oosten zijn voorbeelden te over van ingrijpender schendingen van Veiligheidsraads-resoluties.

Een en ander brengt ons tot het volgende.
De ondertekenende vredesorganisaties sommeren de Staat der Nederlanden om
a) zich te onthouden van politieke steun aan en militair-materiële medewerking aan de voorgenomen agressie van de VS tegen Irak;
b) de politieke en militair-materiële steun die reeds wordt verleend terstond in te trekken.

Indien aan deze sommatie geen gevolg wordt gegeven, zal de Staat in kort geding worden betrokken.

N. Steijnen

gemachtigde

TEKST VOOR DEMO 21 FEBRUARI 1998 TEGEN VERDERE AGRESSIE TEGEN IRAK
VAN JURISTEN VOOR DE VREDE

Voor ons allemaal is het ongelooflijk dat dit allemaal zomaar kan gebeuren. Dat in naam van wat zich "de internationale gemeenschap" noemt een heel volk, het volk van Irak, systematisch van zijn bestaansmogelijkheden wordt beroofd, aan ziekten, hongersnood, verpaupering en ontluistering wordt prijsgegeven. Met als gevolg dat nu al meer dan een miljoen mensen in Irak een voortijdige dood zijn gestorven en nog steeds duizenden kinderen per maand moeten sterven.

Verbijstert het u ook zo dat blijkbaar niemand daarom een traan laat ? Alsof het hier niet om mensen gaat. Wat ook"de internationale gemeenschap" is, het is in elk geval een ding zonder gevoel. Zonder enig mededogen. Wat zich "de internationale gemeenschap" noemt is rechtstreeks verantwoordelijk voor een ongehoorde vernietigimgspolitiek jegens het Iraakse volk, die maar op één manier valt te kwalificeren: volkerenmoord.

Bent u ook zo misselijk over de desinformatie over Irak, die pers en media dag in dag uit over ons uitstorten? Over wat de oorzaak zou zijn van deze ontstellende ellende ? De pers en media, zonder enig mededogen voor de talloze slachtoffers in Irak, die zelfs woedend tekeer gaan tegen die slachtoffers Die die slachtoffers ten diepste ontkennen als mensen, als slachtoffers, maar ze voortdurend woedend im de marge zetten als misplaatst propagandamateriaal van Saddam Hoessein ?
Honderden, duizenden, miljoenen doden in Irak, het doet er naar westerse maatstaven niet toe. Als het maar gaat tegen Saddam Hoessein.
De strijd tegen Saddam Hoessein heeft een volstrekt ritueel karakter gekregen, waaraan desnoods miljoenen mensen opgeofferd mogen worden. Een heilige oorlog zonder weerga. Het zijn de pers en de media die dit lugubere ritueel orkestreren, regisseren en er verslag van doen. De politici lopen daarbij in de pas.

Omdat slachtoffers in Irak geen menselijke betekenis hebben, is de stap naar nieuwe bombardementen, naar nieuwe rechtstreekse vernietiging met oorlogsgeweld een kleine. Pers, media en de officiële politiek hebben daar geen moeite mee. Op voorhand staat immers al vast dat alle doden en gewonden in Irak, die daarbij zullen vallen slechts propagandamateriaal zullen zijn voor Saddam Hoessein.

Het is dit lugubere monster dat zo is gebaard, deze pure kwaadaardigheid die aldus vorm heeft gekregen, die we met alle middelen moeten bestrijden. Met alle middelen die ons ten dienste staan. Zoals met deze demonstratie, die hoop ik maar een begin is. Door ons overal waar de gelegenheid zich voordoet tegen de verwoestende sancties te keren, die het Iraakse volk vernietigen. Door ons met kracht tekeren tegen nieuw oorlogsgeweld tegen het Iraakse volk.

Ook met juridische middelen. Want een nieuwe oorlog tegen Irak is niet alleen duivels en immoreel, maar ook juridisch klopt daar niets van van.
Amerika heeft ook volkenrechtelijk geen enkel recht om opnieuw oorlogsgeweld over het Iraakse volk te brengen. Geen enkel recht. En zo heeft ook de Nederlandse regering geen enkel recht om Amerika daarin te steunen.
Zij die zeggen dat dit recht er wél is en dat er een resolutie is van de Veiligheidsraad die Amerika het mandaat geeft om desnoods met wapengeweld wapeninspecties af te dwingen in Irak liegen. En ze weten dat ze liegen. Zo'n mandaat is er niet en het is er ook nooit geweest. Daar hoeven we niet ingewikkeld over te doen en dat is ook op het eerste gezich voor iedereen duidelijk. Want hoe zou Amerika een mandaat van de Veiligheidsraad kunnen claimen om oorlogsgeweld te gebruiken als het overgrote deel van de Veiligheidsraad zich uitdrukkelijk tegen zodanig oorlogsgeweld heeft uitgesproken ? Wat Amerika in feite dreigt te doen, is het plegen van een machtsgreep binnen de Veiligheidsraad. Die de Veiligheidsraad zou kunnen doen ontploffen. Amerika zit daar niet mee. Als de Veiligheidsraad hun nationale belangen in de weg gaat staan, kan ze gerust opgeruimd worden en verdwijnen.
En iedereen, jurist of politicus, die claimt dat Amerika op basis van enige resolutie van de Veiligheidsraad het recht zou hebben om oorlogsgeweld over Irak te brengen, werkt - bewust of onbewust - mee aan mogelijke ontploffing van de Veiligheidsraad en een dreigende ondergang van de Verenigde Naties.

Omdat er geen steun is te vinden in welke uitspraak dan ook van de Veiligheidsraad om Irak aan te vallen, is er maar één juiste betiteling voor een dergelijke aanval. En dat is agressie. Naakte agressie. En ook het dreigen met agressie is volkenrechtelijk gezien al direct gelijk te stellen met agressie. Agressie en het dreigen met agressie zijn misdrijven naar internationaal recht, daar is iedereen het over eens.
Amerika en Nederland maken zich dus nu al schuldig aan ernstige misdrijven door Irak met agressie te bedreigen.

We zullen het niet alleen bij demonstraties en manifestaties laten, maar Nederland daarvoor ook voor de rechter roepen.
Een groot aantal organisaties en personen zullen zo spoedig mogelijk tegen de Nederlandse Staat een rechtzaak aanspannen, een kort geding, waarin wordt

geëist dat Nederland zich van verdere dreiging met agressie tegen Irak moet onthouden en elke vorm van steun aan Amerika opzegt.
Dit proces zal zo spoedig mogelijk georganiseerd worden. Maar het is nog steeds mogelijk dat u persoonlijk of uw organisatie zich daarbij aansluit en daadwerkelijk met dit proces meedoet. Dat geldt met name ook voor mensen die zelf uit Irak afkomstig zijn. U heeft allemaal het pamflet van de organisatie die deze manifestatie heeft georganiseerd, het Netwerk van Democratische Marokaanse Organisaties. Daarop staat het adres en daar kunt u zich opgeven met naam, voornamen en adres. Of de naam van uw organisatie.

Nederland heeft zich te onthouden van deelname aan agressie. Het dreigt dat aan z'n laars te lappen. We zullen de Nederlandse Staat daarvoor voor de rechter roepen.
Wij roepen iedereen op om daar aan deel te nemen.

N.M.P. Steijnen

namens Juristen voor de Vrede

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. 030-6956867
fax: Tempofix t.a.v.
Steijnen 030-6913534

de heer Fuad Hoessein
p/a Dagblad Trouw
Amsterdam

betreft: Irak

datum 19 februari 1998

Geachte heer Fuad Hoesein,

Uw Podium-bijdrage in Trouw gelezen hebbende graag het volgende.

Gisterenavond is op een vergadering van een aantal vredesorganisaties in Utrecht besloten om een kort geding aan te spannen tegen de Nederlandse Staat met als eis dat Nederland op moet houden Amerika politiek en militair-materieel te steunen bij voorgenomen militair geweld tegen Irak.
Dit op basis van het feit dat dit militaire geweld in strijd zou zijn met het internationale recht en dientengevolge onrechtmatig.

Wat betreft de achtergronden van dit kort geding verwijs ik u kortheidshalve naar de copie van de fax die ik hierover aan de heer Salman stuurde en de bijlagen.

Waar het met name om gaat is dat een dergelijk kort geding eigenlijk niet goed plaats kan vinden zonder mensen uit Irak, in Nederland zowel als in Irak zelf. Dit omdat alleen zij een voldoende rechtstreeks belang hebben. Vredesorganisaties zijn dus op zich niet voldoende.

Ik zou ook u willen vragen of u mensen weet uit Irak en in Irak, die aan een dergelijk kort geding hun naam zouden willen verbinden. Het gaat dan om hun naam en voornamen, hun woonplaats in Nederland en hun plaats van herkomst in Irak.
Indien u achter een dergelijke aktie zou staan, zou u dan eventuele namen zo snel mogelijk aan mij kunnen doorgeven of doorfaxen ?

Kosten zijn er voor eventuele deelnemers niet. Alles gebeurt ofwel gratis, ofwel gesubsidieerd door de Vereniging van Juristen voor de Vrede.

hoogachtend,

Nico Steijnen

Rabobank Zeist.
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Rabobank: 21 71 31

****
***** TX RAPPORT *****
****

VERZENDING OK

TX/RX NR.	0781
TEL. AANSLUITING	31 30 2733844
ID AANSLUITING	STICHTING VON
STARTTIJD	19/02 17:02
GEBRUIKTE TIJD	05'26
PAG.	7
RESULTAAT	OK

xxxxxxxx
030-6956867
fax:Tempofix t.a.v.
Steijnen 030-6913534

VON
t.a.v. de heer Iskander Salman
faxnr. 030-2733844

betreft: kort geding tegen de Nederlandse Staat i.v.m. steun van Nederland aan de VS inzake militair optreden tegen Irak

19 februari 1998

Geachte heer Salman,

Zoals telefonisch afgesproken stuur ik u hierbij

1. de tekst van de ontwerp-sommatie gericht aan de Staat;
2. een copie van een artikel van de Vereniging van Juristen voor de Vrede, dat waarschijnlijk binnenkort in Trouw gepubliceerd zal worden;
3. concept-Kamervragen aangeboden aan de frakties van Groen Links en de SP om aan de Minister van Defansie te stellen.

Inmiddels hebben zich de volgende organisaties opgegeven voor het kort geding: Vereniging van Juristen voor de Vrede, Stichting Tribunaal voor de Vrede, Akties tegeb Kernwapens, Franciscaanse Vredeswacht, Landelijk Beraad van Vredesorganisaties, NCPN, Beweging Weiger Defensiebelasting. Dit aantal breidt zich snel uit. Ook hebben al een aantal Nederlanders zich op persoonlijke titel opgegeven.

Zoals met u al besproken komt het er nu op aan nog een aantal mensen uit Irak te vinden die met het kort geding mee willen doen op persoonlijke titel. Het gaat hier dan om zowel mensen uit Irak die momenteel in Europa verblijven of elders als om mensen die nu nog in Irak wonen (familie, vrienden, kennissen).

Het is, zoals met u besproken, van groot belang dat zij meedoen, omdat alleen mensen uit en in Irak een voldoende hard belang hebben bij een dergelijk proces als aangekondigd. Zij dreigen immers rechtstreeks de dupe te worden van (de Nederlandse steun aan) Amerikaanse aanvallen op Irak.

Mocht u mensen uit Irak bereid vinden om mee te doen aan het kort geding, of organisaties van Irakezen, dan heb ik voor het proces nodig: 1. hun naam en voornamen en 2. hun woonplaats in Nederland en 3. hun plaats van herkomst in Irak.
We moeten wel snel handelen. Daarom verzoek ik u eventuele namen zo snel mogelijk door te geven of door te faxen.

Zoals gezegd: aan deelname aan het kort geding zijn voor de betrokkenen geen kosten verbonden, zodat er geen financiële konsekwenties zijn bij deelname.

hoogachtend,

Nico Steijnen

Mr. N.M.P. Steijnen
Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist
tel. [illegible]
030-6956867
fax:Tempofix t.a.v.
Steijnen 030-6913534

VON
t.a.v. de heer Iskander Salman
faxnr. 030-2733844

betreft: kort geding tegen de Nederlandse Staat i.v.m. steun van Nederland aan de VS inzake militair optreden tegen Irak

datum 19 februari 1998

Geachte heer Salman,

Zoals telefonisch afgesproken stuur ik u hierbij

1. de tekst van de ontwerp-sommatie gericht aan de Staat;
2. een copie van een artikel van de Vereniging van Juristen voor de Vrede, dat waarschijnlijk binnenkort in Trouw gepubliceerd zal worden;
3. concept-Kamervragen aangeboden aan de frakties van Groen Links en de SP om aan de Minister van Defensie te stellen.

Inmiddels hebben zich de volgende organisaties opgegeven voor het kort geding: Vereniging van Juristen voor de Vrede, Stichting Tribunaal voor de Vrede, Akties tegen Kernwapens, Franciscaanse Vredeswacht, Landelijk Beraad van Vredesorganisaties, NCPN, Beweging Weiger Defensiebelasting. Dit aantal breidt zich snel uit. Ook hebben al een aantal Nederlanders zich op persoonlijke titel opgegeven.

Zoals met u al besproken komt het er nu op aan nog een aantal mensen uit Irak te vinden die met het kort geding mee willen doen op persoonlijke titel. Het gaat hier dan om zowel mensen uit Irak die momenteel in Europa verblijven of elders als om mensen die nu nog in Irak wonen (familie, vrienden, kennissen).

Het is, zoals met u besproken, van groot belang dat zij meedoen, omdat alleen mensen uit en in Irak een voldoende hard belang hebben bij een dergelijk proces als aangekondigd. Zij dreigen immers rechtstreeks de dupe te worden van (de Nederlandse steun aan) Amerikaanse aanvallen op Irak.

Mocht u mensen uit Irak bereid vinden om mee te doen aan het kort geding, of organisaties van Irakezen, dan heb ik voor het proces nodig: 1. hun naam en voornamen en 2. hun woonplaats in Nederland en 3. hun plaats van herkomst in Irak.
We moeten wel snel handelen. Daarom verzoek ik u eventuele namen zo snel mogelijk door te geven of door te faxen.

Zoals gezegd: aan deelname aan het kort geding zijn voor de betrokkenen geen kosten verbonden, zodat er geen financiële konsekwenties zijn bij deelname.

hoogachtend,

Nico Steijnen

Rabobank Zeist,
rekeningnr. 37.52.38.832
gironummer Rabobank: 21 71 31

Redaktie Trouw
t.a.v. de Podium-redaktie
Postbus 859
1000 AW Amsterdam

betreft: Podium-bijdrage van dhr. Fuad Hoessein 19 februari 1998

Geachte Redactie,

Ik verzoek u de bijgaande brief door te zenden aan de heer Fuad Hoessien, waarvan onlangs over de kwestie-Irak een bijdrage op de pPodium-pagina is gepubliceerd.
Met dank.

hoogachtend,

N. Steijnen

Netwerk van Democratische
Marokkaanse Organisaties
Obiplein 16
1094 RB Amsterdam
fax.: 020-6652295

betreft: kort geding tegen Nederlandse Staat
i.v.m. steun van Nederland aan militaire
agressie tegen Irak

19 februari 1998

geachte organisatoren,

Hedenmorgen had ik een telefoongesprek met een van uw medewerksters over het kortegeding dat tegen de Nederlandse Staat gevoerd zal worden met als eis dat Nederland Amerika niet mag steunen bij militaire agressie tegen Irak, waartoe gisterenavond op een vergadering van een aantal vredesorganisaties in Utrecht is besloten.

Inmiddels hebben zich de volgende organisaties opgegeven voor het kort geding: Vereniging van Juristen voor de Vrede, Stichting Tribunaal voor de Vrede, Akties tegen Kernwapens, Franciscaanse Vredeswacht, Landelijk Beraad van Vredesorganisaties, NCPN, Beweging Weiger Defensiebelasting. Dit aantal breidt zich snel uit.

Zoals al met u besproken komt het er nu op aan nog een aantal mensen uit Irak te vinden die met het kort geding mee willen doen op persoonlijke titel. Het gaat hier dan om zowel mensen uit Irak die momenteel in Europa verblijven of elders als ook om mensen die nu nog in Irak wonen (familie, vrienden, kennissen).

Het is, zoals met u besproken, van groot belang dat zij meedoen, omdat alleen mensen uit en in Irak een voldoende hard belang hebben bij een dergelijk proces als aangekondigd. Zij dreigen immers rechtstreeks de dupe te worden van (Nederlandse steun aan) Amerikaanse aanvallen op Irak.

Mocht u mensen bereien vinden om mee te doen aan het kort geding, of organisaties van Irakezen, dan heb ik voor het proces nodig: 1. hunnnaam en voornamen en 2, hun woonplaats in Nederland en 3, hun plaats van herkomst in Irak.
We moeten wel snel handelen, daarom verzoek ik u eventuele namen zo snel mogelijk door te geven of door te faxen.

Zoals gezegd: aan deelname aan het kort geding zijn voor de betrokkenen geen kosten verbonden, zodat er geen financiële konsekwenties zijn bij deelname.

hoogachtend,

Nico Steijnen

Verslag bijeenkomst over Irak, 18-2-98

Op uitnodiging van de SP was er op woensdagavond 18 februari een bijeenkomst over Irak in het Pax Christi-centrum in Utrecht. Het doel was te bekijken of er iets gezamenlijk gedaan kon worden tegen de Amerikaanse bombardementen en de Nederlandse betrokkenheid daarbij.

Aanwezig waren:
- SP, met Herman Beekers en Nico Schouten
- GroenLinks, met Kees Kalkman en Joris Wijnhoven
- SAP, met Ron Blom
- NCPN, met Wil van de Klift
- IKV, met Jan Jaap van Oosterzee
- LBVO[1], met Wijnand Thoomes en Henk Bos
- Stop de Wapenwedloop, met Guido Schokker
- NVMP en Liga Rechten voor de mens, met Emile Wennen
- Franciskaanse Vredeswacht, met Ton de Kruyf
- Amsterdamse Catholic Worker, met Susan van der Hijden
- Ver. Juristen voor de Vrede, met Nico Steynen
- Haags vredesplatform, met Wil de Dreu.

Afgezegd hebben:
- CNV, het onderwerp behoort niet tot hun kernactiviteiten,
- PvdA, steunt het regeringsbeleid,
- Pax Cristi, is met een eigen verklaring gekomen en ziet geen heil in een gezamenlijk optreden,
- Artsen zonder grenzen, heeft nog geen standpunt ingenomen,
- FNV, heeft de fax niet gezien en zich nog niet over Irak beraden, maar wil wel op de hoogte blijven,
- FNV-Vrouwenbond, beraadt zich vrijdag over de zaak en wil op de hoogte blijven,
- Ver. Pais, wil in verkiezingstijd niet met politieke partijen samenwerken,
- Jonge Sopcialisten, waren verhinderd, maar zij zeer geïnteresseerd,
- AMOK, waren verhinderd, maar willen betrokken blijven,
- Netwerk van demokr. Marokkaanse org., hadden het te druk met de voorbereiding van hun demonstratie op a.s. zaterdag tegen het Amerikaanse optreden.

Na een informatie-ronde over wat de aanwezige organisaties reeds gedaan hebben is gesproken over de mogelijkheden van gezamenlijke activiteiten. Daaruit is het idee naar voren gekomen om een **verklaring** op te stellen waarvoor adhesie wordt gevraagd van zoveel mogelijk organisaties. Deze verklaring met een lijst van adhesies wordt in een advertentie naar buiten gebracht. Op deze wijze wordt in het land de aandacht gemobiliseerd die nodig is om volgende acties betere perspectieven te geven.
De verklaring moet zo breed mogelijk ondersteund kunnen worden. Geopperd werd dat in elk geval er in moet staan dat de bombardementen worden afgewezen en dat Nederland geen fregat zou moeten sturen. Bij de overwegingen wordt gezegd dat de Iraakse burgers weer het slachtoffer worden, niet Saddam Hoessein, en dat de vrede in het gehele Midden-Oosten in gevaar wordt

gebracht. Een mogelijk meningsverschil ligt in de vraag of en hoe de kwestie van de VN-inspectie moet worden gemeld en of er ook aandacht moet worden gegeven aan het ontbreken van een VN-legitimatie voor het militaire optreden. Kees Kalkman en Nico Schouten zullen donderdagmiddag, 19 feburari, een ontwerp-verklaring maken. Zij zullen dan rondbellen voor een akkoord.
Het IKV meldt overigens dat zij er waarschijnlijk niet aan mee zullen doen.

In principe is besloten een soort **stuurgroep** in te stellen die bekijkt wat verder kan worden gedaan en op korte termijn verantwoordelijk is voor de afwikkeling van de adhesie-actie. Voorlopig zitten daarin vertegenwoordigd iemand van GroenLinks, de SP en het LBVO. Voor de SP wordt dit Nico Schouten; voor GL waarschijnlijk Joris Wijnhoven; het LBVO bekijkt dit intern.

andere activiteiten

- De Ver.Juristen voor de Vrede meldde dat zij een kort geding tegen de Nederlandse Staat zullen aanspannen. Zij verzoekt om steun van anderen, als aanklager en/of financieel. De aanwezigen zullen dit intern bespreken. Zij heeft ook ontwerp-vragen gesteld voor fracties in de Tweede Kamer. SP en GL zullen dit intern bekijken.
- Het netwerk van demokratische marokkaanse organisaties houdt zaterdag een demonstratie. De andere organisaties worden uitgenodigd de demo te ondersteunen en eventueel een spreker te leveren. Ze worden ook gevraagd hun persverklaring te ondersteunen. Enkele aanwezigen melden steun te zullen geven, enkele zullen dit niet doen, en andere moeten zich intern beraden.
- De Catholic Worker zullen een wake houden bij het Amerikaanse consulaat als de bombardementen zullen beginnen.
- Er moet nagedacht worden over een soort noodplan, d.w.z. wat gaan we meteen doen als de bombardementen op het punt staan te beginnen.

volgende bijeenkomst
Onder voorbehoud:
Donderdag 26 februari, 's-avonds om 19.30 uur, in Pax Christi-centrum, Hoog-Catharijne, Utrecht.

secretariaat
Om practische redenen is het secretariaat voorlopig gevestigd bij de SP. De voorkeur verdient dat het secretariaat bij een vredesorganisatie komt.

Nico Schouten
1. Het LBVO (Landelijk beraad van Vredesorganisaties) omvat 22 organisaties. Enkele ervan waren ook zelfstandig vertegenwoordigd.

Netwek van
Democratische
Marokkaanse Organisaties

شبكة
المنظمات
الديمقراطية المغربية

M.R.Z - OBIPLEIN 16 - 1094 RB AMSTERDAM - Tel & Fax 020-6652295

Amsterdam 16 februari 1998

Persbericht

Al bijna 8 jaar gaat de Iraaks bevolking gebukt onder de verschrikkelijke gevolgen van het economische embargo. Duizenden kinderen, ouderen en vrouwen zijn als gevolg daarvan overleden. Nog elke dag overlijden tientallen kinderen door ziektes en ondervoeding.
Op dit moment bereiden de Verenigde Staten zich voor op een militaire inval op Irak die ongetwijfeld nog meer levens zal kosten. Zij negeren daarbij de diplomatieke en vreedzame weg naar een oplossing uit de huidige impasse tussen Irak en de Verenigde Naties. Polarisatie van het conflict en dreigementen van oorlogsvoering lijken steeds meer de boventoon te krijgen in de politiek van de Amerikaanse regering.

Bewust van deze ontwikkelingen wil de arabische en islamitische gemeenschap in Nederland, samen met alle andere democratische en vredelievende krachten, hun steun betuigen aan en zich solidair verklaren met de Iraaks bevolking. Zij willen zich uitspreken voor het recht van de Iraakse bevolking en van alle volkeren in de regio voor een menswaardig leven zonder (dreiging van) oorlog.Oorlog is een zeer gevaarlijke actie die nog een gevaarlijker reactie kan uitlokken. De vrede en stabilisatie in de hele regio wordt daarmee ernstig bedreigd.

Om deze steun kracht bij te zetten roept het Netwerk van Marokkaanse Democratische Organisaties op voor een vreedzame demonstratie tegen de dreiging van geweld en massamoord op onschuldige burgers van de Iraakse bevolking.
Onze eisen zijn:

1- Onvoorwaardelijk steun aan de Iraakse bevolking voor het recht op een menswaardig leven.

2- Onmiddellijke stopzetting van het economische embargo die dagelijks honderden levens van kinderen eist

3- Verwijdering van de Amerikaanse militaire bases uit de regio die een militaire machtsvertoon vormen en de vrede op het hele gebied ernstig storen

4- Inspanningen van de Nederlandse regering voor een vreedzame diplomatieke oplossing van het conflict

Initiatiefnemer:
Netwerk van democratiche Marokkaanse organisaties.
Obiplein 16, tel: 020-6652295

15-2-98

NEDERLANDSE STEUN AAN VS-WAPENGEWELD TEGEN IRAK ZOU IN STRIJD ZIJN MET HET VOLKENRECHT

Wat in Irak aan de gang is werd al in 1994 door de Franse oud-minister van defensie Chevènement in een artikel in Le Monde aangeduid als het schandaal van "een discrete volkerenmoord".
Eens was Irak een relatief welvarend land met een gemiddeld jaarinkomen van 3000 dollar per inwoner. Nu is dat gedaald tot 40. In 1980 verdiende Irak nog jaarlijks 26 miljard dollar met olie-export. Dat was 90% van haar inkomsten. Die hoge inkomsten uit olie stelden Irak in staat om voor 70% van zijn voedselvoorziening afhankelijk te zijn van import. Irak had een degelijk sociaal zekerheidsstelsel met o.a. een werkloosheidsuitkering, een pensioenstelsel en een ziekteverzekering, beschikte over een goedkoop systeem van staatsgezondheidszorg, goed uitgeruste ziekenhuizen en een ontwikkeld onderwijsssysteem. 87% van de jongeren tussen de 12 en 17 jaar was schoolgaand en de kindersterfte was extreem laag. De landbouw, die in Irak kampt met ernstige verziltingsproblemen van de vruchtbare grond, was vergaand gemechaniseerd en er bestond een goede infrastructuur.

Die infrastructuur werd in de Golfoorlog door de geallieerde bombardementen grotendeels verwoest. Nog nooit werd in zo korte tijd zoveel explosief vermogen aangewend als tegen Irak het geval was.
Na de verpletterende nederlaag werden aan Irak wapenstilstandsvoorwaarden opgelegd, waarbij vergeleken de aan de Duitsers na de Eerste Wereldoorlog gestelde vredestermen van Versailles als een pretpakket kunnen worden beschouwd.
Zoals bekend vormden de buitengewoon zware vredesvoorwaarden van Versailles mede de oorzaak van de totale instorting van de Duitse economie en een krachtige voedingsbodem voor de opkomst van Hitlers nationaal-socialistische revanchisme.
Resolutie 661 van de Veiligheidsraad, al aangenomen vóór het uitbreken van de Golfoorlog en onverkort gehandhaafd na de Iraakse nederlaag tot aan de dag van vandaag, voorziet in een ongekend sanctieregime. Allereerst een totale boycot van Iraakse goederen en producten. Zo verloor Irak in één klap vrijwel alle export-mogelijkheden en daarmee bijna alle inkomsten. Voorts werd een bijna totaal embargo ingesteld voor vrijwel ieder product. Zodat Irak ook niet meer in staat is tot import van wat dan ook. Met als enige uitzondering "goederen die strikt voor medische doeleinden zijn bestemd en, als de humanitaire omstandigheden daartoe nopen, voedselvoorrraden". Maar waar Irak vrijwel totaal van alle inkomstenbronnen beroofd is, is er ook geen geld om voedsel en medische goederen aan te schaffen en te importeren Verder omvatte het sanctiepakket aanvankelijk een totale bevriezing van de Iraakse tegoeden in het buitenland. Bij latere resolutie 778 van 2 oktober 1992 werd bepaald dat alle staten waarin zich Iraakse fondsen bevonden deze dienden over te maken op een speciale VN-rekening, waaruit o.a. de kosten van de vernietiging van Iraks massavernietigingswapens en herstelbetalingen aan Koeweit dienden te worden gefinancierd. Daarmee werden dus deze tegoeden definitief geconfisqueerd.
Irak werd ook onbeperkt aansprakelijk gesteld voor alle schade die als gevolg van de oorlog wereldwijd was geleden. De Veiligheidsraad stelde een speciale commissie in, de UNCC, waarbij tot aan de sluitingsdatum eind 1995 in totaal 216 miljoen claims binnenkwamen uit 92 landen tot een totaal bedrag van 200 miljard gulden. Alleen al vanuit Nederland wordt 900 miljoen gulden schadevergoeding geclaimd.
Gevoegd bij de al bestaande buitenlandse staatsschuld van Irak van ruim 80 miljard, betekent dat niet minder dan dat Irak in feite volstrekt failliet is en, bij handhaving van een en ander, geen schijn van kans heeft om er economisch ooit nog bovenop te komen.

De wurggreep waarin Irak zich als gevolg van deze voorwaarden bevind is nog dodelijker dan indertijd de vredesvoorwaarden van Versailles voor Duitsland waren.

Juist het feit dat Irak voor 70% van zijn voedselvoorziening van import afhankelijk is, maar zich als gevolg van het embargo van vrijwel alle inkomstenbronnen afgesneden ziet, maakte dat al enkele maanden na de Golfoorlog hongersnood en het uitbreken van besmettelijke ziekten zich onvermijdelijk aandienden. Daarop toonde de Veiligheidsraad bereidheid een kleine opening in het embargo te maken en Irak toe te staan voor 2 miljard dollar per half jaar olie te verkopen voor voedsel en medicijnen. Met de mogelijkheid van verlenging voor nog een half jaar. Dit echter onder de restrictie dat 30% van de opbrengst zou worden besteed voor herstelbetalingen en voorts nog een bedrag tot 50 miljoen zou worden gereserveerd voor de kosten van de VN-operaties in Irak. Zodat overblijft een bedrag van 1,3 miljard dollar, te besteden onder supervisie van een door de Veiligheidsraad aangewezen commissie. Daarmee begon een jarenlang getouwtrek over deze "oplossing". Irak ziet in de gestelde voorwaarden een ernstige inbreuk op zijn soevereiniteit en spreekt bovendien van een schijnoplossing, omdat het bedrag veel te laag zou zijn om de nood adequaat te kunnen bestrijden. Maar bovendien is het - terecht - bezorgd voor een onbeperkte voortzetting van de sancties, indien deze af en toe met een humanitaire impuls worden afgedekt.

Duidelijk is dat Irak niets meer heeft te verliezen. Het is totaaal geruineerd. De economie is grotendeels tot stilstand gekomen door het embargo op grondstoffen en vervangingsproducten. De werkloosheid en verpaupering zijn enorm. Rapporten van Unicef en de FAO bevestigen dat momenteel duizenden kinderen per maand sterven aan ziekten en ondervoeding, terwijl de sancties de afgelopen jaren hebben geleid tot de voortijdige dood van meer dan een miljoen Irakezen. Het handelsembargo heeft de Iraakse middenklasse volledig weggevaagd. Wat resteert is een dunne toplaag van rijken rondom het regime en in de handel. En daaronder een enorme schare van mensen die ver onder de armoedegrens leeft.

De bittere realiteit is dat het Iraakse volk wordt gestraft voor iets waar het niet verantwoordelijk voor kan worden gehouden. De internationale gemeenschap kan zich niet blijven verschuilen achter het schrikbewind van Saddam Hoessein, maar moet zelf verantwoording afleggen voor de catastrofale gevolgen van de sancties.

Het ziet er niet naar uit dat dit zal gebeuren. Integendeel, de al zo geteisterde bevolking van dit land wordt nu door de leidende wereldmacht bedreigd met een nieuw inferno. Het zal geen oorlog zijn, maar het aanwenden van technologische middelen van vernietiging op een land zonder verdedigingsmiddelen. Moreel tekent zich daarmee het failliet af van wat wordt aangeduid als de internationale gemeenschap en zijn VN-organen. Want dan treedt schril aan het daglicht niet alleen dat enkele leden van de Veiligheidsraad een versoepeling van de sancties kunnen tegenhouden die vanuit overwegingen van menselijkheid dringend noodzakelijk is en door een meerderheid van de Veiligheidsraad ook wordt voorgestaan, maar dat wat aan het begin van dit artikel al als geïnstitutionaliseerde volkerenmoord werd aangeduid in naam van de internationale gemeenschap zelfs nog wordt geïntensiveerd met verdere vernietigingsakties.

Het morele dieptepunt dat de internationale gemeenschap daarmee bereikt, vindt zijn afspiegeling in de juridische ramp die dit alles betekent voor de internationale rechtsorde. Sinds de Tweede Wereldoorlog geldt in het kader van het Handvest van de Verenigde Naties een absoluut agressieverbod. Daarmee werd oorlog in feite buiten de wet gesteld. Met als enige uitzondering militaire akties ter gerechtvaardigde zelfverdediging, waarbij dan zo snel mogelijk de Veiligheidsraad zou moeten worden ingeschakeld.
Nu dreigen enkele leden van de Veiligheidsraad, onder het mom van een mandaat

van de Veiligheidsraad om Irak tot uitvoering van de Veiligheidsraads-resoluties te dwingen, zich het recht aanmatigen om, tegen de wil van de meerderheid van de Veiligheidsraad in, oorlogshandelingen te beginnen. De juridische pervertering van het instituut Veiligheidsraad is hiermee kompleet.
Dit platte misbruik van,en tegelijk dedain voor, de Veiligheidsraad als institutie zal dit orgaan van elke respectabiliteit die het nog bezat beroven.
Tegelijkertijd dreigt nog een ander fundamenteel rechtsbeginsel te worden geschonden. Namelijk het beginsel van proportionaliteit. Het gaat hier om een rechtsprincipe dat - het Internationaal Gerechtshof heeft dat onlangs nog eens uitdrukkelijk bevestigd in zijn uitspraak inzake de onrechtmatigheid van het gebruik van kernwapens - in ieder gewapend conflict te allen tijde moet worden gerespecteerd. Het is dan ook volkenrechtelijk volstrekt onrechtmatig Irak langdurig en intensief te bombarderen, zoals de Verenigde Staten al hebben aangekondigd, voor een op zichzelf naar de opvatting van de meerderheid van de Veiligheidsraad niet al te ingrijpende obstructie van een Veiligheidsraads-resolutie.
In het Midden-Oosten zijn voorbeelden te over van ingrijpender schendingen van Veiligheidsraads-resoluties.

De Grondwet legt de Nederlandse staat de verplichting op om de internationale rechtorde te bevorderen. Dit brengt hier de plicht met zich mee dat regering en parlement alles in het werk stellen om de Verenigde Staten en hun secondant Groot-Brittannië van hun voorgenomen onrechtmatige optreden af te houden.
En van steun aan de VS en Groot-Brittannië kan in dit geval al helemaal geen sprake zijn. De natuurlijke reflex om de VS slaafs te volgen moet zeker nu bepaald onderdrukt worden.

mr. N.M.P. Steijnen

namens de Verenging van Juristen voor de Vrede

WILPF

Women's International League for Peace and Freedom

Internationale vrouwenorganisatie voor vrede en vrijheid

An Open Letter to the Members of the United Nations Security Council

The Women's International League for Peace and Freedom urges you, Members of the United Nations Security Council, to totally reject moves toward taking military action against Iraq to resolve the crisis caused by the Iraqui government's refusal to allow an unlimited number of UN weapons inspectors of US nationality to investigate any site that is supspected to house certain weapons and means of their production.

In our view, a view shared by millions of people around the world, the Security Council's primary function is to seek, establish and maintain peace, not to give the green light to some Member States to use their military might against another. Indeed, we strongly urge that any unilateral military action taken against Iraq at this time be denounced as a violation of the UN Charter.

While we are strongly in favour of the United Nations taking measures that will lead to the elimination of all weapons of mass destruction in Iraq, we firmly believe that such measures become more credible and acceptable if applied universally, but particularly in the Middle East and Gulf region which is among the most heavily armed parts of the world.

We further urge that the Security Council re-examine its position toward Iraq. For the past seven years, the United Nations has without interruption investigated the country's installations known or being suspected to produce or store weapons, and has verified their dismantlement with success. This has been reported regularly by those responsible to the United Nations Security Council. But new reasons have always been found for the Security Council's decreed embargo to continue without relief. The effects on the population have been devastating, a fact well documented and known to every UN Member State.

Furthermore, the double standard applied to countries in the region regarding the implementation of the United Nations resolutions, arming certain countries, and closing an eye to ongoing military action taken by one country against another, is causing bitterness not only among people of the region but throughout the world. The situation is becoming increasingly explosive.

We urge you to undertake a courageous examination of the problems of this entire area of the Middle East and the Persian Gulf with a view to establishing a comprehensive peace and development plan so that the people there may have a future.

Edith Ballantyne
International President

Barbara Lochbihler
Secretary-General

Women's International League
for Peace and Freedom

Geneva, 16 February 1998

cc:Mr. Kofi Annan, United Nations Secretary-General
Mr. Vladimir Petrovsky, Director General UN Office at Geneva

WILPF-secretariaat
F.C. Donders straat 23 3572 JB Utrecht
Telefoon 030.2712121 Postgiro 236494

International Secretariat
1, rue de Varembe
C.P. 28
1211 Geneva 20
Tel: +41 22 733 61 75
Fax: +41 22 740 10 63

Consultatieve Status bij de Verenigde Naties: ECOSOC, UNCTAD en UNESCO.
Speciale consultatieve relaties met FAO, ILO en UNICEF

PAIS
vereniging voor een vreedzame en leefbare wereld

Secretaris Nico Faber

Violaduin 5
2318 XG Leiden
tel. 071-52.11.472

23

aan:

Ver. Juristen voor de Vrede
Couwenhoven 5205
3703 ER ZEIST

VERKLARING **PERSBERICHT**

Leiden, 16 februari 1998

Geen fregat voor de golfoorlog, geen man, geen cent!

Het bestuur van de vereniging PAIS verzoekt het Nederlandse volk en de parlementsleden zich krachtig in te zetten voor vrede. Daarin past het zenden van een oorlogsschip naar de Golf niet.

Wij roepen een ieder die de vrede wil bevorderen op onze oproep te ondersteunen en regering en parlement duidelijk te maken dat oorlog - ook in de Golf - niet meer kan.

Nog nooit heeft oorlog en geweld problemen blijvend opgelost, hooguit verschoven. Ook de vorige Golfoorlog heeft, behalve veel leed, niets opgeleverd. Niemand en niets overtuigt met geweld.
Saddam Hussein zal niet zwichten voor geweld. Als er oorlog uitbreekt - in hun bewoordingen een heilige oorlog tegen het westerse kapitalisme waarin vele onschuldige slachtoffers zullen vallen - zal hij als martelaar politiek gezien zelfs sterker uit de strijd komen.

Een oorlog zal ook het probleem rond de Koerden niet oplossen. Dat ligt voor onze westerse bondgenoot Turkije veel te gevoelig.

De kennis voor het maken van chemische en bacteriologische wapens waarover Irak nu beschikt is verkregen via westerse landen om een afschrikking te creëren tegen Iran. Deze landen hebben daar nu spijt van omdat Irak te sterk is geworden en de wapens daadwerkelijk wil inzetten. De wapenindustrie vaart als enige wel bij dit soort stuivertje-wisselen spelletjes.

Ondersteun onze leuze: **geen fregat voor de Golfoorlog, geen man, geen cent.**

Het bestuur van de vereniging PAIS,

Nico Faber, secretaris

WILPF

Women's International League for Peace and Freedom

Internationale vrouwenorganisatie voor vrede en vrijheid

Mr. H.A.F.M.O van Mierlo
Minister van Buitenlandse Zaken
Postbus 20061, 2500 EB Den Haag

Dr. ir. J.J.C. Voorhoeve
Minister van Defensie
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

Geachte Heer

5 februari 1998

De dreigende militaire "oplossing" van het conflict met Irak vinden wij zeer verontrustend.
De commentaren in de media en zojuist nog de uitlatingen op de radio van o.a. het kamerlid de Hoop Scheffer, doen vrezen dat de Nederlandse regering het militaire ingrijpen van de Verenigde Staten in Irak gaat steunen.

Wij dringen er met klem bij u op aan om te blijven onderhandelen en initiatieven hiertoe actief te steunen.

Wij vragen en verwachten dat Nederland als lid van de Verenigde Naties binnen VN verband helpt bij het oplossen van dit conflict met Irak.
Wij verzoeken u dringend de Verenigde Staten, waar zij met militaire middelen willen ingrijpen, niet te steunen. Ook de vorige golfoorlog heeft geen oplossing gebracht, zeker niet voor de bevolking.

Namens de Nederlandse sectie van de
Women's International League for Peace and Freedom,

met vriendelijke groet,
H. Deelman-Volker en C. C. van de Stadt-Sabel.

C.C. v.d. Stadt Sabel.

WILPF-secretariaat
F.C. Donders straat 23 3572 JB Utrecht
Telefoon 030.2712121 Postgiro 236494

Consultatieve Status bij de Verenigde Naties: ECOSOC, UNCTAD en UNESCO.
Speciale consultatieve relaties met FAO, ILO en UNICEF

...fax no. van Minister van Mierlo: 070-348.48.48 / e-mail: alg@alg.minbuza.nl
Knip dit strookje af en verzend de brief zo snel mogelijk wanneer u het met de inhoud eens bent, maak anders een eigen versie.
Vermeld uw naam en adres, dan kunt u ook antwoord verwachten van de minister. Inlichtingen: Tel/Fax: 0515-573103

10 FEBR. 98

Aan de regeringsleiders Wim Kok en Hans van Mierlo in hun functies van Ministerpresident en Minister van Buitenlandse Zaken
t.a.v. De heer Mr H.A.F.M.O. van Mierlo
Postbus 20061
2500 EB 's-Gravenhage

Mijne heren,
Allereerst wil ik laten weten blij te zijn dat de heer van Mierlo ruimte durfde te vragen voor de onderhandelingen van Kofi Annan van de Verenigde Naties met de regeringsleiders van Irak. Het leek de laatste maand of Nederland vergeten was, na de tweede wereldoorlog loyaliteit aan de VN te hebben beloofd om nieuwe oorlogen te voorkomen. Daarom moet worden opgepast met het steunen van oorlogsvoorbereidingen van de VS, ook al meent de Nederlandse regering nog zo zeer met de VS in haar recht te staan.
Ruimte voor onderhandelingen moet zolang en zodanig zijn als de VN en de Veiligheidsraad dit nodig achten. We zijn allen gebonden aan de VN Charter en bovendien zijn wij steeds gehouden aan de "Neurenberg principes". De VS en bondgenoten kunnen alleen met toestemming van de VN, met name van de V-raad een militaire actie tegen Irak uitvoeren. U weet dit, ieder land heeft zich hieraan te houden, net zo goed als burgers de wetten niet mogen overtreden.
Deze vorm van eigengereid optreden van staten kan veel ernstiger gevolgen hebben dan terrorisme in een klein verband. Met groot vertoon van macht wordt de sterke militaire positie van de VS gebruikt om ons gehele internationale rechtssysteem te ontkrachten. Dit kan uitlopen op een atoomoorlog. "Ook een beperkte kernoorlog kan fataal zijn voor de wereld" (volgens astronoom Carl Sagan en vroegere militaire leiders).

Als het tot militair ingrijpen komt kan dit escaleren in een nieuwe wereldoorlog. Het zal in alle gevallen nog meer gruwelijk leed brengen aan het door de Golfoorlog reeds zwaar geteisterde volk van Irak en de volken eromheen. Het bedreigt de gehele wereldbevolking en het milieu. Het doel van de aktie is namelijk de chemisch-biologische wapenopslagplaatsen te bombarderen met de noodlottige gevolgen vandien voor de bevolking. De wapens worden niet alleen vernietigd maar kunnen hierdoor juist het volk besmetten. Het is zeer waarschijnlijk dat hiervoor kernwapens nodig geacht worden, want de woordvoerder van het Pentagon, Kenneth Bacon, heeft zeer onlangs verklaard dat de inzet van kernwapens tegen Irak niet uitgesloten is en dat VS de operatie "Desert Thunder" snel in werking wil zetten. Echter het dreigen met kernwapens alleen al werd door het Internationaal Gerechtshof 8 juli 1996 illegaal verklaard. Deze uitspraak werd door de VN-raad in meerderheid bevestigd in december '96 en '97. Daarnaast zal er weer op grote schaal van depleted uraniumwapens gebruik gemaakt worden.

UNILEVER, een multinational in de UK, heeft zelf biologische wapens (miltvuur) geleverd met toestemming van de Britse regering (AFP, London 12-2-98) en andere biologische wapens van Irak zijn geleverd door een Amerikaanse firma met toestemming van de regering (Washington Post pag. A08 10-2-94). Beide vormen van export naar Irak zijn grove overtredingen van de Biologische Wapenconventie. Deze wapens werden geleverd als steun aan Saddam Hussein tegen Iran! Juist de VS en de UK roepen nu het hardst om snel ingrijpen. Het geeft geen pas dat, vanwege Amerikaanse economische en strategische belangen in het Midden-Oosten, Nederland zich achter dat beleid schaart.
Aan Amerikaanse en Britse VN-inspecteurs werd de toegang tot Irak ontzegd omdat zij in strijd met het officieel beleid van de VN, hun informatie doorspeelden aan hun ministeries van Defensie (Volkskrant 13-2-98). Oostenrijkse controleurs worden wel toegelaten, desondanks zijn de VS zo boos dat ze met een agressieve militaire aanval blijven dreigen. Toch zullen de Amerikanen zich ook aan de VN-regels moeten onderwerpen, niet te verwarren met VS-regels. De media in Nederland gebruiken deze termen "willekeurig" door elkaar. Het recht van de sterkste schijnt het te winnen van de rechten van de mens.

In onze kranten staat: "Saddam Hussein zal weten dat de VS nooit zullen verdwijnen" en "Amerika staat niet alleen", want het aantal landen dat het doel van de acties steunt met politieke en militaire middelen, neemt dagelijks toe. Deze landen waaronder Nederland worden medeverantwoordelijk", aldus mr. Berger, Clinton's veiligheidsadviseur. (Volkskrant 14-2-98)
U maakt de burgers medeverantwoordelijk; wij accepteren deze verantwoordelijkheid niet!
In Irak zijn, in de laatste Golfoorlog, reeds anderhalf miljoen mensen gedood; door het economische embargo zijn nog eens tenminste 1 miljoen mensen waarvan 576.000 kinderen van de honger omgekomen (meer slachtoffers dan er vielen na 4 jaar oorlog in Bosnië, Rapport UNICEF 1997). Saddam zelf zal veilig in zijn bunker zijn en overleven. We hebben regeringsleiders aangesteld om ons te dienen en niet om andere naties te helpen elkaar te vernietigen. Er is na 40-45 loyaliteit gezworen aan de Verenigde Naties. Wij eisen dat U zich hieraan houdt. We eisen van de Nederlandse Regering dat deze zich onthoudt van oorlogshandelingen en alle partijen oproept om te onderhandelen en via deze onderhandelingen oorlog te voorkomen, zodat er niet nog meer slachtoffers vallen onder het volk van Irak.

Juristen werken samen met vredesgroeperingen aan een kort geding tegen de Staat in verband met het klakkeloos volgen van de onrechtmatige Amerikaanse politiek door onze regering. Er mogen nooit overhaaste beslissingen genomen worden. Er is veel meer bezinning nodig bij dergelijke belangrijke kwesties die de hele wereld aangaan. Als burgers kunnen wij niet achter acties staan waarvan wij de gevolgen niet kunnen overzien en die niet volgens het internationaal recht verlopen.

Hoogachtend,

Gerechtshof te
's'gravenhage

rolnr:

zitting d.d.
25 februari 1999

MEMORIE VAN GRIEVEN

in de zaak van :

1. Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten, gevestigd te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
2. Vereniging van Juristen voor de Vrede, gevestigd te Utrecht;
3. Stichting Tribunaal voor de Vrede, gevestigd te Rotterdam;
4. Liga voor de Rechten van de Mens, gevestigd te Amsterdam;
5. Vereniging Haags Vredes Platform, gevestigd te 's-Gravenhage;

7. Aleid Blink, wonende te Leiden;
8. Woutera Fopma, wonende te Amsterdam;
9. Marianne Maria van Ophuijsen, wonende te Amsterdam;
10. Thea van de Hout, wonende te Amsterdam;
11. Anneke Josephine Mouthaan, wonende te Amsterdam;
12. Martha Pauline Geetruida Hovy, wonende te Amsterdam;
13. Nora Irene Wagtendonk-Helleman, wonende te Amsterdam;
14. Jantina Cornelia Posset, wonende te Amsterdam;
15. Tom Klaasen, wonende te Amsterdam;
16. Anne van den Waarden, wonende te Driebergen;
17. Carolus de Jong van Lier, wonende te Denekamp;
18. Kees Wagtendonk, wonende te Amsterdam;
19. Johanna Maria Richters, wonende te Leiden;
20. Anna Roos Bos, wonende te Amsterdam;
21. Anja Henriëtte Meulenbelt, wonende te Amsterdam;
22. Mia Wilhelmina van Boxtel, wonende te Sint Oedenrode;
23. Bart Nooy, wonende te Amsterdam;
24. Antonia Anna Jacoba Maria van Asseldonk, wonende te 's-Gravenhage;
25. Cornelia Maria Witte, wonende te Pijnacker;
26. Johannes Maria Schijer, wonende te 's-Gravenhage;
27. Grietje Meij, wonende te 's-Gravenhage;
28. Eric Maarten Kruit, wonende te 's-Gravenhage;
29. Bien Bottelier, wonende te 's-Gravenhage;
30. Bruun van Klaarbergen, wonende te 's-Gravenhage;
31. Pieta Bouwman, wonende te Voorschoten;
32. Herman Hendrik Schoemakers, wonende te Rijswijk;
33. Irma Koorina Schoemakers-Salkonoja, wonende te Rijswijk;
34. Ine Irene Groenendijk, wonende te 's-Gravenhage;
35. Johanna Gerarda de Jongh, wonende te 's-Gravenhage;
36. Paulus Josef Maria Blom, wonende te 's-Gravenhage;
37. Maarten Johannes Maechiel Kuiper, wonende te 's-Gravenhage;
38. Neeltje Christine Snijders, wonende te 's-Gravenhage;
39. Hendrika Geerdina Huisman, wonende te 's-Gravenhage;

40. Maria Theresia Anna Blaauw-van Dongen, wonende te 's-Gravenhage;
41. Christianus Abraham van Asseldonk, wonende te 's-Gravenhage;
42. Henricus Gerardus Joseph Nijhuis, wonende te 's-Gravenhage;
43. Geertruida Catharina Groen, wonende te 's-Gravenhage;
44. Maria Josepha Theodora Lutjenhuis, wonende te 's-Gravenhage;
45. Auke Klaas van der Heide, wonende te 's-Gravenhage;
46. Christina Renata Maria Heinecke, wonende te 's-Gravenhage;
47. Wim Lankamp, wonende te Delft;
48. Catharina Johanna van Albada, wonende te 's-Gravenhage;
49. Emile Caspar Maria Wennen, wonende te 's-Gravenhage;
50. Gees Ouweltjes-Drenth, wonende te Heiloo;
51. Jan Ouweltjes, wonende te Heiloo;
52. Cornelis Johannes Schreuder, wonende te Haelen;
53. Martin van Brakel, wonende te Hilversum;
54. Ineke Mot, wonende te Amsterdam;
55. Anna de Lange, wonende te Vlaardingen;
56. Berthe van Maanen, wonende te 's-Gravenhage;
57. Eduard Portheine, wonende te Rhoon;
58. Wilhelmina Schipper, wonende te Spijkenisse;
59. Clasina Elisabeth van Loenen, wonende te Amsterdam;
60. Marian Johanna Willemsen, wonende te Amsterdam;
61. Sina van Dullemen, wonende te Delft;
62. Sophia Jacoba van den Berg, wonende te Amsterdam;
63. Agaath Walstra-Bijvoets, wonende te Amsterdam;
64. Dorette Voet, wonende te Amsterdam;
65. Janna Maria Kleywegt, wonende te Amsterdam;
66. Francina Hollander, wonende te Amsterdam;
67. Rudi van der Wal, wonende te Zwaag;
68. Jan Peters, wonende te Enschede;
69. Corrie Westgeest, wonende te Enschede;
70. Martin van Deventer, wonende te Amsterdam;
71. Regina Theodora van der Haar, wonende te Zoetermeer;
72. Theodoor de Roos, wonende te Alkmaar;
73. Agnes Elisabeth de Roos-Nieuwkamp, wonende te Alkmaar;
74. Lineke Schakenbos, wonende te Amersfoort;
75. Irma Nijenhuis-Spruit, wonende te Lubersac (Frankrijk);
76. Johannes van Holten, wonende te Bolsward;
77. Lily Kho Kahn, wonende te Amsterdam;
78. Willem Volger, wonende te Waalwijk;
79. Wil Schipper, wonende te Spijkenisse;
80. Nely Huberta van Holst, wonende te Zeist;
81. Joop Schmidt, wonende te Utrecht;
82. Dirk Gregor Horst Simon Plug, wonende te Heemskerk;
83. Catherina Erica Höhne-Sparborth, wonende te Hoorn;
84. Dirk Plug, wonende te Hoorn;
85. Alida de Vries, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
86. Hendrik van Luttikhuizen, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn),

a p p e l l a n t e n

procureur: mr. A.B.B. Beelaard

tegen :

De Staat der Nederlanden

gevestigd te 's-Gravenhage

g e ï n t i m e e r d e

procureur: mr. H.A. Groen

Appellanten doen zeggen en concluderen van grieven overeenkomstig de appèldagvaarding d.d. 28 januari 1999, waarvan een copie van het uitgebrachte exploit aan het griffie-exemplaar van deze memorie is gehecht.
Alle stukken die in eerste aanleg door eisers, thans appellanten zijn gebezigd worden overgelegd en worden geacht ook deel uit te maken van dit hoger beroep.
Ter adstruktie van hetgeen in grief 1 door appellanten wordt aangevoerd omtrent het voortduren van de onrechtmatige Amerikaans-Britse bombardementen op Irak, ook na de militaire aanvallen van 16 tot 19 december 1998, tot welke periode de President in het bestreden vonnis ten onrechte de grondslag van dit geding qua tijdsfactor versmalde, leggen appellanten hierbij onder A1 t/m 4 perspublikaties over waaruit blijkt dat de onrechtmatige, door Nederland gesteunde bombardementen inderdaad (nog) geenszins zijn beëindigd.

Ter adstruktie van hetgeen in grief 2 door appellanten wordt aangevoerd omtrent het feit dat de steunverlening die door Nederland gegeven wordt aan de Amerikaans-Britse agressie tegen Irak niet beperkt blijft tot (louter) innemen van (enkel) een standpunt, maar dat er aktief politieke en diplomatieke steun wordt verleend aan deze Amerikaans-Britse agressie door de Staat der Nederlanden, niet alleen tijdens de bombardementscampagne, zoals reeds aangevoerd in deze grief, maar ook door de opstelling en stemgedrag van Nederland in de Veiligheidsraad als tijdelijk lid van dit college, wordt bijgaand persbericht onder de kop "Nederland in V-raad achter actie tegen Irak" onder B overgelegd.

Met deze steunverlening door de Staat der Nederlanden in de Veiligheidsraad wordt een legitimerende werking beoogd. Terwijl nochtans legitimiteit aan dit Amerikaans-Britse oorlogsgeweld blijft ontbreken, zolang een resolutie van de Veiligheidsraad die tot zodanig geweld opdracht geeft of mandaat verleent er niet is.

procureur

20309

Heden, de achtentwintigste januari negentienhonderd negenennegentig, op verzoek van :

1. Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten, gevestigd te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
2. Vereniging van Juristen voor de Vrede, gevestigd te Utrecht;
3. Stichting Tribunaal voor de Vrede, gevestigd te Rotterdam;
4. Liga voor de Rechten van de Mens, gevestigd te Amsterdam;
5. Vereniging Haags Vredes Platform, gevestigd te 's-Gravenhage;

7. Aleid Blink, wonende te Leiden;
8. Woutera Fopma, wonende te Amsterdam;
9. Marianne Maria van Ophuijsen, wonende te Amsterdam;
10. Thea van de Hout, wonende te Amsterdam;
11. Anneke Josephine Mouthaan, wonende te Amsterdam;
12. Martha Pauline Geetruida Hovy, wonende te Amsterdam;
13. Nora Irene Wagtendonk-Helleman, wonende te Amsterdam;
14. Jantina Cornelia Posset, wonende te Amsterdam;
15. Tom Klaasen, wonende te Amsterdam;
16. Anne van den Waarden, wonende te Driebergen;
17. Carolus de Jong van Lier, wonende te Denekamp;
18. Kees Wagtendonk, wonende te Amsterdam;
19. Johanna Maria Richters, wonende te Leiden;
20. Anna Roos Bos, wonende te Amsterdam;
21. Anja Henriëtte Meulenbelt, wonende te Amsterdam;
22. Mia Wilhelmina van Boxtel, wonende te Sint Oedenrode;
23. Bart Nooy, wonende te Amsterdam;
24. Antonia Anna Jacoba Maria van Asseldonk, wonende te 's-Gravenhage;
25. Cornelia Maria Witte, wonende te Pijnacker;
26. Johannes Maria Schijer, wonende te 's-Gravenhage;
27. Grietje Meij, wonende te 's-Gravenhage;
28. Eric Maarten Kruit, wonende te 's-Gravenhage;
29. Bien Bottelier, wonende te 's-Gravenhage;
30. Bruun van Klaarbergen, wonende te 's-Gravenhage;
31. Pieta Bouwman, wonende te Voorschoten;
32. Herman Hendrik Schoemakers, wonende te Rijswijk;
33. Irma Koorina Schoemakers-Salkonoja, wonende te Rijswijk;
34. Ine Irene Groenendijk, wonende te 's-Gravenhage;
35. Johanna Gerarda de Jongh, wonende te 's-Gravenhage;
36. Paulus Josef Maria Blom, wonende te 's-Gravenhage;
37. Maarten Johannes Maechiel Kuiper, wonende te 's-Gravenhage;
38. Neeltje Christine Snijders, wonende te 's-Gravenhage;
39. Hendrika Geerdina Huisman, wonende te 's-Gravenhage;
40. Maria Theresia Anna Blaauw-van Dongen, wonende te 's-Gravenhage;
41. Christianus Abraham van Asseldonk, wonende te 's-Gravenhage;
42. Henricus Gerardus Joseph Nijhuis, wonende te 's-Gravenhage;
43. Geertruida Catharina Groen, wonende te 's-Gravenhage;
44. Maria Josepha Theodora Lutjenhuis, wonende te 's-Gravenhage;
45. Auke Klaas van der Heide, wonende te 's-Gravenhage;

46. Christina Renata Maria Heinecke, wonende te 's-Gravenhage;
47. Wim Lankamp, wonende te Delft;
48. Catharina Johanna van Albada, wonende te 's-Gravenhage;
49. Emile Caspar Maria Wennen, wonende te 's-Gravenhage;
50. Gees Ouweltjes-Drenth, wonende te Heiloo;
51. Jan Ouweltjes, wonende te Heiloo;
52. Cornelis Johannes Schreuder, wonende te Haelen;
53. Martin van Brakel, wonende te Hilversum;
54. Ineke Mot, wonende te Amsterdam;
55. Anna de Lange, wonende te Vlaardingen;
56. Berthe van Maanen, wonende te 's-Gravenhage;
57. Eduard Portheine, wonende te Rhoon;
58. Wilhelmina Schipper, wonende te Spijkenisse;
59. Clasina Elisabeth van Loenen, wonende te Amsterdam;
60. Marian Johanna Willemsen, wonende te Amsterdam;
61. Sina van Dullemen, wonende te Delft;
62. Sophia Jacoba van den Berg, wonende te Amsterdam;
63. Agaath Walstra-Bijvoets, wonende te Amsterdam;
64. Dorette Voet, wonende te Amsterdam;
65. Janna Maria Kleywegt, wonende te Amsterdam;
66. Francina Hollander, wonende te Amsterdam;
67. Rudi van der Wal, wonende te Zwaag;
68. Jan Peters, wonende te Enschede;
69. Corrie Westgeest, wonende te Enschede;
70. Martin van Deventer, wonende te Amsterdam;
71. Regina Theodora van der Haar, wonende te Zoetermeer;
72. Theodoor de Roos, wonende te Alkmaar;
73. Agnes Elisabeth de Roos-Nieuwkamp, wonende te Alkmaar;
74. Lineke Schakenbos, wonende te Amersfoort;
75. Irma Nijenhuis-Spruit, wonende te Lubersac (Frankrijk);
76. Johannes van Holten, wonende te Bolsward;
77. Lily Kho Kahn, wonende te Amsterdam;
78. Willem Volger, wonende te Waalwijk;
79. Wil Schipper, wonende te Spijkenisse;
80. Nely Huberta van Holst, wonende te Zeist;
81. Joop Schmidt, wonende te Utrecht;
82. Dirk Gregor Horst Simon Plug, wonende te Heemskerk;
83. Catherina Erica Höhne-Sparborth, wonende te Hoorn;
84. Dirk Plug, wonende te Hoorn;
85. Alida de Vries, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
86. Hendrik van Luttikhuizen, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn),

allen
te dezer zake domicilie kiezend te 's-Gravenhage aan de Valkenboslaan 72, ten kantore van mr. A.B.B. Beelaard, die tot procureur wordt gesteld,

heb ik,

Mr Gaston Alexander Grobbee, als toegevoegd-kandidaat deurwaarder werkzaam ten kantore van Mr. [illegible] Dirk van den Dever, deurwaarder bij de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, kantoorhoudende te [illegible] aan de Bezuidenhoutseweg 115 en mitsdien beiden ten deze woonplaats hebbende aldaar,

AAN :

(Ministerie van Defensie en Ministerie van Buitenlandse Zaken) f.i. ✓

de **STAAT DER NEDERLANDEN**, zetelend te 's-Gravenhage aan de Kazernestraat 52, ten parkette van de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, aldaar mijn exploit doende, sprekende met en afschrift dezes latende aan : Mevr. N. Salemans, aldaar werkzaam

voor ieder der Ministeries f.i. ✓

AANGEZEGD :

dat mijn verzoekers in hoger beroep komen van het door de President van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op 15 januari 1999 onder rolnummer KG 98/1712 in kort geding gewezen vonnis tussen mijn requiranten als eisers en gerequireerde als gedaagde;

en heb ik, deurwaarder, de Staat der Nederlanden

GEDAGVAARD :

om op donderdag vijfentwintig februari negentienhonderd negenennegentig, des morgens om 10 uur, vertegenwoordigd door een procureur te verschijnen ter terechtzitting van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, welke terechtzitting zal worden gehouden on het Paleis van Justitie te 's-Gravenhage aan de Prins Clauslaan 60 aldaar

TEN EINDE :

alsdan en aldaar te horen eis doen en concluderen dat het het Hof moge behagen te vernietigen het vonnis, op 15 januari 1999 onder rolnummer KG 98/1712 in kort geding door de President van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage tussen partijen gewezen en, opnieuw rechtdoende, alsnog bij arrest, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad,

zolang niet de Veiligheidsraad middels een nadere resolutie heeft ingestemd met mogelijk militair geweld tegen Irak,

1. De Staat der Nederlanden te verbieden:

   a. om over te gaan tot militaire steunverlening aan (de dreiging met) oorlogsgeweld tegen Irak;

   b. in welke vorm dan ook (nog langer) mee te werken aan oorlogsgeweld tegen Irak;

   c. (het dreigen met) oorlogsgeweld jegens Irak (nog langer) politiek te steunen.

2. de Staat der Nederlanden te bevelen:

a. de Amerikaanse regering terstond kenbaar te maken dat elke vorm van politieke en/of militaire of anderszins materiële steun aan oorlogsgeweld jegens Irak met onmiddellijke ingang wordt beëindigd;

b. dat alle Nederlandse oorlogsmiddelen, in het Golfgebied aanwezig om oorlogsgeweld gen Irak te ondersteunen of uit te voeren, terstond worden teruggetrokken;

met veroordeling van geïntimeerde in de kosten in beide instanties.

Zulks op de navolgende gronden :

GRIEF 1

Ten onrechte worden in het bestreden vonnis de overwegingen omtrent de feiten beperkt tot :

1.1. Op 16 december 1998 zijn de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk een militaire actie gestart tegen Irak. Enkele uren voor de aanvang is de Nederlandse regering van Britse zijde op de hoogte gebracht van de op handen zijnde militaire acties. Een Nederlandse bijdrage is niet gevraagd. De acties zijn na enkele dagen beëindigd.

1.2. Bij brief d.d. 17 december 1998, TK 1998-1999, 21 664, nr 102, heeft de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bericht over de stand van zaken in het Amerikaans-Britse optreden tegen Irak. Het standpunt van de Nederlandse regering is in deze brief als volgt geformuleerd:

> "Naar het oordeel van de Nederlandse regering was het militair optreden onontkoombaar, aangezien Irak niet aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat Irak niet bereid is af te zien van de ontwikkeling van massavernietigingswapens. In het verleden heeft Saddam Hoessein getoond bereid te zijn die ook te gebruiken. Daaraan moet een einde komen.
>
> De regering betreurt dat Saddam Hoessein een oplossing zonder geweld niet mogelijk heeft willen maken. De Iraakse president draagt derhalve zelf, ook tegenover het Iraakse volk, de volle verantwoordelijkheid voor het ingrijpen met militaire middelen.
>
> De Nederlandse regering stelt zich, evenals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, op het standpunt dat het militaire optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak."

Ten onrechte wordt dan ook, onder 1, overwogen dat, voor de beoordeling (slechts) van deze feiten zal worden uitgegaan.

Ten onrechte wordt voorts onder 3.2 overwogen:

3.2. Vaststaat dat een Nederlandse bijdrage aan de militaire acties van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tegen Irak niet is gevraagd, alsmede dat die acties inmiddels zijn beëindigd.
Uit de overgelegde stukken en het behandelde ter zitting is niet gebleken dat gedaagde voornemens is geweest aan die acties militaire of anderszins materiële steun of medewerking te verlenen, laat staan dat gedaagde daartoe Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied heeft gedirigeerd.
Dat op korte termijn besluitvorming valt te verwachten ten aanzien van het verlenen van dergelijke steun of medewerking door Nederland aan eventueel toekomstig (dreigen met) oorlogsgeweld tegen Irak, is voorts gesteld noch gebleken.
Reeds daarom is er thans geen plaats voor een voorziening in kort geding strekkende tot het opleggen aan gedaagde van ge- en verboden te dier zake.

De hier weergegeven overwegingen onder 3.2. kunnen immers slechts dan als juist worden aangemerkt, indien de periode die voor de onderhavige rechtsstrijd als uitgangspunt wordt genomen, beperkt wordt gehouden tot de periode van 16 december 1998, de begindatum van massieve Amerikaans-Britse aanvalsgolven op Irak, tot 19 december 1998, de beëindigingsdatum van deze massieve luchtaanvallen en alle rechtens relevante feiten die buiten deze periode vallen voor dit kort geding als rechtens irrelevant worden bestempeld.

Uit het samenstel van overwegingen onder 1.1, 1.2 en 3.1 blijkt dat het de onmiskenbare bedoeling is geweest van de President om de rechtens als relevant te beschouwen feiten beperkt te houden tot de periode van deze massieve bombardementen, d.w.z. van 16 tot 19 december 1998 en verder geheel voorbij te zien aan rechtens relevante feiten buiten deze in ogenschouw genomen periode.

Alleen als immers de tijdsspanne van voor dit geding relevante rechtfeiten wordt versmald tot de periode van 16 tot 19 december 1998 is het gestelde onder 3.2 dat "die acties inmiddels zijn beëindigd" juist en begrijpelijk.

Zoals immers uit pers en media publiekelijk bekend is, zijn er in de rest van de maand december 1998 en de eerste periode van januari 1999 nog herhaaldelijk door de Verenigde Staten militaire akties uitgevoerd tegen Iraakse militaire installaties, zonder dat enige resolutie van de Veiligheidsraad daartoe opdracht verstrekte of machtigde.

En alleen als de tijdsspanne van voor dit geding relevant geachte rechtsfeiten beperkt wordt gehouden tot de periode van 16 tot 19 december 1998 is het voorts onder 3.2 gestelde, n.l. dat "vaststaat dat een Nederlandse bijdrage aan de militaire acties van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tegen Irak niet is gevraagd (..), dat "uit de overgelegde stukken en het behandelde ter zitting niet (is) gebleken dat gedaagde voornemens is geweest aan die acties militaire of anderszins materiële steun of medewerking te verlenen, laat staan dat gedaagde daartoe Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied heeft gedirigeerd" juist en begrijpelijk.

In een eerdere fase is immers juist wél een Nederlandse bijdrage aan het toen op handen zijnde oorlogsgeweld jegens Irak gevraagd en is juist wél de Staat voornemens gebleken om die op handen zijnde akties militaire en anderszins materiële steun en medewerking te verlenen en heeft de Staat juist wél daartoe Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied gedirigeerd.
Zoals ook in de bij de produkties in eerste aanleg onder 2 overgelegde brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Tweede Kamer van 13 februari 1998 duidelijk wordt verwoord:

"De crisis rond Irak is nog steeds onderwerp van overleg in de Europese Unie op politiek niveau. Vast staat dat alle landen van de Unie het erover eens zijn dat al het mogelijke moet worden gedaan om een politieke oplossing van het conflict te bereiken. Hoewel geen enkel land een eventuele militaire actie op voorhand uitsluit, is er vooralsnog geen overeenstemming over de opportuniteit van een eventuele militaire actie en over het moment waarop inzet van militaire middelen onvermijdelijk moet worden geacht. Er is wel sprake van een toenemende bereidheid van verschillende lidstaten tot mogelijke verlening van bepaalde militaire faciliteiten, indien de noodzaak daartoe zou blijken.
Voorzover de betrokken EU-staten, anders dan bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk, de Bondsrepubliek, Italië, Spanje, Portugal en Denemarken, zulks niet in de openbaarheid hebben gebracht, ligt het niet op de weg van de Nederlandse regering, diensaangaande mededelingen te doen. Ook landen buiten de Europese Unie hebben zich uitgesproken voor de beleidslijn van de Verenigde Staten, zoals op dit moment Australië en Canada die ook een militaire bijdrage hebben toegezegd.
(.....)

"De Regering is van menig dat het noodzakelijk is, ook ter versterking van de politieke druk, zich voor te bereiden op de inzet van militaire middelen wanneer een politieke oplossing van het conflict onverhoopt onhaalbaar zou blijken. Op 10 februari jl. heeft de Amerikaanse regering zich met een verzoek gericht tot de Regering betreffende een mogelijk Nederlands aandeel in internationale militaire operaties tegen Irak. Zoals ook tijdens het interpellatiedebat, 11 dezer, is medegedeeld zou het daarbij kunnen gaan om verlening van logistieke en transportsteun, diverse maritieme taken en medische ondersteuning.

In het licht van het bovenstaande heeft de Regering besloten het fregat Hr. Ms Abraham van der Hulst op te dragen naar de Golf te varen. Het fregat zal niet eerder bij een militaire operatie tegen Irak worden betrokken dan nadat naar het oordeel van de Regering vaststaat dat alle diplomatieke inspanningen hebben gefaald.

De Regering is voornemens langs bovenstaande lijnen het Amerikaanse verzoek te beantwoorden."

En bij brief van 13 november 1998 schreef de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer in dit verband :

"Militair ingrijpen is een uiterste middel als alle andere opties zijn beproefd. Bij het antwoord op de vraag of het primaat van eventuele actie zal liggen bij de Verenigde aties of bij de Verenigde Staten, is relevant de vraag of de vigerende Veiligheidsraadsresoluties - en het feit dat deze niet worden nageleefd - voldoende basis bieden voor (uni- of multilateraal) optreden tegen Irak. De Regering is van mening dat dit inderdaad het geval is. Veiligheidsraadsresolutie 1205 van 5 november jongstleden bevestigde duidelijk dat er sprake was van een materiële schending van de relevante resoluties.

De Nederlandse regering heeft tot op heden geen verzoek ontvangen om hulp bij militaire acties. De Minister-President heeft op 12 november jongstleden langs lijnen van deze brief een telefoongesprek gevoerd met de President van de Verenigde Staten."

Ook deze brief werd in eerste aanleg bij de produkties onder 2 in het geding gebracht.

Niet alleen vonden ook na de periode van 16 tot 19 december 1998 regelmatig militaire akties zonder dat een VR-resolutie daartoe uitdrukkelijk machtigde, plaats, maar ook vóór deze periode van massieve bombardementen werden herhaaldelijk militaire aanvallen op Irak gelanceerd.
In een van de onder 2 overlegde produkties, namelijk de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken van 29 juni 1995 aan de Tweede Kamer, wordt door de regering voor een dergelijke Amerikaanse aanval, waarbij burgerslachtoffers te betreuren waren, begrip uitgesprken.

Reeds uit het overleggen van deze produkties onder 2 blijkt al onmiskenbaar dat eisers, thans appellanten, nimmer de intentie hebben gehad - en deze hen ook niet kan worden toegedicht - om de rechtsstrijd qua rechtens relevante feiten beperkt te houden tot de periode van 16 tot 19 december 1998.
Als dat hun intentie was geweest, dan hadden eisers niet de brieven van de Minister van Buitenlandse Zaken over Irak vanaf 1995 in het geding gebracht, die dan immers geen voor dit geding relevante rechtsfeiten zouden bevatten.
Eisers hebben daarentegen, mede door het overleggen van deze produkties onder 2, alsmede door het overleggen van vele andere produkties, waaronder onder 1 ook alle Veiligheidsraadsresoluties die over Irak zijn aangenomen, in rechte aan de orde willen stellen dat er sprake is van een continuum van onrechtmatigheid in het wapengeweld van de VS jegens Irak, te beginnen met duidelijke schendingen van het humanitair oorlogsrecht door de VS tijdens het op zich rechtmatige optreden van de VS(en coalitie-genoten) tegen Irak gedurende de Golfoorlog in 1990 (prods. 3), via onrechtmatige mili-

taire akties zonder machtiging van de Veiligheidsraad gedurende de jaren 90, de massale aanvallen van 16 tot 19 december 1998 tot, thans, de meest recente onrechtmatige aanvallen in de rest van de maand december en de eerste week van januari 1999.
En daarbij gaat het dan met name om de voortdurende Nederlandse steun aan de voortdurende (aspecten van) onrechtmatigheid van dit Amerikaanse wapengeweld.

Die Nederlandse steun in dit continuum van Amerikaans onrechtmatig wapengeweld jegens Irak bestaat daarbij op de eerste plaats uit een voortdurende politieke steunverlening.
Maar deze politieke steunverlening kan, zoals de brief van 13 februari 1998 duidelijk demonstreert, ook plotseling over gaan in militair-materiële steunverlening, en wel - en dat is voor dit kort geding inhoudelijk en wat betreft het kader van spoedeisendheid zeer relevant - zonder dat daarvoor vooraf door de regering instemming wordt gevraagd van de Tweede Kamer.
Het hierboven weergegeven citaat uit de brief van 13 februari 1998 maakt immers duidelijk dat de regering zich kennelijk vrij acht om, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, over te gaan tot "verlening van logistieke en transportsteun, diverse maritieme taken en medische ondersteuning" bij gewapende aanvallen op Irak, en het zenden daartoe van een fregat naar de Perzische Golf, teneinde, binnen dat kader, mogelijk aan "een militaire operatie tegen Irak" deel te nemen.
Dergelijke "verlening van logistieke en transportsteun, diverse maritieme taken en medische ondersteuning" vallen, in de klaarblijkelijke optiek van de regering dus blijkbaar buiten het toetsingskader voor uitzending van Nederlandse militaire eenheden, waarbij overleg vooraf met het parlement noodzakelijk is.
Voorzover dit staatsrechtelijk juist is, leidt in elk geval onbetwistbaar ook een dergelijke beperkte vorm van militair-materiële ondersteuning van Amerikaans oorlogsgeweld jegens Irak volkenrechtelijk tot medeverantwoordelijkheid en medeaansprakelijkheid voor dat oorlogsgeweld. Bij pleidooi onder II onder "Volkenrechtelijk kader" werd dit reeds onderbouwd.
Indien derhalve dit (dreigen met) oorlogsgeweld volkenrechtelijk onrechtmatig is, is ook deze (dreigende) Nederlandse militair-materiële steunverlening aan dit oorlogsgeweld onrechtmatig.

In het continuum van voortdurende Amerikaanse onrechtmatige bedreiging van Irak, periodiek en regelmatig overgaand in daadwerkelijke toepassing van onrechtmatig oorlogsgeweld, acht de Staat zich dus gerechtigd om, daartoe gevraagd door de VS, op elk moment, over te gaan tot militair-materiële steunverlening binnen de hierboven aangegeven kaders, zonder daartoe vooraf aan de Tweede Kamer instemming te vragen.
Dusdoende de Nederlandse Staat, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, medeplichtig dreigende te maken aan volkenrechtelijk onrechtmatig handelen.

En dat is dus realiteit waar eisers, thans appellanten, in dit kort geding doorlopend mee te maken hebben: een voortdurende politieke steunverlening aan een voortdurende onrechtmatige bedreiging van Irak met onrechtmatig wapengeweld, periodiek en regelmatig overgaand in daadwerkelijk onrechtmatig Amerikaans oorlogsgeweld jegens Irak, waarbij voortdurend de dreiging bestaat dat de regering, zonder voorafgaand overleg en in zoverre dus ook buiten het parlement om, ook overgaat tot militair-materiële steunverlening bij onrechtmatig Amerikaans wapengeweld, als daarom van Amerikaanse zijde wordt gevraagd.

Vanuit de veronderstelling dat toepassing van wapengeweld tegen Irak gerechtvaardigd is, zitten er blijkbaar geen schotten tussen politieke steunverlening en militair-materiële steunverlening, als hierboven omschre-

ven en kan het één blijkbaar op elk moment, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, in het ander overgaan.

Dit is ook fysiek des te gemakkelijker het geval, aangezien door Nederland voortdurend maritieme middelen in de Golfregio gestationeerd worden gehouden, waaronder ook een fregat.
Elk moment van een plotseling uitbrekende crisis rond Irak kan er dus toe leiden dat de voortdurende politieke steun van Nederland terstond overgaat in een besluit tot onmiddelijke militair-materiële ondersteuning, welk besluit dan onmiddellijk uitvoering kan ondervinden.
In deze situatie van a.h.w. een mogelijk continuum tussen politieke en militair-materiële steunverlening bij onrechtmatig wapengeweld tegen Irak, is het spoedeisend karakter van de vorderingen van eisers, thans appellanten een onmiskenbaar gegeven.
Zeker nu de crisis rond Irak, die zich elk moment weer kan ontladen in nieuw oorlogsgeweld tegen Irak, onverdroten voortduurt.
In een dergelijke situatie kan niet van eisers, thans appellanten worden gevergd dat zij hun vorderingen zouden uitstellen.
Dit overigens temeer niet, aangezien trouwens ook de doorlopende militaire bedreiging van Irak, waaraan Nederland steun geeft, onrechtmatig is en thans appellanten zich in hun vorderingen ook daartegen keren.

Dat als (vormen van) daadwerkelijk oorlogsgeweld onrechtmatig zijn in de zin van art 4 Handvest van de VN, het dreigen met dergelijk wapengeweld evenzeer onrechtmatig is, is al afdoende uiteengezet onder IV van het pleidooi in eerste aanleg.

Gelet op hetgeen hierboven is uiteengezet,maakt de Nederlandse regering, anders dan de President in het bestreden vonnis, klaarblijkelijk geen fundamenteel onderscheid tussen (vormen van) politieke steunverlening en (vormen van) militair-materiële steunverlening als hierboven omschreven en kan in haar opvatting het één vrijwel naadloos in het ander overgaan m.b.t. de situatie rond Irak. Ook eisers maken op dit punt geen fundamenteel onderscheid. Des te merkwaardiger is dat de President dat in het bestreden vonnis wél doet. Daartoe blijkbaar door het verweer van de Staat in eerste aanleg op het verkeerde been gezet.

De grondslag van de vorderingen van eisers, thans appellanten, is de voortdurende onrechtmatigheid van de voortdurende Nederlandse steunverlening aan de doorlopende Amerikaans-Britse bedreiging van Irak met onrechtmatig oorlogsgeweld, voortdurend met een zekere regelmaat overgaand in onrechtmatig daadwerkelijk oorlogsgeweld jegens Irak, waarbij dan doorlopend de Staat der Nederlanden, op eventueel Amerikaans verzoek, buiten de Tweede Kamer om, althans zonder voorafgaande instemming van het parlement, bij dat onrechtmatige oorlogsgeweld ook daadwerkelijk betrokken dreigt te raken middels vormen van eerder beschreven militair-materiële ondersteuning

De door eisers, thans appellanten, gevraagde voorzieningen zijn hierop gebaseerd.

Dit brede en in algemene termen vervatte proceskader vindt dan ook als zodanig uitdrukking in de processtukken in eerste aanleg van eisers.

Zoals in de dagvaarding, waarin voortdurend in algemene termen wordt gesproken, los van een tijdscomponent. Zie bijvoorbeeld de eerste twee punten van de dagvaarding :

" 1. Aangezien de Verenigde Staten Irak met oorlogshandelingen bedreigen, dan wel inmiddels oorlogshandelingen jegens Irak plegen of gepleegd hebben;

2. Aangezien Nederland de Verenigde Staten daarbij steunt met politieke steun en eventueel middels het daadwerkelijk ter beschikking stellen van militair materieel; "

Zo ook in de pleitnota in eerste aanleg. Zie bijvoorbeeld :

" De Nederlandse regering heeft kenbaar gemaakt Amerikaans oorlogsgeweld jegens Irak te steunen. Ook materiële en/of militaire steunverlening wordt niet uitgesloten en in ieder geval stelt de Nederlandse regering zich op het standpunt dat zij daartoe gerechtigd zal zijn. Volkenrechtelijke beletselen ziet zij daarvoor niet. " (blz. 1)

en :

"Overigens, zoals al eerder gezegd, is er geen enkele zekerheid dat Nederland in de toekomst niet (opnieuw) op enigerlei wijze direct bijstand zal verlenen aan nieuwe Amerikaanse oorlogsverrichtingen". (blz. 5)

Door, geheel ongevraagd, in het hierboven aangegeven continuum, een uitsnede te maken van de periode van 16 tot 19 december 1998, deze uit te vergroten en slechts de feitelijkheden van deze periode tegen het licht te houden, de uitgevoerde toetsing tot deze periode en de feitelijkheden daarvan beperkend, heeft de President blijk gegeven van een onjuiste opvatting omtrent de grondslag van de vorderingen.

Het is des te merkwaardiger dat de President meende in dit opzicht het oordeel tot de gebeurtenissen in de periode van 16 tot 19 december 1998 te kunnen beperken, aangezien op de dienende dag van dit kort geding die periode natuurlijk al geruime tijd was verstreken, zodat, indien deze beperking die de President zich oplegde zou stroken met de bedoeling van eisers, alleen al daarom dit kort geding zinloos zou zijn geweest. Ook alleen al daaruit viel derhalve voor de President af te leiden dat een zodanige naar tijdsspanne beperkte toetsing als uitgevoerd niet in overeenstemming met de bedoeling van eisers kon zijn.

Het feit dat de Amerikaanse regering tijdens de massale onrechtmatige luchtaanvallen op Irak van 16 tot 19 december 1998 die keer de Nederlandse regering niet heeft gevraagd om militair-materiële ondersteuning, als waartoe de regering zich gerechtigd acht om ook zonder voorafgaande instemming van het parlement te verlenen, betekent niet dat er thans geen rechtens relevante dreiging meer zou bestaan dat de Nederlandse regering, bij een volgend daadwerkelijk Amerikaans gewapend optreden tegen Irak, dat elk moment een feit kan zijn, daartoe desgevraagd niet onmiddelijk zal (kunnen) overgaan.
Zoals de Nederlandse regering daartoe, zonder voorafgaand overleg met het parlement, ook terstond besloot, toen de Amerikaanse regering in februari 1998 daarom wél vroeg. Met het verschil dat de Nederlandse maritieme middelen die toen, in februari 1998, nog eerst naar de Golf moesten worden overgebracht, daar nu inmiddels permanent reeds aanwezig zijn. Zodat de bedoelde militair-materiële steunverlening nu ook terstond geëffectueerd kan worden.
De permanente Nederlandse politieke steun aan de onrechtmatige bedreiging van Irak met wapengeweld kan zo, bij het ontstaan van iedere acute militaire crisis, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, overgaan in militair-materiële steun aan onrechtmatig oorlogsgeweld jegens Irak.

Het spoedeisend karakter van de vorderingen van eisers, thans appellanten, blijft daarmee een gegeven.
Het feit dat dergelijke (vormen van) militair-materiële steunverlening in de periode van massale bombardementen van 16 tot 19 december 1998 door de regering van de VS om haar moverende redenen niet is (zijn) gevraagd, doet daaraan dan ook niet af.

Gelet op de gemiddelde duur die ermee gemoeid is om ook in spoedeisende gevallen middels een kort geding een toetsing te bewerkstelligen als hier gevraagd - de met de hoogste spoed op 16 december j.l. aan de vooravond van de massieve december-bombardementen aangevraagde datum voor dit kort geding resulteerde in de vaststelling als datum hiervoor de

5e januari j.l. - is het niet mogelijk met het vragen van de onderhavige voorzieningen te wachten tot een nieuw grootscheeps militair conflict zich rond Irak daadwerkelijk ontwikkeld heeft, waarbij om daadwerkelijke militair-materiële steunverlening van de kant van Nederland zou zijn verzocht, aangezien dan, voor wat betreft de specifiek bij die crisis eventueel door Nederland te verlenen onrechtmatige militair-materiële ondersteuning, een rechterlijke tussenkomst in kort geding niet meer op tijd zou kunnen worden ingeroepen.

Ook de natuurlijke neiging van de rechter om zich van een dergelijk politiek beladen onderwerp verre te houden, kan geen argument zijn om een kort geding als het onderhavige eventueel de facto prematuur te verklaren, met het risico dat de thans gevraagde voorzieningen tegen een dreigende onrechtmatige militair-materiële ondersteuning door de Nederlandse Staat van onrechtmatig oorlogsgeweld tegen Irak niet op tijd in kort geding kunnen worden beoordeeld, indien deze pas aan de orde zouden mogen worden gesteld bij daadwerkelijke effectuering van nieuwe grootscheepse aanvallen op Irak.
Voor wat betreft de ruimte voor rechterlijk ingrijpen in zaken van buitenlandse politiek wordt voorts verwezen naar wat hierover onder III bij pleidooi in eerste aanleg is gesteld.

Nu de President, ongevraagd, alleen rechtens relevante feitelijkheden met betrekking tot de periode van 16 tot 19 december 1998 tot inzet van dit geding heeft verklaard en zijn overwegingen dan ook strikt tot deze tijdsspanne beperkt houdt en komt hij op die basis onder 3.2 ten onrechte tot het oordeel dat :

1. een Nederlandse bijdrage aan de Amerikaans-Britse akties tegen Irak niet zou zijn gevraagd;
2. militaire akties tegen Irak inmiddels zouden zijn beëindigd;
3. niet zou zijn gebleken dat gedaagde voornemens is geweest aan militaire akties jegens Irak militaire of anderszins materiële steun of medewerking te verlenen;
4. gedaagde daartoe geen Nederlandse oorlogsmiddelen naar de Golf zou hebben gedirigeerd.

Weliswaar is het daarbij juist dat ter gelegenheid van de bombardementscampagne van 16 tot 19 december 1998 geen Nederlandse bijdrage aan deze gewelddadigheden is gevraagd, maar in een eerdere fase was dat wel degelijk het geval en herhaling dreigt voortdurend.

Weliswaaris het daarbij juist dat met het verstrijken van de periode van 16 tot 19 december 1998 uiteraard een einde is gekomen aan de bombardementen van 16 tot 19 december 1998, maar dat betekent niet dat daarmee een einde is gekomen aan de voortdurende onrechtmatige militaire akties tegen Irak. Die gaan met regelmaat door tot op de dag van vandaag.

Weliswaar is het daarbij juist dat bij deze specifieke bombardementscampagne in december 1998 de Staat niet voornemens is geweest om militair-materiële ondersteuning te geven aan dit oorlogsgeweld, maar dat was alleen omdat de regering van de VS daarom toen om haar moverende redenen niet heeft gevraagd. Nog in februari 1998 vroeg de Amerikaanse regering gedaagde daar wel om en die was toen onmiddellijk bereid om deze steun te verlenen. Van een dreigende militair-materiële ondersteuning is dus nog steeds volop sprake.

Weliswaar is het daarbij juist dat bij deze specifieke bombardementscampagne van 16 tot 19 december 1998 de Nederlandse regering geen Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied heeft gedirigeerd, maar dat was ook niet nodig. Die waren in februari 1998 op verzoek van de Amerikanen al gestuurd en zijn derhalve al -nog steeds - daar aanwezig.

Het rechterlijk oordeel is dan ook alleen juist en begrijpelijk binnen de door de President zelf gekozen, onjuiste grondslag voor beoordeling en gaat als zodanig aan de kern van de zaak voorbij.

GRIEF 2

Ten onrechte wordt onder 3.3 en 3.4 van het bestreden vonnis de door eisers, thans appellanten, gewraakte politieke steunverlening geheel gelijkgesteld en volledig geïdentificeerd met, alsmede uitsluitend beperkt tot het innemen van een standpunt.

Daarbij wordt, volkomen ten onrechte, onder 3.3 de suggestie gedaan dat het juist eisers zouden zijn geweest die politieke steunverlening in het onderhavige kader gelijk zouden stellen met het innemen van een standpunt. waar wordt overwogen :

"Het innemen van dat standpunt betekent, naar de president het betoog van eisers begrijpt, politieke steunverlening aan het volgens eisers onrechtmatige oorlogsgeweld en is daarom ook zelf onrechtmatig".

Waarna dan, aansluitend onder 3.4 de volgende conclusie voorgetoverd wordt :

"Ter beoordeling staat gezien het voorgaande of het enkele innemen van voormeld standpunt door gedaagde een onrechtmatige daad oplevert in de zin van artikel 6:162 BW en aanleiding kan zijn voor een verbod in kort geding".

Het zijn echter allerminst eisers geweest, die het geven van politieke steun door de Staat der Nederlanden uitsluitend hebben gereduceerd tot een standpunt, laat staan tot het enkele innemen van een standpunt.
Dat was, zoals ook uit de processtukken in eerste aanleg duidelijk blijkt, een manoeuvre van de Staat, waartegen appellanten zich ter zitting breedvoerig teweer hebben gesteld.

Thans appellanten hebben ter zitting juist uitdrukkelijk betoogd dat de Staat met zijn reductie van politieke steun tot het enkel innemen van een standpunt de plank volkomen missloeg, aangezien politieke steunverlening wel wat meer om het lijf heeft dan louter het innemen van een standpunt en dan ook niet daartoe herleid kan worden.
En overigens blijkt ook uit geen enkel processtuk dat eisers, thans appellanten ook maar in de verste verte het standpunt van de Staat dat politieke steunverlening identiek zou zijn met het innemen van een standpunt zouden delen.

Het is dan ook, om het maar zo te zeggen, niet fijn van de President om juist eisers in de schoenen te schuiven dat zij zouden hebben betoogd dat politieke steunverlening zou samenvallen met het innemen van een standpunt.
Maar zo gaat dat in een kort geding vonnis en het opwerpen van een aparte grief hiertegen zou tevergeefs zijn.

Zoals eisers ter zitting in eerste aanleg al hebben betoogd, hetgeen zij hierbij willen herhalen, is politieke steunverlening heel wat meer dan het innemen van een standpunt.
Het is in casu ook het verlenen van diplomatieke steun aan de Amerikaanse en Britse regering, welke steun dan ook langs diplomatieke kanalen aan de beide regeringen is overgebracht.
Deze beide regeringen beroepen zich op deze politieke ondersteuning door Nederland op momenten dat dit hun uitkomt.
Zo deden zij dit ter rechtvaardiging van hun gezamenlijke militaire acties in de periode van 16 tot 19 december 1998. Zowel de Britse premier Blair als de Amerikaanse Minister van Defensie Cohen beriepen zich ten tijde van hun toenmalige onrechtmatige akties herhaaldelijk op "substantial support" die zij overal in de wereld bij deze militaire akties zou-

ondervinden, waarbij ook Nederland voortdurend nadrukkelijk werd genoemd. In feite verschafte Nederland door zijn politieke steunverlening aan dit onrechtmatige oorlogsgeweld hieraan mede politieke rugdekking.
Dat deze politieke steunverlening, juist ook vanwege de politieke rugdekking die daarmee wordt verschaft, leidt tot volkenrechtelijke medeverantwoordelijkheid met het gepleegde onrechtmatige oorlogsgeweld, is reeds bij pleidooi in eerste aanleg onder II uiteengezet.
Daar komt bij dat Nederland inmiddels een zetel heeft ingenomen in de Veiligheidsraad. En ook daarin wordt de politieke steunverlening aan het Amerikaans-Britse gewelddadige optreden vertolkt, hetgeen Nederland ook verder medeplichtig maakt aan dit geweld.
Diezelfde steunverlening wordt ook in andere internationale fora door Nederland gecommuniceerd en vormgegeven in stemgedrag in deze fora.

De vraag die eisers, thans appellanten, in het midden hebben gebracht, is dus niet, zoals de President in het bestreden vonnis onder 3.4 overweegt, of het enkele innemen van een standpunt door de Staat een onrechtmatige daad oplevert in de zin van artikel 6:162 BW en aanleiding kan zijn voor een verbod in kort geding, maar of het zich medeplichtig maken door de Staat der Nederlanden aan onrechtmatig oorlogsgeweld middels politieke steunverlening onrechtmatig kan zijn jegens eisers, thans appellanten.
Zoals eisers in eerste aanleg hebben betoogd, is dat in een groot aantal opzichten het geval.
Allereerst is een dergelijke politieke steunverlening aan onrechtmatig oorlogsgeweld op geen enkele manier te rijmen met de grondwettelijke verplichting de internationale rechtsorde te bevorderen. Mitsdien is hier sprake van een duidelijke schending van een grondwettelijke verplichting.
Zoals bij pleidooi in eerste aanleg onder VII al is uiteengezet, is het een door art. 6:162 BW beschermd belang dat eisers verschoond blijven van inbreuken op de Grondwet door de Staat. Dit geldt zowel voor de eisers-natuurlijke personen als de eisers-rechtspersonen.
Deze laatsten hebben hun statutaire doelomschrijving, kortweg, gericht op het bevorderen van de internationale rechtsorde. Door het schenden van art. 90 Grondwet door de Staat worden zij dan ook bovendien op onrechtmatige wijze belemmerd bij het bereiken van deze statutaire doelstelling.

Deze eisers-rechtspersonen rekenen het bovendien tot hun statutaire taak om, kortweg, bij te dragen tot het instandhouden en nakomen van het internationale recht en de daarop gebaseerde verplichtingen, alsmede het bijdragen tot de vrede.
Bij het realiseren van deze statutaire doelstellingen - zie voor hun statuten de produkties in eerste aanleg onder 11 - worden zij ernstig belemmerd ook door deze politieke steunverlening door de Nederlandse Staat aan onrechtmatig wapengeweld.

Zoals al bij pleidooi in eerste aanleg onder VII gemeld, is het bovendien zeker als een door art. 6:162 BW te beschermen belang aan te merken dat burgers ervan verschoond blijven dat de Staat der Nederlanden zich ook middels politieke steunverlening schuldig maakt aan medeplichtigheid aan misdrijven tegen de vrede en eventuele verdere oorlogsmisdrijven bij onrechtmatig wapengeweld.

Een dergelijke bescherming door art. 6:162 BW geldt natuurlijk a fortiori indien mede als gevolg van een dergelijke onrechtmatige (politieke) steunverlening aan dat onrechtmatige wapengeweld ook nog eens een bedreiging zou kunnen ontstaan voor eisers zelf, hun eigendommen en zelfs hun recht op leven als gevolg van (de steun aan) dit onrechtmatige oorlogsgeweld, zoals eerder uiteengezet onder VII bij pleidooi in eerste aanleg en nader is uitgewerkt bij pleidooi in eerste aanleg in tweede termijn.

Het steunen van misdrijven tegen de vrede en verdere oorlogsmisdrijven door de Staat der Nederlanden en het zich daaraan medeplichtig maken - want dat is hier per saldo aan de orde - is voor een aantal van de eisers, thans appellanten letterlijk te veel. Het heeft op hen een ziekmakend effect. Waarbij in aanmerking moet worden genomen dat sommigen van hen nog in de oorlog lijf en goed in de waagschaal hebben gesteld om de rechtsstaat te herstellen en de instituties als de Verenigde Naties hebben begroet als een garantie dat de geschiedenis van de WO II zich nooit meer zou herhalen. Die instituties en deze rechtsstaat zien zij nu afgebroken worden met steun van gedaagde.
Het voorkomen van psychische schade, zeker als dat voortkomt uit onrechtmatig handelen, behoort eveneens tot de door art. 6:162 BW beschermde belangen, waarnaar al onder VII bij pleidooi in eerste aanleg naar is verwezen.

En tenslotte is daar nog het belang van de zedelijkheid als derde onrechtmatigheidscategorie van Lindenbaum/Cohen, waarop thans appellanten een beroep doen.
Hetgeen daarover reeds bij pleidooi in eerste aanleg op blz. 21 is gesteld, moet hier eveneens als herhaald en ingelast worden beschouwd.

Datzelfde geldt ook voor het betoog op blz. 21 e.v. dat het hierbij gaat om belangen die voldoende geïndividualiseerd zijn.

Aangezien politieke steunverlening in casu onloochenbaar meer inhoudt dan het enkele innemen van een standpunt, zijn ook alle gevolgtrekkingen die de President onder 3.4 en 3.5 van het bestreden vonnis maakt op basis van het oordeel dat politieke steunverlening in feite zou zijn gelijk te stellen met het enkele innemen van een standpunt onjuist.

GRIEF 3

Maar ook als zou worden uitgegaan van de, overigens onjuiste, opvatting dat politieke steunverlening in casu niet meer zou inhouden dan het enkele betrekken van een standpunt, dan nog is het oordeel onder 3.4 dat dit enkele betrekken van een standpunt geen onrechtmatige daad zou kunnen opleveren in de zin van artikel 6:162 BW en geen aanleiding zou kunnen vormen voor een verbod in kort geding onjuist.

Een eenmaal betrokken standpunt van de regering wordt immers verwoord, d.w.z. naar buiten gebracht. Dat is de essentie ervan, anders heeft het geen betekenis. Dat betekent dat het als zodanig invloed zal doen gelden. Althans, dat is minimaal de bedoeling te achten van het betrekken van een standpunt.
Dat invloedsaspect, hoe dan ook, maakt het betrekken van een standpunt tot een rechtshandeling die onrechtmatig kan zijn jegens degenen die op enigerlei wijze de invloed van dit standpunt ondervinden.

Natuurlijk is er ook overigens in het recht geen enkele grondslag om het betrekken van standpunten an sich tot gevrijwaard van rechterlijke toetsing te verklaren. De enorme omvang van de jurisprudentie omtrent onrechtmatige standpunten, verkondigd in alle denkbare geschreven bronnen getuigt van de onzinnigheid van een dergelijk standpunt.
Ook indien derhalve de politieke steunverlening door de Staat aan het voortdurend terugkerende onrechtmatige wapengeweld tegen Irak en aan de constante onrechtmatige bedreiging met wapengeweld van Irak herleid zou kunnen worden tot het louter innemen van een standpunt - wat dus juist niet het geval is -, dan nog gaat hier minimaal een invloed van uit die leidt tot de hierboven reeds aangegeven onrechtmatige gevolgen voor eisers, thans appellanten.
Zodat ook dan dit enkele innemen van een standpunt evenzeer in aanmerking zou komen om onderwerp te worden van de gevraagde voorzieningen.

Dat wordt niet anders als het hier om het innemen van een standpunt door de regering gaat. Evenmin als gewone burgers mag de regering standpunten innemen - dat wil zeggen: naar buiten brengen -, die onrechtmatig zijn, zonder dat daar in rechte tegen zou kunnen worden opgetreden.

Juist ook omdat het bij het innemen van het onderhavige standpunt gaat om het naar buiten brengen van een met gezag en invloed omklede opvatting die in strijd is met artikel 4 van het Handvest van de Verenigde Naties en waarmee een gezaghebbende ondersteuning wordt gegeven aan het plegen van een misdrijf tegen de vrede en verdergaande oorlogsmisdrijven, zoals eerder uiteengezet bij pleidooi in eerste aanleg onder V, valt niet in te zien waarom de rechter niet gerechtigd zou zijn om de regering kortweg te verbieden op deze wijze steun te verlenen aan een dergelijk volkenrechtelijk misdadig optreden, waarbij deze vorm van steunverlening ook nog onrechtmatig is jegens eisers, thans appellanten, als hierboven aangegeven.

Ook valt niet in te zien dat dit anders zou zijn, indien de regering over een dergelijk apert onrechtmatig standpunt eerst nog overleg zou willen plegen met het parlement.
Er is geen reden om van rechtssubjecten die op onrechtmatige wijze schade zouden ondervinden van de invloed die van het naar buiten brengen van een apert onrechtmatig standpunt jegens hen zou uitgaan, te eisen dat zij deze jegens hen onrechtmatige invloed moeten dulden, totdat ook de Tweede Kamer zich over een dergelijk standpunt heeft uitgelaten.
De jurisprudentiële ontwikkeling m.b.t. het gevraagde verbod inzake de plaatsing van de kruisraketten in Nederland in de successieve vonnissen daaromtrent, resulterend in het Kruisraketten-arrest van de Hoge Raad, zoals nader uiteengezet bij pleidooi in eerste aanleg onder III, indiceert ook geenszins dat daarop eerst gewacht zou moeten worden. Integendeel, de konsekwentie van het Kruisraketten-arrest van de Hoge Raad is in essentie, zoals weergegeven op blz. 5 in het daar opgenomen citaat, dat onrechtmatige gedragingen van de Staat - en het naar buiten brengen van een standpunt is evenzeer zo'n gedraging - in elke fase van politieke besluitvorming toetsbaar is door de rechter op onrechtmatigheid jegens burgers.

Maar ook als dat anders zou zijn en het oordeel van de President in het bestreden vonnis dat het enkele innemen van een standpunt als zodanig geen aanleiding zou kunnen zijn voor een verbod in kort geding om de onder 3.4 aangegeven reden :

> In de Nederlandse parlementaire democratie komt politieke besluitvorming tot stand in samenspel tussen regering en parlement. Aan deze politieke besluitvorming gaat een standpuntbepaling vooraf, die zowel bij (leden van) de regering als bij (leden van) het parlement plaatsvindt. Een en ander resulteert vervolgens in een politiek besluit. De werking van de politieke besluitvorming zou worden gefrustreerd indien - zoals eisers vorderen - een standpuntbepaling zou worden verboden. Een dergelijke ingreep zou een goed functioneren van de parlementaire democratie beletten.

op zichzelf in bepaalde gevallen van politieke besluitvorming wel eens juist zou kunnen zijn, dan gaat deze redenering in casu in elk geval niet op.

Zoals eerder in dit schriftuur namelijk al voldoende is uiteengezet en aangetoond, is er geen sprake van een zodanig verloop van het politieke proces m.b.t. het beleid jegens Irak, dat in casu eerst door de regering a.h.w. voorlopige standpunten worden ingenomen, die dan vervolgens in het parlement worden gebracht, waarna dan, zoals de President het uitdrukt, een en ander vervolgens zou "resulteren in een politiek besluit". Dat is een volstrekt inadequate voorstelling van zaken omtrent het verloop van politieke processen.
Van een politiek besluit is immers al veel eerder sprake, zodat de tweedeling die de President hier probeert aan te brengen tussen "het enkele innemen van een standpunt" (door de regering) en "het resulteren in een politiek besluit" (door de samenspraak van regering en parlement) geen enkele feitelijke grondslag heeft in het politieke proces.
Zoals eisers, thans appellanten, - overigens ook al in eerste aanleg - hebben aangetoond en overigens ook voor iedereen objectief waarneembaar is, neemt de regering met betrekking tot de buitenlandse politiek inzake Irak eerst besluiten, waarvan dan bovendien de uitvoering al in gang wordt gezet en soms (gedeeltelijk) al wordt geëffectueerd, voordat deze besluiten aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. Dit gelijkelijk wat betreft de besluiten gericht op politieke en op militair-materiële ondersteuning. Zo was het fregat al naar de Perzische Golf gestuurd, voordat het besluit daartoe bij eerder genoemde brief van 13 februari 1998 aan de Tweede Kamer werd voorgelegd. En was de instemming met het Amerikaans-Britse oorlogsgeweld tegen Irak al langs diplomatieke kanalen aan de Amerikaanse en Britse regering kenbaar gemaakt, voordat de Kamer daarover bij brief van 18 december 1998 werd geïnformeerd.
Mitsdien kan dan ook de slotconclusie van de President onder 3.4 in hoger beroep geen stand houden.

Ook de onder 3.4 zijdelings gepresenteerde overweging dat bijkomend zou moeten worden aangenomen dat de Staat met diens stellingname geen norm heeft geschonden, die strekt tot de bescherming van eisers, is onjuist. Bij pleidooi in eerste aanleg onder VII, aangevuld bij pleidooi in twwede termijn, hebben eisers een aantal van dergelijke normen genoemd en uitgewerkt.

Wat betreft de door de Hoge Raad in het Rost van Tonningen-arrest ook aan de regering toegekende vrijheid van meningsuiting, waarnaar ook de President in het bestreden vonnis wijst, gelieve het Hof kennis te nemen van de uitsluitend vernietigende reacties die door commentatoren en schrijvers op dit onderdeel van dat arrest zijn uitgebracht. Waarbij het de teneur is dat de vrijheid van meningsuiting nu juist bedoeld is ter bescherming tegen de overheid en niet om de overheid een vrijbrief toe te kennen besluiten van twijfelachtig of ronduit misdadig allooi te nemen.

de kosten dezes zijn voor mij, deurwaarder, f
De kosten dezes zijn:

exploit	f.	40,35
afschrift	f.	92,80
bijlage(n)	f.	
afstand	f.	4,00
meer dan 3 p.	f.	10,00
		f. 147,15
B.T.W.		f. 25,75
		f. 172,90
Art. 2 R.	f.	
	f.	
B.T.W.	f.	

Prod. A1 t/m 3

Nieuwe aanval van VS in Irak

WASHINGTON, 13 FEBR. Een F-15E van de Amerikaanse luchtmacht heeft gisteren een stelling van Iraaks luchtdoelgeschut beschoten in de noordelijk 'no fly zone'. Dat is gisteren in Washington gemeld. Het toestel was onder vuur genomen door het Iraakse luchtdoelgeschut.

In Bagdad is de aanval van de Amerikanen bevestigd, maar is gezegd dat een niet-militaire installatie het doelwit was en dat een burger om het leven kwam en een tweede gewond raakte.

Eerder deze week hebben de Amerikanen bij herhaling in de 'no fly zone' Iraakse doelen onder vuur genomen nadat ze Iraakse vliegtuigen hadden waargenomen die het vliegverbod schonden of zelf door Iraaks radar waren ontdekt. (AP)

Irak loopt kwaad weg uit ontmoeting Arabische Liga

KAIRO, 25 JAN. Een ministersbijeenkomst van de Arabische Liga heeft gisteren geweigerd de sancties van de Verenigde Naties tegen Irak en de Amerikaans-Britse luchtaanvallen op dat land te veroordelen. De Iraakse delegatie, die een krachtige veroordeling had geëist, stormde daarop weg uit de bijeenkomst.

De Iraakse minister van Buitenlandse Zaken, Mohammad Saeed al-Sahhaf, die rood zag van woede, zei niet te willen deelnemen aan dit „rottend slijk". Hij noemde de uiteindelijk aangenomen verklaring, waarin „diepe bezorgdheid" over de aanvallen werd uitgedrukt, „dekmantel voor hervatting van de Amerikaans-Britse bombardementen". Volgens hem hadden de Verenigde Staten en sommige Golfstaten — hij doelde kennelijk op Saoedi-Arabië dat zich de afgelopen tijd zeer vijandig jegens het Iraakse regime heeft opgesteld — de andere delegaties gedwongen de verklaring goed te keuren.

Nadat Sahhaf was weggelopen, zetten de overige ministers van Buitenlandsee Zaken de vergadering nog enkele uren voort. Zij brachten echter geen fundamentele wijzigingen aan in de verklaring. Diplomaten in Kairo wijzen erop dat de Amerikaans-Britse aanvallen Irak weliswaar sympathie hebben opgeleverd, maar dat de Arabische wereld Bagdad zijn recente verbale aanvallen op Koeweit en Saoedi-Arabië toenemend kwalijk neemt.

In de verklaring drong de Arabische Liga er bij Irak op aan de VN-resoluties inzake wapeninspecties uit te voeren en zijn vreedzame bedoelingen ten aanzien van Koeweit, dat het in 1990 binnenviel, te tonen. Wat betreft het handelsembargo drukten de ministers hun „totale solidariteit met het Iraakse volk" uit en onderstreepten zij dat er „internationale inspanningen moeten zijn om deze op te heffen".

□ Amerikaanse vliegtuigen die patrouilleren in de Iraakse *No-fly* zones hebben gisteren en zaterdag aanvallen uitgevoerd op Iraakse luchtdoelbatterijen die aanstalten maakten het vuur te openen. Vandaag maakte Irak melding van een Amerikaans en Brits bombardement „vanuit de richting van Saoedi-Arabië" op een „dichtbevolkte" voorstad van de zuidelijke stad Basra, waarbij burgers, „in meerderheid vrouwen en kinderen", waren gedood. De Britse autoriteiten hebben gezegd niets van zo'n aanval af te weten. (Reuters, AFP

VS: raket mogelijk op Iraakse woonwijk

WASHINGTON/BAGDAD, 26 JAN. De Verenigde Staten hebben gisteren toegegeven dat een van de raketten die eerder die dag op een Iraaks militair doel in de buurt van de zuidelijke havenstad Basra werden afgevuurd, mogelijk een woonwijk heeft getroffen.

De mededeling, van generaal Anthony Zinni, commandant van de Amerikaanse troepen in de Golf, volgde op Iraakse beschuldigingen dat de VS bij een aanval elf burgers hadden gedood. Westerse cameraploegen werden meteen naar de getroffen buurt gevoerd. De Iraakse vice-premier, Tariq Aziz, sprak van „lafhartige en verraderlijke agressie". Het Iraakse parlement is vanochtend bijeengekomen om zich te beraden op een antwoord.

Volgens generaal Zinni hadden Amerikaanse gevechtsvliegtuigen aanvallen uitgevoerd op communicatie-faciliteiten, radarinstallaties en raketbatterijen. Hij wees er echter op dat sommige van deze installaties in woon- en industriewijken zijn geplaatst en dat de geallieerde aanvallen zijn geïnitieerd door Saddam Hussein. Maar „we betreuren alle civiele verliezen ten diepste, ongeacht wat de oorzaak ervan kan zijn", aldus generaal Zinni.

Volgens generaal Zinni heeft Irak de aanvallen op Amerikaanse en Britse vliegtuigen die in de zogeheten *No-fly* zones in het zuiden en noorden van Irak patrouilleren, geïntensiveerd sinds de Amerikaans-Britse aanvallen op Irak van vorige maand in het kader van operatie *Desert Fox*. „Wat we nu zien is een toename in frequentie, intensiteit en coördinatie van hun hele luchtverdedigingssysteem tegen onze vliegtuigen zowel in het noorden als het zuiden." Voorts staan er nu volgens hem driemaal zoveel raketbatterijen in het zuiden als eerder het geval was.

Vice-premier Tariq Aziz kondigde gisteren aan dat Irak zijn aanvallen op de in 1991 en 1992 afgekondigde *No-fly* zones — die het nooit heeft geaccepteerd — zal doorzetten. Verder zei hij dat Saoedi-Arabië en Koeweit „de prijs zullen betalen" omdat ze de Amerikaanse en Britse vliegtuigen onderdak bieden. Iraakse kranten echooden die dreigementen vandaag.
(Reuters, AP, AFP)

Ruimere regels voor piloten VS

Door MENNO STEKETEE

ROTTERDAM, 26 JAN. Amerikaanse gevechtsvliegtuigen hebben bij het handhaven van de *No-fly* zones in Irak een agressievere houding aangenomen. De vliegtuigen reageerden eerst uitsluitend op radarinstallaties die de toestellen elektronisch 'aanstraalden'. Maar de doelenlijst die het Pentagon gisteren publiceerde, verraadt dat die dag een hele reeks militaire installaties is bestookt, nadat Iraakse MiG's Amerikaanse toestellen in een zogeheten 'SAM-val' — van: *surface-to-air-missile* — hadden willen lokken. De MiG's probeerden hierbij de tegenstanders naar een groot aantal SAM-batterijen te brengen. De Amerikaanse toestellen beantwoordden dit met het bombarderen van een hele reeks doelen: SAM-batterijen, radarinstallaties en communicatiefaciliteiten — zonder dat de vliegtuigen waren 'aangestraald'.

Amerikaanse militaire beleidsmakers hadden al herhaaldelijk kenbaar gemaakt niet tevreden te zijn met de strikte regels, de *rules of engagement*, die de piloten uitsluitend toestonden te reageren tegen de betreffende radarinstallaties zelf. De Amerikaanse bevelhebber in de Golf, generaal der mariniers Anthony Zinni, zei gisteren dat de patrouillerende vliegtuigen bij volgende Iraakse schendingen installaties zoals getroffen bij de aanvallen van gisteren zullen blijven bombarderen. Aan doelen ontbreekt het volgens Zinni niet: het aantal luchtafweerbatterijen in de *No fly*-zones zou sinds kort zijn verdrievoudigd.

Sinds enige weken wordt door de Amerikanen bij de luchtaanvallen een nieuw type 'slim' projectiel ingezet, de AGM-130. Dit is een geleide bom waaronder een raketmotor is opgehangen. Dit verhoogt de snelheid en het bereik. De AGM-130 vliegt naar het doel met behulp van het satelliet-navigatiesysteem GPS. Wanneer het doel nadert, wordt de raketmotor afgeworpen en zoekt de warmtebeeldcamera het doel. Wanneer dit in beeld is, kan de piloot in het vliegtuig de raket bijsturen. Op de beelden die Irak gisteren vrijgaf over schade aan een getroffen woonwijk bij de zuidelijke stad Basra is duidelijk een afgeworpen raketmotor van een AGM-130 te herkennen.

prod. A4

g 27 januari 1999

Strijd in Noord-Irak verscherpt

VS leggen Bagdad nieuwe spelregels op in no-flyzones

27-1-99

WASHINGTON – Amerikaanse gevechtstoestellen hebben gisteren opnieuw raket- en radarinstallaties bestookt in Noord-Irak.

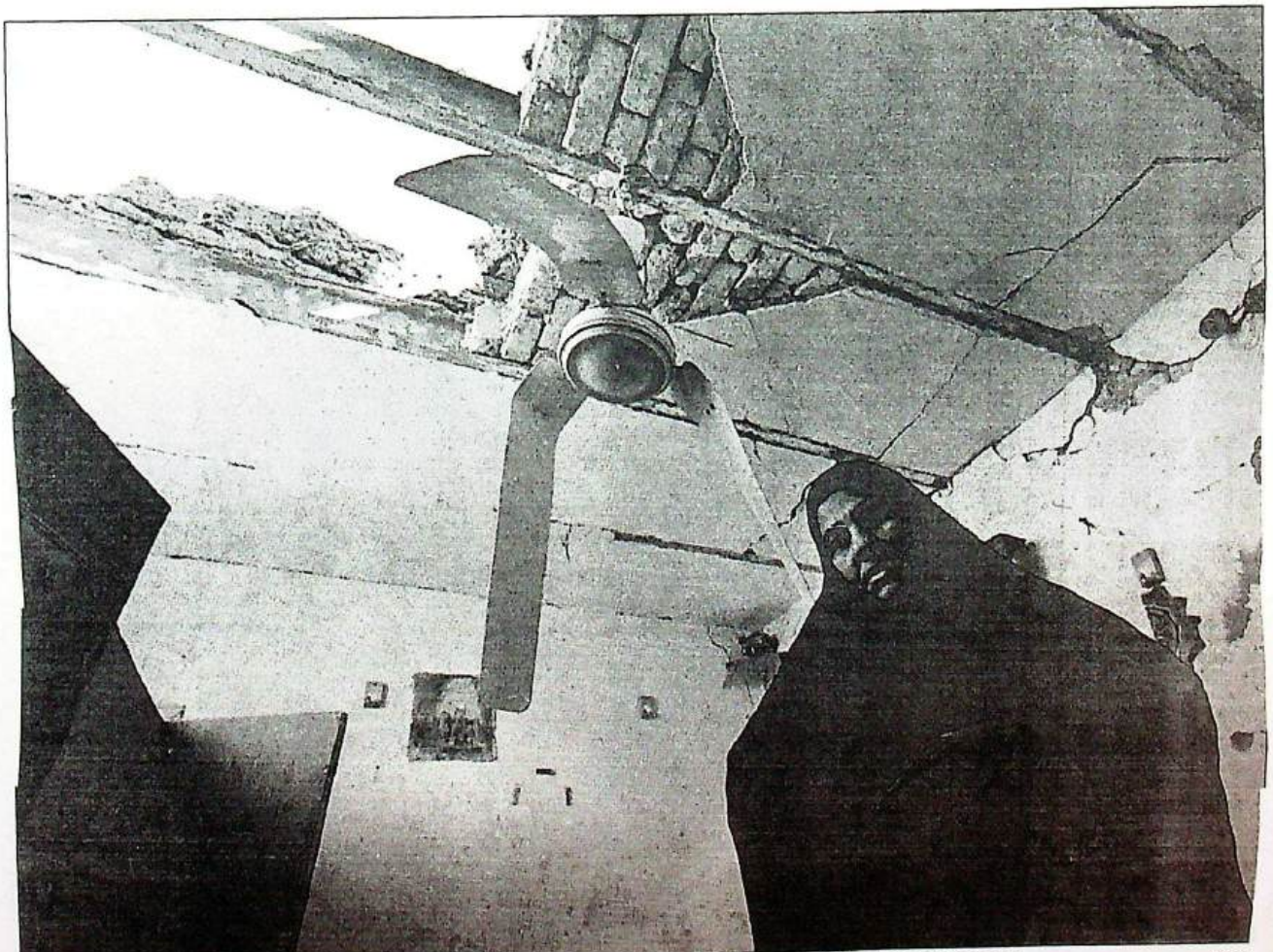
Washington heeft Irak ook nieuwe 'spelregels' opgelegd in de no-flyzones in het noorden en zuiden van het land. Amerikaanse piloten die daar patrouilleren, zullen bij een aanval voortaan niet alleen de bron van de beschieting maar ook andere Iraakse luchtafweerinstallaties onder vuur nemen. Nationaal Veiligheidsadviseur Sandy Berger zei dat de verruiming van de regels nodig is om adequaat weerwoord te geven op de toegenomen Iraakse provocaties van de geallieerde vliegtuigen in de no-flyzones. Sinds de Amerikaans-Britse luchtacties van Desert Fox is Irak zich volgens hem steeds uitdagender gaan opstellen.

Voor zover bekend zijn er bij de acties van gisteren geen burgerdoelen geraakt, zoals maandag wel het geval was. Toen meldde Irak dat bij een bombardement in de zuidelijke no-flyzone elf mensen waren omgekomen toen een woonwijk van de havenstad Basra was geraakt. Washington heeft gisteren bevestigd dat een raket in een woonwijk is ingeslagen.

De Iraakse leider Saddam Hoessein zwoer gisteren de aanval op Basra te zullen wreken. „Wees geduldig, geliefd volk, want alleen door geduld kan de zege op de VS worden bereikt. Jullie bloed zal niet vergeefs vloeien." Hij haalde niet alleen uit naar de VS, maar ook naar niet met name genoemde Arabische landen die hij omschreef als „medeplichtigen van de duivel".

Maar Iraakse parlementsleden noemden gisteren wel Saoedi-Arabië en Koeweit als landen die de Amerikaans-Britse luchtaanvallen in december hebben gesteund. Volgens sommige afgevaardigden moeten deze landen zich voor een tribunaal verantwoorden, anderen vinden dat Irak de erkenning van Koeweit moet intrekken.

De geallieerden stelden de noordelijke no-flyzone in 1991 in om de Koerdische minderheid te beschermen tegen de troepen van Saddam. In 1992 werd ook een vliegverbod in het zuidelijk deel van Irak ingesteld om de sji'ieten te beschermen. In de periode daarna heeft zich een aantal gewapende incidenten voorgedaan. Na de reeks Amerikaans-Britse luchtaanvallen in december (operatie Desert Fox) heeft Irak verklaard de no-flyzones niet langer te erkennen.



Nabij de havenstad Basra toont een Iraakse vrouw haar huis, volgens Irak vernield door Amerikaanse raketten. De VS bevestigden gisteren de 'afzwaaier'. FOTO A

Nederland in V-raad achter actie tegen Irak

PARool
2-1-99

NEW YORK/BAGDAD – Nederland staat pal achter de Verenigde Staten en Groot-Brittannië in de zaak-Irak. Dit heeft Peter van Walsum verklaard, die vanaf 1 januari Nederland voor twee jaar vertegenwoordigt in de VN-Veiligheidsraad.

Nederland staat, net als de Amerikanen en de Britten, op het standpunt dat voor militair ingrijpen tegen Irak geen verdere toestemming van de Veiligheidsraad nodig is: "De bestaande resoluties bieden voldoende juridische basis."

Eveneens wijst Van Walsum de opvatting van Irak van de hand dat de *no-fly zones* in Noord- en Zuid-Irak onwettig zijn. De Iraakse vice-president Ramadan herhaalde gisteren echter dat Bagdad westerse toestellen blijft beschieten die in die gebieden boven Irak vliegen.

Suggesties van Frankrijk, Rusland en China, permanente leden van de Veiligheidsraad, om het VN-inspectieteam Unscom te vervangen door een minder streng regime, zijn voor Nederland niet aanvaardbaar. Maar zolang het doel ongewijzigd blijft, staat Nederland wel open voor organisatorische wijzigingen van Unscom. Charles Duelfer, plaatsvervangend hoofd van Unscom, staat klaar om met zijn mensen terug te gaan naar Irak.

Irak wil dat de Verenigde Naties Amerikanen en Britten terugroept die betrokken zijn bij de humanitaire operaties in Irak.

(ANP, AP, Rtrs)

IN NAAM DER KONINGIN!

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK 's-GRAVENHAGE
Sector Civiel Recht - President

Vonnis in kort geding van 15 januari 1999,
gewezen in de zaak met rolnummer KG 98/1712 van:

1. **Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten**, gevestigd te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
2. **Vereniging van Juristen voor de Vrede**, gevestigd te Utrecht;
3. **Stichting Tribunaal voor de Vrede**, gevestigd te Rotterdam;
4. **Liga voor de Rechten van de Mens**, gevestigd te Amsterdam;
5. **Vereniging Haags Vredes Platform**, gevestigd te 's-Gravenhage;
6. **Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie**, gevestigd te Tilburg;
7. **Aleid Blink**, wonende te Leiden;
8. **Woutera Fopma**, wonende te Amsterdam;
9. **Marianne Maria van Ophuijsen**, wonende te Amsterdam;
10. **Thea van de Hout**, wonende te Amsterdam;
11. **Anneke Josephine Mouthaan**, wonende te Amsterdam;
12. **Martha Pauline Geetruida Hovy**, wonende te Amsterdam;
13. **Nora Irene Wagtendonk-Helleman**, wonende te Amsterdam;
14. **Jantina Cornelia Posset**, wonende te Amsterdam;
15. **Tom Klaasen**, wonende te Amsterdam;
16. **Anne van den Waarden**, wonende te Driebergen;
17. **Carolus de Jong van Lier**, wonende te Denekamp;
18. **Kees Wagtendonk**, wonende te Amsterdam;
19. **Johanna Maria Richters**, wonende te Leiden;
20. **Anna Roos Bos**, wonende te Amsterdam;
21. **Anja Henriëtte Meulenbelt**, wonende te Amsterdam;
22. **Mia Wilhelmina van Boxtel**, wonende te Sint Oedenrode;
23. **Bart Nooy**, wonende te Amsterdam;
24. **Antonia Anna Jacoba Maria van Asseldonk**, wonende te 's-Gravenhage;
25. **Cornelia Maria Witte**, wonende te Pijnacker;
26. **Johannes Maria Schijer**, wonende te 's-Gravenhage;
27. **Grietje Meij**, wonende te 's-Gravenhage;
28. **Eric Maarten Kruit**, wonende te 's-Gravenhage;
29. **Bien Bottelier**, wonende te 's-Gravenhage;
30. **Bruun van Klaarbergen**, wonende te 's-Gravenhage;
31. **Pieta Bouwman**, wonende te Voorschoten;
32. **Herman Hendrik Schoemakers**, wonende te Rijswijk;
33. **Irma Koorina Schoemakers-Salkonoja**, wonende te Rijswijk;
34. **Ine Irene Groenendijk**, wonende te 's-Gravenhage;
35. **Johanna Gerarda de Jongh**, wonende te 's-Gravenhage;
36. **Paulus Josef Maria Blom**, wonende te 's-Gravenhage;
37. **Maarten Johannes Maechiel Kuiper**, wonende te 's-Gravenhage;
38. **Neeltje Christine Snijders**, wonende te 's-Gravenhage;
39. **Hendrika Geerdina Huisman**, wonende te 's-Gravenhage;
40. **Maria Theresia Anna Blaauw-van Dongen**, wonende te 's-Gravenhage;
41. **Christianus Abraham van Asseldonk**, wonende te 's-Gravenhage;
42. **Henricus Gerardus Joseph Nijhuis**, wonende te 's-Gravenhage;
43. **Geertruida Catharina Groen**, wonende te 's-Gravenhage;
44. **Maria Josepha Theodora Lutjenhuis**, wonende te 's-Gravenhage;
45. **Auke Klaas van der Heide**, wonende te 's-Gravenhage;

46. **Christina Renata Maria Heinecke**, wonende te 's-Gravenhage;
47. **Wim Lankamp**, wonende te Delft;
48. **Catharina Johanna van Albada**, wonende te 's-Gravenhage;
49. **Emile Caspar Maria Wennen**, wonende te 's-Gravenhage;
50. **Gees Ouweltjes-Drenth**, wonende te Heiloo;
51. **Jan Ouweltjes**, wonende te Heiloo;
52. **Cornelis Johannes Schreuder**, wonende te Haelen;
53. **Martin van Brakel**, wonende te Hilversum;
54. **Ineke Mot**, wonende te Amsterdam;
55. **Anna de Lange**, wonende te Vlaardingen;
56. **Berthe van Maanen**, wonende te 's-Gravenhage;
57. **Eduard Portheine**, wonende te Rhoon;
58. **Wilhelmina Schipper**, wonende te Spijkenisse;
59. **Clasina Elisabeth van Loenen**, wonende te Amsterdam;
60. **Marian Johanna Willemsen**, wonende te Amsterdam;
61. **Sina van Dullemen**, wonende te Delft;
62. **Sophia Jacoba van den Berg**, wonende te Amsterdam;
63. **Agaath Walstra-Bijvoets**, wonende te Amsterdam;
64. **Dorette Voet**, wonende te Amsterdam;
65. **Janna Maria Kleywegt**, wonende te Amsterdam;
66. **Francina Hollander**, wonende te Amsterdam;
67. **Rudi van der Wal**, wonende te Zwaag;
68. **Jan Peters**, wonende te Enschede;
69. **Corrie Westgeest**, wonende te Enschede;
70. **Martin van Deventer**, wonende te Amsterdam;
71. **Regina Theodora van der Haar**, wonende te Zoetermeer;
72. **Theodoor de Roos**, wonende te Alkmaar;
73. **Agnes Elisabeth de Roos-Nieuwkamp**, wonende te Alkmaar;
74. **Lineke Schakenbos**, wonende te Amersfoort;
75. **Irma Nijenhuis-Spruit**, wonende te Lubersac (Frankrijk);
76. **Johannes van Holten**, wonende te Bolsward;
77. **Lily Kho Kahn**, wonende te Amsterdam;
78. **Willem Volger**, wonende te Waalwijk;
79. **Wil Schipper**, wonende te Spijkenisse;
80. **Nely Huberta van Holst**, wonende te Zeist;
81. **Joop Schmidt**, wonende te Utrecht;
82. **Dirk Gregor Horst Simon Plug**, wonende te Heemskerk;
83. **Catherina Erica Höhne-Sparborth**, wonende te Hoorn;
84. **Dirk Plug**, wonende te Hoorn;
85. **Alida de Vries**, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
86. **Hendrik van Luttikhuizen**, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn),

eisers,
procureur mr A.B.B. Beelaard,
advocaat mr N. Steijnen te Zeist,

tegen:

DE STAAT DER NEDERLANDEN
(Ministerie van Buitenlandse Zaken),
waarvan de zetel is gevestigd te 's-Gravenhage,
gedaagde,
procureur mr H.A. Groen.

1. De feiten

Op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting van 5 januari 1999 wordt van het volgende uitgegaan.

1.1. Op 16 december 1998 zijn de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk een militaire actie gestart tegen Irak. Enkele uren voor de aanvang is de Nederlandse regering van Britse zijde op de hoogte gebracht van de op handen zijnde militaire acties. Een Nederlandse bijdrage is niet gevraagd. De acties zijn na enkele dagen beëindigd.

1.2. Bij brief d.d. 17 december 1998, TK 1998-1999, 21 664, nr 102, heeft de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bericht over de stand van zaken in het Amerikaans-Britse optreden tegen Irak. Het standpunt van de Nederlandse regering is in deze brief als volgt geformuleerd:

> **"Naar het oordeel van de Nederlandse regering was het militair optreden onontkoombaar, aangezien Irak niet aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat Irak niet bereid is af te zien van de ontwikkeling van massavernietigingswapens. In het verleden heeft Saddam Hoessein getoond bereid te zijn die ook te gebruiken. Daaraan moet een einde komen.**
>
> **De regering betreurt dat Saddam Hoessein een oplossing zonder geweld niet mogelijk heeft willen maken. De Iraakse president draagt derhalve zelf, ook tegenover het Iraakse volk, de volle verantwoordelijkheid voor het ingrijpen met militaire middelen.**
>
> **De Nederlandse regering stelt zich, evenals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, op het standpunt dat het militaire optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak."**

2. De vorderingen, de gronden daarvoor en het verweer

2.1. Eisers vorderen dat, zolang de Veiligheidsraad niet middels een nadere resolutie heeft ingestemd met mogelijk militair geweld tegen Irak,

– 1) gedaagde wordt verboden:
a) om over te gaan tot militaire steunverlening aan (de dreiging met) oorlogsgeweld tegen Irak;
b) in welke vorm dan ook (nog langer) mee te werken aan oorlogsgeweld tegen Irak;
c) (het dreigen) met oorlogsgeweld jegens Irak (nog langer) politiek te steunen.

2) gedaagde wordt bevolen:
a) de Amerikaanse regering terstond kenbaar te maken dat elke vorm van politieke - en/of militaire - of anderszins materiële steun aan oorlogsgeweld jegens Irak met onmiddellijke ingang wordt beëindigd;
b) dat alle Nederlandse oorlogsmiddelen, in het Golfgebied aanwezig om oorlogsgeweld tegen Irak te ondersteunen of

uit te voeren, terstond worden teruggetrokken;
met veroordeling van gedaagde in de kosten van het geding.

2.2. Daartoe voeren eisers het volgende aan.
Het militair geweld van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, alsmede het dreigen daarmee is onrechtmatig, omdat het niet in overeenstemming is met enige resolutie van de Veiligheidsraad en niet gebaseerd is op gerechtvaardigde zelfverdediging in het kader van artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Naties en moet dus als agressie worden beschouwd. Door het geweld tegen Irak te steunen maakt gedaagde zich schuldig aan medeplichtigheid aan agressie en handelt dientengevolge, naar volkenrechtelijke maatstaven, eveneens onrechtmatig.
Door het onrechtmatig optreden van gedaagde worden van de eisers-natuurlijke personen diverse rechten geschonden. Bovendien worden de eisers-natuurlijke personen door het onrechtmatig handelen van gedaagde in hun gezondheid geschaad, nu zij de steun aan de agressie ervaren als een vorm van geestelijk geweld jegens hen, omdat deze steun mede namens hen als Nederlandse staatsburgers plaatsvindt, waaraan zij via hun belastinggeld gedwongen zijn mee te betalen.
Daarnaast handelt gedaagde onrechtmatig jegens de eisers-rechtspersonen, nu deze door het optreden van gedaagde worden belemmerd in het realiseren van hun statutaire doelstelling en/of hun maatschappelijk streven naar vrede en het instandhouden van de internationale rechtsorde.
Gedaagde maakt zich medeplichtig aan schending van het beginsel van proportionaliteit indien gedaagde bij disproportioneel oorlogsgeweld militaire ondersteuning biedt en zich deswege ook voor de aldus gepleegde schending van het oorlogsrecht medeverantwoordelijk en medeaansprakelijk maakt. Indien gedaagde hand- en spandiensten verleent die dergelijke schendingen mogelijk maken, is gedaagde eveneens medeplichtig aan de door de Verenigde Staten overigens gepleegde schendingen van het humanitair oorlogsrecht.

2.3. Gedaagde voert als volgt verweer.
Eisers hebben bij hun vorderingen geen, althans onvoldoende processueel dan wel materieelrechtelijk, door artikel 6:162 BW beschermd, belang.
Er is thans geen sprake van enige - laat staan een acute - dreiging van militaire activiteit van de zijde van ons land jegens Irak, als in de dagvaarding bedoeld. Eisers dienen daarom in hun vorderingen niet-ontvankelijk te worden verklaard, althans de vorderingen dienen te worden afgewezen.
Of op enig moment tot enige vorm van ondersteuning aan enigerlei militaire actie jegens Irak zal worden overgegaan, is thans een open vraag, die - als die vraag beantwoording behoeft - voorwerp van overleg tussen de regering en de volksvertegenwoordiging zal vormen. Voorzover de regering over het conflict rond Irak een opvatting heeft en die naar buiten brengt is dat niet onrechtmatig, laat staan jegens eisers.
Het innemen van een standpunt in het debat tussen regering en

parlement is geen handeling die in kort geding verboden kan worden; een standpunt kan op zich zelf niet onrechtmatig zijn. In de opvatting van de Hoge Raad gaat het hier om het recht op vrijheid van meningsuiting, waarop ook de regering aanspraak heeft. Dat brengt met zich dat gedaagde niet in rechte kan worden aangesproken op grond van de stelling dat deze mening rechtens onjuist zou zijn, nog geheel daargelaten de vraag of die mening wel onjuist is.

3. Beoordeling van het geschil

3.1. Eisers vorderen - kort samengevat - gedaagde te veroordelen zich te onthouden van iedere steunverlening aan (de dreiging met) oorlogsgeweld tegen Irak, zolang de Veiligsheidsraad niet middels een nadere resolutie heeft ingestemd met militair geweld tegen Irak.

3.2. Vaststaat dat een Nederlandse bijdrage aan de militaire acties van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tegen Irak niet is gevraagd, alsmede dat die acties inmiddels zijn beëindigd.
Uit de overgelegde stukken en het behandelde ter zitting is niet gebleken dat gedaagde voornemens is geweest aan die acties militaire of anderszins materiële steun of medewerking te verlenen, laat staan dat gedaagde daartoe Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied heeft gedirigeerd.
Dat op korte termijn besluitvorming valt te verwachten ten aanzien van het verlenen van dergelijke steun of medewerking door Nederland aan eventueel toekomstig (dreigen met) oorlogsgeweld tegen Irak, is voorts gesteld noch gebleken.
Reeds daarom is er thans geen plaats voor een voorziening in kort geding strekkende tot het opleggen aan gedaagde van ge- en verboden te dier zake.

3.3. Met betrekking tot de gestelde politieke steunverlening wordt het volgende overwogen.
Gedaagde stelt zich blijkens de onder 1.2. genoemde brief van 17 december 1998 (en een eerdere brief van 13 november 1998 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal) op het standpunt dat de reeds door de Veiligheidsraad aangenomen resoluties voldoende basis bieden voor militair optreden tegen Irak.
Volgens eisers is dat standpunt onjuist. Het innemen van dat standpunt betekent, naar de president het betoog van eisers begrijpt, politieke steunverlening aan het volgens eisers onrechtmatige oorlogsgeweld en is daarom ook zelf onrechtmatig.

3.4. Ter beoordeling staat gezien het voorgaande of het enkele innemen van voormeld standpunt door gedaagde een onrechtmatige daad oplevert in de zin van artikel 6:162 BW en aanleiding kan zijn voor een verbod in kort geding.
De president is van oordeel dat dat niet het geval is. In de Nederlandse parlementaire democratie komt politieke besluitvorming tot stand in samenspel tussen regering en parlement. Aan deze

politieke besluitvorming gaat een standpuntbepaling vooraf, die zowel bij (leden van) de regering als bij (leden van) het parlement plaatsvindt. Een en ander resulteert vervolgens in een politiek besluit. De werking van de politieke besluitvorming zou worden gefrustreerd indien - zoals eisers vorderen - een standpuntbepaling zou worden verboden. Een dergelijke ingreep zou een goed functioneren van de parlementaire democratie beletten. Daarbij komt dat eisers niet hebben aangetoond dat gedaagde met diens stellingname een norm heeft geschonden, die strekt tot de bescherming van eisers.
Met gedaagde is de president dan ook van oordeel dat indien de regering in een debat met het parlement een bepaald standpunt huldigt, dit geen handeling is die in kort geding kan worden verboden. In het midden kan dus blijven of het door eisers bestreden standpunt van gedaagde rechtens al dan niet juist is.

3.5. Gelet op het vorenstaande dienen de vorderingen van eisers te worden afgewezen. Eisers, als de in het ongelijk gestelde partij, worden veroordeeld in de kosten van dit geding.

4. Beslissing

De President:

Wijst de vorderingen af.

Veroordeelt eisers in de kosten van dit geding, tot dusverre aan de zijde van gedaagde begroot op *f* 1.895,--, waarvan *f* 345,-- aan griffierecht.

Aldus gewezen door mr Dil-Stork en uitgesproken ter openbare zitting van 15 januari 1999 in tegenwoordigheid van de griffier.

ARRONDISSEMENTS-RECHTBANK 's-GRAVENHAGE

Uitgegeven voor eerste grosse aan
Mr. A.B.B. Beelaard
voornoemd, door mij GRIFFIER van de
Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage
op heden 15-1-'99

Arrondissementsrechtbank

te 's-Gravenhage

rolnr.

contra

KOSTEN f.

in debet f.

mr A.B.B. Beelaard.

GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE

zitting van 3 juni 1999

rolnr. 99/210

MEMORIE VAN ANTWOORD

inzake:

DE STAAT DER NEDERLANDEN (Ministerie van Defensie en Ministerie van Buitenlandse Zaken),
waarvan de zetel is gevestigd te 's-Gravenhage,
geïntimeerde,
procureur: Mr H.A. Groen

tegen:

1. VERENIGING VAN ANTI-FASCISTISCHE OUD-VERZETSTRIJDERS; BOND VAN ANTI- FASCISTEN,
gevestigd te Hoenderloo (gem. Apeldoorn),
en 84 anderen,
appellanten,
procureur: Mr A.B.B. Beelaard

1. Achtergronden

Eisers stellen zich op het standpunt dat de Staat jegens hen onrechtmatig handelt, dan wel dreigt te handelen door – kort gezegd – de wijze waarop de Staat zich in het conflict in het Midden-Oosten opstelt.

Eisers hebben de Staat voor de President te 's-Gravenhage doen dagvaarden en gevorderd, bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad,

Zolang niet de Veiligheidsraad middels een nadere resolutie heeft ingestemd met mogelijk militair geweld tegen Irak,

1. De Staat der Nederlanden te verbieden:

   a. om over te gaan tot militaire steunverlening aan (de dreiging van) oorlogsgeweld tegen Irak;
   b. In welke vorm dan ook (nog langer) mee te werken aan oorlogsgeweld tegen Irak;
   c. (het dreigen met) oorlogsgeweld jegens Irak (nog langer) politiek te steunen.

2. de Staat der Nederlanden te bevelen:

   a. de Amerikaanse regering terstond kenbaar te maken dat elke vorm van politieke en/of militaire of anderszins materiële steun aan oorlogsgeweld jegens Irak met onmiddellijke ingang wordt beëindigd;
   b. dat alle Nederlandse oorlogsmiddelen, in het Golfgebied aanwezig om oorlogsgeweld tegen Irak te ondersteunen of uit te voeren, terstond woren teruggetrokken.

Bij gelegenheid van de behandeling op 5 januari 1999 heeft de Staat tegen het gevorderde in de eerste plaats als verweer gevoerd, dat thans appellanten geen – laat staan een voldoende – processueel danwel materieelrechtelijk, door het bepaalde in artikel 6:162 BW beschermd, belang bij het gevorderde hebben.

De Staat heeft er voorts op gewezen dat er ten tijde van de behandeling geen sprake was van enige – laat staan een acute – dreiging van – kort gezegd – militaire activiteit van de zijde van ons land jegens Irak, als in de dagvaarding bedoeld. Daar heeft de Staat aan toegevoegd, dat het een open vraag is of op enig moment tot enige vorm van ondersteuning aan enigerlei militaire actie jegens Irak zal worden overgegaan en dat – als die vraag beantwoording behoeft – een en ander voorwerp van overleg tussen de regering en de volksvertegenwoordiging zal vormen.

Tenslotte heeft de Staat betoogd, dat voor zover de regering over het conflict rond Irak een opvatting heeft en die naar buiten brengt, dat niet onrechtmatig is, laat staan jegens thans appellanten.

De President heeft bij vonnis van 15 januari 1999 de vordering afgewezen met veroordeling van thans appellanten in de kosten van het geding.

Van deze beslissing zijn appellanten tijdig in hoger beroep gekomen.

2. Uitgangspunten

De President is op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting van 5 januari 1999 van het volgende uitgegaan.

1. Op 16 december 1998 zijn de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk een militaire actie gestart tegen Irak. Enkele uren voor de aanvang is de Nederlandse regering vanm Britse zijde op de hoogte gebracht van de op handen zijnde militaire acties. Een Nederlandse bijdrage is niet gevraagd. De acties zijn na enkele dagen beëindigd.

2. Bij brief d.d. 17 december 1998, TK 1998-1999, 21 664, nr 102, heeft der Minister van Buitenlandse Zaken de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bericht over de stand van zaken in het Amerikaans-Britse optreden tegen Irak. Het standpunt van de Nederlandse regering is in deze brief als volgt geformuleerd:

> "Naar het oordeel van de Nederlandse regering was het militair optreden onontkoombaar, aangezien Irak niet aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat Irak niet bereid is af te zien van de ontwikkeling van massavernietigingswapens. In het verleden heeft Saddam Hoessein getoond bereid te zijn die ook te gebruiken. Daaraan moet een einde komen.
>
> De regering betreurt dat Saddam Hoessein een oplossing zonder geweld niet mogelijk heeft willen maken. De Iraakse President draagt derhalve zelf, ook tegenover het Iraakse volk, de volle verantwoordelijkheid voor het ingrijpen met militaire middelen.
>
> De Nederlandse regering stelt zich, evenals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, op het standpunt dat het militaire optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak."

3. Grieven

Deze hiervoor genoemde uitgangspunten worden op zichzelf niet bestreden.

In hun **eerste grief** betogen appellanten, dat – kort gezegd – de President hun vordering op een te smalle basis heeft beoordeeld. De grondslag van de vorderingen van eisers, thans appellanten, is – wat zij noemen – de voortdurende onrechtmatigheid van de voortdurende Nederlandse steunverlening aan de doorlopende Amerikaans-Britse bedreiging van Irak met onrechtmatig oorlogsgeweld, voortdurend met een zekere regelmaat overgaand in onrechtmatig daadwerkelijk oorlogsgeweld jegens Irak, waarbij dan doorlopend de Staat der Nederlanden, op

eventueel Amerikaans verzoek, buiten de Tweede Kamer om, althans zonder voorafgaamde instemming van het parlement, bij dat onrechtmatige oorlogsgeweld ook daadwerkelijk betrokken dreigt te raken middels vormen van militair-materiële ondersteuning, aldus nog altijd appellanten.

De **tweede grief** richt zich tegen de overweging van de President, dat ter beoordeling staat of het enkele innemen van het hierboven verwoorde standpunt van de Staat een onrechtmatige daad oplevert in de zin van artikel 6:162 BW en aanleiding kan zijn voor een verbod in kort geding.
Appellanten betogen, dat de vraag die zij in het midden hebben gebracht, niet is, zoals de President in het bestreden vonnis onder 3.4 overweegt, of het enkele innemen van een standpunt door de Staat een onrechtmatige daad oplevert in de zin van artikel 6:162 BW een aanleiding kan zijn voor een verbod in kort geding, maar of het zich medeplichtig maken door de Staat der Nederlanden aan onrechtmatig oorlogsgeweld middels politieke steunverlening onrechtmatig kan zijn jegens eisers, thans appellanten.

In hun **derde grief** betogen appellanten, dat ook wanneer zou worden uitgegaan van de opvatting dat politieke steunverlening in casu niet meer zou inhouden dan het enkele betrekken van een standpunt, dit oordeel nog steeds onjuist zou zijn.

4. Verweer

De Staat begrijpt de grieven aldus, dat appellanten beogen het geschil in volle omvang aan Uw Hof voor te leggen.

De Staat handhaaft het in eerste instantie gevoerde verweer. Daaraan moge het volgende worden toegevoegd.
Appellanten hebben geen door het bepaalde in artikel 6:162 BW beschermd belang bij het gevorderde.
Ook in eerste aanleg hebben thans appellanten een aantal malen aandacht gevraagd voor het bepaalde in art. 2 lid 4 van het Handvest van de Verenigde Naties. Voor zover appellanten zich op het standpunt stellen, dat zij met betrekking tot de vermeende schending rechten zouden kunnen ontlenen aan dit artikel is dat standpunt onjuist, waar deze bepaling niet kan worden aangemerkt als een ieder verbindende verdragsbepaling in de zin van art. 93 van de Grondwet. Een ieder verbindende bepalingen zijn bepalingen die verbindende kracht hebben jegens burgers (private personen, inclusief privaatrechtelijke rechtspersonen).
Een bepaling kan naar haar inhoud een ieder verbinden indien aan twee voorwaarden is

voldaan.

In de eerste plaats dienen bij de uitvoering of naleving van de bepaling rechtstreeks belangen van particulieren betrokken te zijn. In de tweede plaats moet de bepaling zelf door bestuur of rechter kunnen worden toegepast.

De bepaling moet, volgens de Hoge Raad:

> "…. van dien aard zijn dat zij in de nationale rechtsorde zonder meer als objectief recht kan functioneren. Een bepaling die slechts kan worden uitgevoerd door middel van nadere volkenrechtelijke maatregelen of door middel van nationale wetgeving, voldoet niet aan de laatste voorwaarde. Voor de vraag of aan de laatste voorwaarde is voldaan is met name van belang of de bepaling voldoende concreet is."
>
> Zie:
> HR 30 mei 1986, NJ 1986, 688 (PAS);
> HR 18 april 1995, NJ 1995, 619 ('tH).
>
> Verg.:
> HR 10 november 1989, NJ 1991, 248 (prof. mr P.H. Kooijmans).

Voor de stelling van de Staat dat appellanten niet rechtstreeks rechten kunnen ontlenen aan art. 2 lid 4 van het Handvest zijn verschillende argumenten aan te voeren.

In de eerste plaats zijn in het Handvest normen opgenomen die bij uitstek zien op de betrekkingen tussen staten onderling – en niet tussen de staten en burgers – zoals blijkt uit de formulering van art. 2 lid 4 van het Handvest van de Verenigde Naties.

In de tweede plaats dient acht geslagen te worden op de inhoud van andere bepalingen uit het Handvest die van belang zijn voor de uitleg van art. 2 lid 4.

In dit verband kan gewezen worden op de artt. 39 tot en met 51 van het Handvest, hoofdstuk VII van het Handvest, dat de mogelijkheid schept tot het treffen van maatregelen tegen een staat in geval van overtreding van art. 2 lid 4. Ook deze bepalingen richten zich uitsluitend tot staten en internationale organisaties. Aan de bepalingen ligt de veronderstelling ten grondslag dat (lid-)staten op de naleving van art. 2 lid 4 toezien. Dit zijn duidelijke aanwijzingen dat de verdragsluitende partijen aan de hier aan de orde zijnde bepalingen van het Handvest geen rechtstreekse werking hebben willen verbinden.

Ook in de literatuur wordt ervan uitgegaan dat burgers geen rechtstreeks beroep kunnen doen op art. 2 lid 4 van het Handvest van de Verenigde Naties.

> Zie bijvoorbeeld
>
> "The Charter of the United Nations, A Commentary" (ed. B. Simma), Oxford 1994, alwaar bij art. 2 sub 4 door Randelzhofer wordt opgemerkt:

"Art. 2(4) stipulates that it is the members of the UN who shall refrain from the threat or use of force. According to Art. 4 of the Charter, only states are eligible to become members of the UN. *Thus the prohibition of the use of force indisputably only protects and is only addressed to states.* It does not matter in this respect whether the states recognize each other. Even states that are not members of the UN are protected, though not bound, by Art. 2(4), owing to the provision's broad wording ('any state')." (p. 115)

Het Handvest voorziet ook in een gerechtelijk orgaan, te weten het Internationaal Gerechtshof (art. 92 van het Handvest van de Verenigde Naties). Op grond van het Statuut van het Internationaal Gerechtshof kunnen slechts staten partij zijn in voor het Hof te brengen zaken, zie art. 34 van het Statuut van het Internationaal Gerechtshof. Krachtens art. 36 van dit Statuut strekt de rechtsmacht van het Hof zich uit tot alle zaken die de partijen daaraan voorleggen, en tot alle kwesties die in het bijzonder worden genoemd in het Handvest van de Verenigde Naties of in van kracht zijnde verdragen en conventies. Een dergelijke kwestie kan ook betrekking hebben op de vraag of een lidstaat door militair optreden of een dreigen daarmee in strijd handelt met het bepaalde in het Handvest van de Verenigde Naties. In dat geval gaat het om een geschil tussen staten dat beslecht kan worden door het Internationaal Gerechtshof. Dat gebeurt ook regelmatig, zie bij wijze van voorbeeld de volgende zaken:

Internationaal Gerechtshof, 24 mei 1980, inzake United States of America/Iran, ICJ-reports 1980, p. 3;
Internationaal Gerechtshof, 27 juni 1986, inzake Nicaragua/United States of America, ICJ-reports 1986, p. 14.

De vraag of een bepaald handelen van een staat in strijd is met het Handvest van de Verenigde Naties is dus een vraag die op volkenrechtelijk niveau, dat wil zeggen tussen staten, beantwoord dient te worden. Art. 2 lid 4 van het Handvest van de Verenigde Naties is daar bij uitstek een voorbeeld van. Die bepaling komt derhalve niet voor rechtstreekse toepassing in het Nederlandse recht in aanmerking. Op deze bepaling kan derhalve geen rechtstreeks beroep worden gedaan door appellanten wegens het ontbreken van het een ieder verbindende karakter als bedoeld in art. 93 Grondwet. Dat geldt overigens evenzeer voor de hoofdstukken VII en VIII van het Handvest van de Verenigde Naties (art. 39 t/m 54).

Tenslotte dit.

In de eerste plaats is ook thans nog immer geen sprake van enige – laat staan van een acute – dreiging van militaire betrokkenheid van ons land bij activiteiten tegen Irak. Reeds daarom is

geen plaats voor een voorziening in kort geding, strekkende tot het opleggen aan de Staat van ge- en verboden ter dier zake.

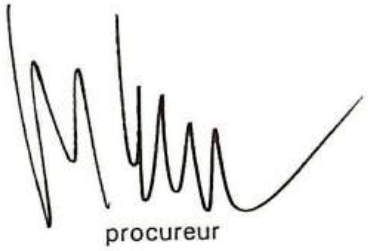
In de tweede plaats, voor zover de regering haar opvatting over het conflict rond Irak naar buiten brengt, is dat jegens appellanten niet onrechtmatig.

Het innemen van een standpunt in het debat tussen regering en parlement, en ook het naar buiten brengen daarvan, is geen handeling die in kort geding verboden zou kunnen worden. Voor dat debat behoort ruimte te zijn. Aandacht verdient, dat een standpunt op zichzelf niet onrechtmatig kan zijn. Of het standpunt juist is of niet juist, doet niet ter zake, maar het innemen van een standpunt is in het debat tussen regering en parlement uiteraard een onmisbaar element.

Daar komt overigens nog bij, dat het standpunt, dat het militair optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak, niet onjuist is. En in ieder geval handelt de Staat, door zich op dat standpunt te stellen, niet onrechtmatig jegens appellanten, waar op de Staat niet de rechtsplicht rust jegens appellanten zich van het uitdragen van dat standpunt te onthouden.

5. Conclusie

Tot verwerping van het beroep; kosten rechtens.



procureur

PRESIDENT RECHTBANK 'S-GRAVENHAGE

kort geding
5 januari 1999

DE STAAT DER NEDERLANDEN / BOND VAN ANTI-FASCISTEN C.S.

Pleitnotities Mr H.A. Groen

1. Inleiding

In dit kort geding wordt gevorderd enerzijds de Staat een aantal activiteiten te verbieden en anderzijds de Staat een aantal activiteiten te bevelen.

De vraag of eisers enig – laat staan een voldoende – processueel danwel materieelrechtelijk, door het bepaalde in artikel 6:162 BW beschermd, belang bij het gevorderde hebben, beantwoordt de Staat met nadruk ontkennend.

Er is op dit moment geen sprake van enige – laat staan een acute – dreiging van – kort gezegd – militaire activiteit van de zijde van ons land jegens Irak, als in de dagvaarding bedoeld. Of op enig moment tot enige vorm van ondersteuning aan enigerlei militaire actie jegens Irak zal worden overgegaan, is thans een open vraag, die – als die vraag beantwoording behoeft – voorwerp van overleg tussen de regering en de volksvertegenwoordiging zal vormen.

Voor zover de regering over het conflict rond Irak een opvatting heeft en die naar buiten brengt is dat niet onrechtmatig, laat staan jegens eisers.

Eisers behoren daarom niet-ontvankelijk verklaard te worden, hun vorderingen behoren althans te worden afgewezen. Ik licht dat nog kort toe.

2. Het midden oosten conflict

Op 19 februari 1998 hebben de Vaste commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Defensie overleg gevoerd met de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie over de ontwikkelingen met betrekking tot Irak.

Zie het verslag van dat overleg,
Tweede Kamer, 1997-1998, 21.664, nr 98

Op woensdagavond 16 december 1998 zijn de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk een militaire actie gestart tegen Irak. Enkele uren voor de aanvang van die actie is de Nederlandse regering, zo heeft de Minister van Buitenlandse Zaken de Voorzitter van de Tweede Kamer bij brief van 17 december 1998 laten weten, van Britse zijde op de hoogte gebracht van de op handen zijnde militaire actie. Een Nederlandse bijdrage is niet gevraagd.

Zie voor de tekst van de brief
Tweede Kamer, 1998-1999, 21.664, nr 102

Zoals bekend is de bedoelde actie inmiddels beëindigd.

Van enige Nederlandse militaire activiteit was en is dus geen sprake.

Wanneer Nederlandse militaire eenheden zouden worden ingezet, dan zou die inzet onderhevig zijn aan de staatsrechtelijke praktijk van door het parlement te initiëren overleg over een besluit terzake van de regering. Die praktijk is neergelegd in artikel 100 van het thans bij de Staten-Generaal in tweede lezing aanhangige voorstel tot modernisering van de bepalingen in de Grondwet betreffende de verdediging.

Wetsontwerp 25.367 (R 1593), in tweede lezing wetsontwerp 26.243 (R 1622).

Een situatie als waar dit artikel 100 op ziet doet zich – naar hiervoor bleek – nog in het geheel niet voor.

Het spreekt vanzelf dat – zou dat in de toekomst anders zijn – zou worden gehandeld overeenkomstig de voorgestelde grondwetswijziging.

In het kader van het conflict in het Midden-Oosten in het algemeen past het hiervoor reeds gememoreerde overleg met de Kamer in februari van het vorig jaar en in dat kader past ook een voortdurend op de hoogte houden van de Kamer zoals laatstelijk geschiedde bij de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken van 17 december van het vorig jaar, waarbij de Kamer in kennis werd gesteld enerzijds van de militaire actie van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk en anderzijds van het standpunt van de Nederlandse regering.

3. Standpunt Nederlandse regering

In zijn brief van 17 december 1998 heeft de Minister van Buitenlandse Zaken enerzijds – als gezegd – laten weten dat een Nederlandse bijdrage aan de actie niet is gevraagd en anderzijds geschreven

> De Nederlandse regering stelt zich, evenals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, op het standpunt, dat het militaire optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak.
>
> Tweede Kamer, 1998-1999, 21.664, nr 102

Het innemen van een standpunt in het debat tussen regering en parlement is geen handeling die in kort geding verboden zou kunnen worden. Een standpunt kan op zichzelf niet onrechtmatig zijn. Het is juist of het is niet juist, het wordt bestreden of het wordt niet bestreden, maar het is uiteraard in het debat tussen regering en parlement een onmisbaar element.

> Zie in dit verband de conclusie van de A-G Koopmans voor HR 23 januari 1993, NJ 1994, 734, blz. 3510, r.k.

De Minister van Buitenlandse Zaken heeft zijn opvatting uitgesproken in een brief aan de Tweede Kamer.

In de opvatting van de Hoge Raad gaat het hier om het recht op vrijheid van menings-

uiting, waarop ook de regering aanspraak heeft. Dat brengt mede, dat de Staat niet in rechte kan worden aangesproken op grond van de stelling dat deze mening rechtens onjuist zou zijn, nog geheel daargelaten de vraag of die mening wel onjuist is.

> HR 22 januari 1993, NJ 1994, 734, bij welke uitspraak het arrest van het Hof te 's-Gravenhage, als productie door eisers overgelegd, werd vernietigd.

4. Conclusie

De conclusie moet zijn, dat van een handelen als in de dagvaarding verondersteld geen sprake is, zodat op die grond de gevraagde veroordeling niet toewijsbaar is, terwijl, voor zover wèl van enig handelen sprake is, dit de regering in het overleg met het parlement vrij staat en dus van een dreigende onrechtmatige daad niet kan worden gesproken.

De gevraagde voorzieningen dienen daarom te worden geweigerd; kosten rechtens.

Heden, de negentienhonderd achtennegentig,
op verzoek van :

1. de Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten, gevestigd te Hoenderloo, gemeente Apeldoorn;
2. de Vereniging van Juristen voor de Vrede, gevestigd te Utrecht;
3. de Stichting Tribunaal voor de Vrede, gevestigd te Rotterdam;
4. de Liga voor de Rechten van de Mens, gevestigd te Amsterdam;
5. de Vereniging Haags Vredes Platform, gevestigd te Den Haag;
6. de Nederlandse Vereniging voor Medische Polemologie, gevestigd te Tilburg;
7. Aleid Blink, wonende te Leiden;
8. Woutera Fopma, wonende te Amsterdam;
9. Marianne Maria van Ophuijsen, wonende te Amsterdam;
10. Thea van de Hout, wonende te Amsterdam;
11. Anneke Josephine Mouthaan, wonende te Amserdam;
12. Martha Pauline Geetruida Hovy, wonende te Amsterdam;
13. Nora Irene Wagtendonk-Helleman, wonende te Amsterdam;
14. Jantina Cornelia Posset, wonende te Amsterdam;
15. Tom Klaasen, wonende te Amsterdam;
16. Anne van den Waarden, wonende te Driebergen;
17. Carolus de Jong van Lier, wonende te Denekamp;
18. Kees Wagtendonk, wonende te Amsterdam;
19. Johanna Maria Richters, wonende te Leiden;
20. Anna Roos Bos, wonende te Amsterdam;
21. Anja Henriëtte Meulenbelt, wonende te Amsterdam;
22. Mia Wilhelmina van Boxtel, wonende te Sint Oedenrode;
23. Bart Nooy, wonende te Amsterdam;
24. Antonia Anna Jacoba Maria van Asseldonk, wonende te Den Haag;
25. Cornelia Maria Witte, wonende te Pijacker;
26. Johannes Maria Schijer, wonende te Den Haag;
27. Grietje Meij, wonende te Den Haag;

etc.

te dezer zake domicilie kiezend te 's-Gravenhage aan de Valkenboslaan 72, ten kantore van mr. A.B.B. Beelaard, die tot procureur wordt gesteld,

heb ik,

krachtens mij verstrekte mndelinge last van de E.A. Heer President van de Arrondissementsrechtbank te Den Haag,

IN KORT GEDING GEDAGVAARD :

de STAAT DER NEDERLANDEN, zetelend te 's-Gravenhage aan de Kazernestraat 52, ten parkette van de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, aldaar mijn exploit doende, sprekende met en afschrift dezes latende aan:

OM :

op , negentienhonderd achtennegentig
te verschijnen ter terechtzitting van de President van de Arrondissementsrechtbank te Den Haag, alsdan rechtdoende in Kort Geding, gehouden wordende in het Paleis van Justitie aan de Juliana van Stolberglaan 2 te Den Haag;

Met aanzegging dat bij verschijnen ter vermelde terechtzitting een vast recht zal worden geheven van f 345,-;

TEN EINDE :

namens mijn verzoekers als horen te concluderen :

1. Aangezien de Verenigde Staten Irak met oorlogshandelingen bedreigen, dan wel inmiddels oorlogshandelingen jegens Irak plegen of gepleegd hebben;

2. Aangezien Nederland de Verenigde Staten daarbij steunt met politieke steun en eventueel middels het daadwerkelijk ter beschikking stellen van militair materieel;

3. Aangezien een substantieel debat over de rechtsbasis voor het Amerikaanse oorlogsgeweld tegen Irak in de Tweede Kamer tot op heden heeft ontbroken;

4. Aangezien nochtans de klemmende vraag zich voordoet of militair geweld tegen Irak naar maatstaven van internationaal recht geoorloofd is;

5. Aangezien deze vraag ontkennend moet worden beantwoord. Onder de gegeven omstandigheden kan niet in redelijkheid worden aangenomen dat de resoluties van de Veiligheidsraad inzake Irak welk land dan ook een mandaat zouden geven om oorlogsgeweld te brengen over Irak;

6. Aangezien indien het (voorgenomen) militaire geweld tegen Irak niet in overeenstemming is met enige resolutie van de Veiligheidsraad en niet is gebaseerd op gerechtvaardigde zelfverdediging in het kader van artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Naties dit oorlogsgeweld tegen Irak als agressie moet worden beschouwd;

7. Aangezien naar volkenrechtelijke maatstaven het dreigen met agressie evenzeer als onrechtmatig geldt als de agressie zelf;

8. Aangezien naar volkenrechtelijke maatstaven het geven van steun aan agressie eveneens onrechtmatig is;

9. Aangezien mitsdien de Nederlandse Staat zich aan medeplichtigheid aan agressie schuldig maakt door (het dreigen met) onrechtmatig geweld jegens Irak te steunen;

10. Aangezien agressie, het dreigen met agressie en medeplichtigheid aan agressie behoren tot de zwaarste misdrijven die er naar internationaal recht bestaan;

11. Aangezien de Verenigde Naties en haar organen na de oorlog is opgericht om nu juist agressie voor eens en voor altijd uit te bannen;

12. Aangezien iedere Nederlandse staatsburger het recht heeft om ervan verschoond te blijven dat de Nederlandse Staat ipso facto ook in zijn of haar naam medeplichtig maakt aan ernstige misdrijven naar internationaal recht;

13. Aangezien iedere Nederlandse staatsburger a fortiori het recht heeft ervan verschoond te blijven dat hij/zij via zijn/haar belastingafdrachten gedwongen wordt om onrechtmatig geweld van de Staat jegens Irak ook materieel te ondersteunen en daarmee mogelijk te maken, indien Nederland zou overgaan tot militaire steun aan het oorlogsgeweld tegen Irak;

14. Aangezien de daadwerkelijke militair-materiële medewerking die dan door de Nederlandse Staat zal worden verleend aan de agressie tegen Irak daarenboven eventueel nog impliceert dat in dat geval Nederlandse staatsburgers door de Staat worden aangezet tot daadwerkelijke handelingen die medewerking aan, ondersteuning van en daadwerkelijke vormgeving aan (het dreigen met) agressie tegen Irak betekenen. Dergelijke handelingen zijn dan te enen male in strijd met de beginselen van Neurenberg en worden in het kader van deze beginselen beschouwd als collaboratie aan (het dreigen met) agressie;

15. Aangezien iedere Nederlandse staatsburger eveneens het recht heeft om ervan verschoond te blijven door de Nederlandse Staat er hoe dan ook toe te worden gebracht, aangezet of te worden gehouden - vanuit welke (arbeids) contractuele, ambtelijke of andere vorm van maatschappelijke ge- of verbondenheid dan ook - om ondersteuning te verlenen aan medeplichtigheid aan agressie van de Staat jegens Irak en/of het dreigen daarmee, welke in strijd zou zijn of zelfs maar kunnen zijn met de beginselen van Neurenberg;

16. Aangezien voorts iedere Nederlandse staatsburger het recht heeft verschoond te blijven van moedwillige inbreuken op de grondwettelijke rechtsorde door de Staat, te meer indien hetgeen in de Grondwet wordt bepaald is gesteld (mede) ter bescherming van zijn/haar burgerlijke belangen;

17. Aangezien het verlenen van steun aan agressie door de Nederlandse Staat een ernstige inbreuk vormt op de Grondwet, die in artikel 90 bepaalt dat de regering de ontwikkeling van de internationale rechtsorde bevordert. De schending van de internationale rechtsorde door onrechtmatig oorlogsgeweld tegen Irak, waaraan de Staat zich medeplichtig maakt, zou kunnen escaleren tot een grootschalig internationaal militair conflict, waarbij zelfs leven en goed van eisers in het geding kunnen komen. Het gaat hierbij dan om onvervreemdbare rechten van eisers die dreigen te worden aangetast;

18. Aangezien niet alleen de President van Rusland, maar ook andere politieke leiders herhaaldelijk op dit risico hebben gewezen, zodat er in rechte geen plaats is voor enige aanname dat daartoe een juridisch relevante dreiging zou ontbreken;

19. Aangezien hoewel de hierboven aangegeven rechten uitdrukkelijk gelden voor iedere Nederlandse staatsburger, daaruit niet kan worden afgeleid dat het hier gaat om belangen die onvoldoende geïndividualiseerd zouden zijn om in rechte geldend te maken, nu hiermee rechten aan de orde zijn van een zodanig basale aard dat zij voortdurend voor een ieder in

rechte handhaafbaar zijn en daarmee op één lijn zijn te stellen met bijvoorbeeld eveneens voor een ieder geldende en afdwingbare rechten als het recht om verschoond te blijven van allerlei vormen van geestelijk of lichamelijk geweld, waardoor de integriteit van de persoon wordt aangetast;

20. Aangezien het feit dat de Staat door diens onrechtmatig optreden deze rechten van de eisers-natuurlijke personen schendt, op zichzelf al een zodanig onrechtmatig handelen jegens hen impliceert, dat dit een in rechte afdwingbare vordering jegens hen oplevert als hieronder geformuleerd;

21. Aangezien daar dan bovendien nog bijkomt dat alle eisers-natuurlijke personen in dit kort geding een geschiedenis hebben van langdurige vredesgetuigenis en verzet tegen militaire agressie, daarbij ook sterk emotioneel betrokken zijn, zich daarvoor vaak aanzienlijke opofferingen hebben getroost - sommigen hebben wegens daden van burgerlijk verzet zelfs in de gevangenis gezeten - en daaraan soms hun leven voor een aanzienlijk deel hebben gewijd. Zij allen ervaren deze steun aan agressie, die immers mede namens hen als Nederlandse staatsburgers plaatsvindt en waaraan zij nota bene via hun belastinggeld gedwongen zijn aan mee te betalen, als een vorm van geestelijk geweld jegens hen, waardoor zij letterlijk zich ziek voelen en ernstig in hun welbevinden worden aangetast. Zodat zij bovendien door dit misdadige optreden van de Nederlandse Staat in hun gezondheid worden geschaad;

22. Aangezien ook overigens eisers-natuurlijke personen niet van de Staat behoeven te dulden dat deze door het plegen van een ernstig misdrijf tegen het internationale recht, waarbij eisers in elk geval al in zoverre tot medeplichtigheid worden gedwongen dat zij in elk geval via hun belastingafdrachten aan dit misdrijf meebetalen en daarnaast ook nog het risico bestaat dat zij ook op andere manieren medeplichtig worden gemaakt als hierboven onder 14 en 15 aangegeven, een voor hen zodanig verziekt maatschappelijk klimaat schept dat zij dit als geestelijk gewelddadig jegens hen moeten ervaren, met alle ziekmakende gevolgen voor hen van dien;

23. Aangezien de Nederlandse medeplichtigheid aan agressie en daarmee het volkenrechtelijke onrechtmatige handelen van Nederland daarmee ook anderszins een rechtstreeks dreigende aantasting van subjectieve rechten van eisers-natuurlijke personen oplevert;

24. Aangezien de eisers-rechtspersonen zich op grond van hun statuten en hun daadwerkelijk maatschappelijk handelen (mede) ten doel stellen de internationale rechtsorde en de vrede te bevorderen en het plegen van onrechtmatig oorlogsgeweld tegen te gaan;

25. Aangezien een aantal eisers-rechtspersonen daarbij hun statutaire doelstelling en hun maatschappelijk streven er expliciet op hebben gericht om het internationale recht te doen respecteren, met name het recht inzake gewapende conflicten en humanitair oorlogsrecht;

26. Aangezien eisers-rechtspersonen in het realiseren van hun statutaire doelstelling en/of hun maatschappelijk streven naar vrede en instandhouden van de internationale rechtsorde worden belemmerd door het onrechtmatige optreden van de Staat, hetgeen dan tevens rechtstreeks onrechtmatig is jegens hen;

27. Aangezien - het Internationaal Gerechtshof heeft het nog eens uitdrukkelijk bevestigd in zijn uitspraak van 8 juli 1996 over de onrechtmatigheid van het gebruik en het dreigen met kernwapens - bij iedere gewapende actie, rechtmatig of niet, bovendien in elk geval ook nog het beginsel van proportionaliteit in acht moet worden genomen;

28. Aangezien met de inachtneming van dit fundamentele principe van toepassing bij het recht inzake gewapende conflicten zich te enen male niet verdraagt het voornemen van de Verenigde Staten om Irak langdurig en intensief te bombarderen, waarbij tevens voorstaat om daarbij ook veronderstelde voorraden chemische en biologische wapens middels deze bombardementen te trachten te vernietigen;

29. Aangezien een als zodanig niet zo zwaarwegend te beschouwen obstructie door Irak van een Veiligheidsraads-resolutie dat daardoor op zich al de toepassing van militaire geweldsmiddelen gerechtvaardigd zou zijn - in het Midden Oosten liggen ernstiger schendingen van resoluties van de Veiligheidsraad voor het uitkiezen - betekent dat dergelijke langdurige en intensieve bombardementen onvermijdelijk disproportioneel zouden zijn. Dat deze obstructie niet zodanig zwaar is dat hierdoor de toepassing van militair geweld zou kunnen worden gerechtvaardigd is niet primair de opvatting van eisers, maar van de overgrote meerderheid van de leden van de Veiligheidsraad, die immers het gebruik van militair geweld afwijst;

30. Aangezien bij de vaststelling dat de Verenigde Staten zich richten op de toepassing van disproportioneel geweld in elk geval ook moet worden overwogen - en moet worden meegewogen - dat indien er inderdaad chemische en biologische wapenvoorraden zijn die doelbewust zouden worden getroffen, dit een recept voor genocide zou kunnen zijn, maar dan in Irak zelf;

31. Aangezien daarmee ook op zich al het disproportionele karakter van de (voorgenomen) Amerikaanse bombardementen is gegeven;

32. Aangezien er onmiskenbare aanwijzingen zijn dat ook tijdens de Golfoorlog in 1991 de beginselen van humanitair oorlogsrecht door de Verenigde Staten herhaaldelijk zijn geschonden;

33. Aangezien de Staat der Nederlanden zich medeplichtig maakt aan schending van het beginsel van proportionaliteit indien hij bij een dergelijk disproportioneel oorlogsgeweld militaire ondersteuning biedt en zich deswege ook voor de aldus gepleegde schending van het oorlogsrecht medeverantwoordelijk en medeaansprakelijk maakt;

34. Aangezien de Staat der Nederlanden zich eveneens medeplichtig maakt aan door de Verenigde Staten overigens gepleegde schendingen van het humanitair oorlogsrecht, indien het hand- en spandiensten verleent die dergelijke schendingen mogelijk maken;

35. Aangezien de Staat door steunverlening aan onrechtmatig oorlogsgeweld jegens Irak onrechtmatig handelt jegens eisers;

MITSDIEN:

de President van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage wordt verzocht om bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad,

11. Anneke Josephine Mouthaan, wonende te Amserdam;
12. Martha Pauline Geetruida Hovy, wonende te Amsterdam;
13. Nora Irene Wagtendonk-Helleman, wonende te Amsterdam;
14. Jantina Cornelia Posset, wonende te Amsterdam;
15. Tom Klaasen, wonende te Amsterdam;
16. Anne van den Waarden, wonende te Driebergen;
17. Carolus de Jong van Lier, wonende te Denekamp;
18. Kees Wagtendonk, wonende te Amsterdam;
19. Johanna Maria Richters, wonende te Leiden;
20. Anna Roos Bos, wonende te Amsterdam;
21. Anja Henriëtte Meulenbelt, wonende te Amsterdam;
22. Mia Wilhelmina van Boxtel, wonende te Sint Oedenrode;
23. Bart Nooy, wonende te Amsterdam;
24. Antonia Anna Jacoba Maria van Asseldonk, wonende te Den Haag;
25. Cornelia Maria Witte, wonende te Pijacker;
26. Johannes Maria Schijer, wonende te Den Haag;
27. Grietje Meij, wonende te Den Haag;

Etc.

24-2-96

Iz art 28 Uredbe Vlade o zaštiti
ljudi od zračenja

Gerechtshof te
's'gravenhage

rolnr:

zitting d.d.
25 februari 1999

MEMORIE VAN GRIEVEN

in de zaak van :

1. Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten, gevestigd te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
2. Vereniging van Juristen voor de Vrede, gevestigd te Utrecht;
3. Stichting Tribunaal voor de Vrede, gevestigd te Rotterdam;
4. Liga voor de Rechten van de Mens, gevestigd te Amsterdam;
5. Vereniging Haags Vredes Platform, gevestigd te 's-Gravenhage;

7. Aleid Blink, wonende te Leiden;
8. Woutera Fopma, wonende te Amsterdam;
9. Marianne Maria van Ophuijsen, wonende te Amsterdam;
10. Thea van de Hout, wonende te Amsterdam;
11. Anneke Josephine Mouthaan, wonende te Amsterdam;
12. Martha Pauline Geetruida Hovy, wonende te Amsterdam;
13. Nora Irene Wagtendonk-Helleman, wonende te Amsterdam;
14. Jantina Cornelia Posset, wonende te Amsterdam;
15. Tom Klaasen, wonende te Amsterdam;
16. Anne van den Waarden, wonende te Driebergen;
17. Carolus de Jong van Lier, wonende te Denekamp;
18. Kees Wagtendonk, wonende te Amsterdam;
19. Johanna Maria Richters, wonende te Leiden;
20. Anna Roos Bos, wonende te Amsterdam;
21. Anja Henriëtte Meulenbelt, wonende te Amsterdam;
22. Mia Wilhelmina van Boxtel, wonende te Sint Oedenrode;
23. Bart Nooy, wonende te Amsterdam;
24. Antonia Anna Jacoba Maria van Asseldonk, wonende te 's-Gravenhage;
25. Cornelia Maria Witte, wonende te Pijnacker;
26. Johannes Maria Schijer, wonende te 's-Gravenhage;
27. Grietje Meij, wonende te 's-Gravenhage;
28. Eric Maarten Kruit, wonende te 's-Gravenhage;
29. Bien Bottelier, wonende te 's-Gravenhage;
30. Bruun van Klaarbergen, wonende te 's-Gravenhage;
31. Pieta Bouwman, wonende te Voorschoten;
32. Herman Hendrik Schoemakers, wonende te Rijswijk;
33. Irma Koorina Schoemakers-Salkonoja, wonende te Rijswijk;
34. Ine Irene Groenendijk, wonende te 's-Gravenhage;
35. Johanna Gerarda de Jongh, wonende te 's-Gravenhage;
36. Paulus Josef Maria Blom, wonende te 's-Gravenhage;
37. Maarten Johannes Maechiel Kuiper, wonende te 's-Gravenhage;
38. Neeltje Christine Snijders, wonende te 's-Gravenhage;
39. Hendrika Geerdina Huisman, wonende te 's-Gravenhage;

40. Maria Theresia Anna Blaauw-van Dongen, wonende te 's-Gravenhage;
41. Christianus Abraham van Asseldonk, wonende te 's-Gravenhage;
42. Henricus Gerardus Joseph Nijhuis, wonende te 's-Gravenhage;
43. Geertruida Catharina Groen, wonende te 's-Gravenhage;
44. Maria Josepha Theodora Lutjenhuis, wonende te 's-Gravenhage;
45. Auke Klaas van der Heide, wonende te 's-Gravenhage;
46. Christina Renata Maria Heinecke, wonende te 's-Gravenhage;
47. Wim Lankamp, wonende te Delft;
48. Catharina Johanna van Albada, wonende te 's-Gravenhage;
49. Emile Caspar Maria Wennen, wonende te 's-Gravenhage;
50. Gees Ouweltjes-Drenth, wonende te Heiloo;
51. Jan Ouweltjes, wonende te Heiloo;
52. Cornelis Johannes Schreuder, wonende te Haelen;
53. Martin van Brakel, wonende te Hilversum;
54. Ineke Mot, wonende te Amsterdam;
55. Anna de Lange, wonende te Vlaardingen;
56. Berthe van Maanen, wonende te 's-Gravenhage;
57. Eduard Portheine, wonende te Rhoon;
58. Wilhelmina Schipper, wonende te Spijkenisse;
59. Clasina Elisabeth van Loenen, wonende te Amsterdam;
60. Marian Johanna Willemsen, wonende te Amsterdam;
61. Sina van Dullemen, wonende te Delft;
62. Sophia Jacoba van den Berg, wonende te Amsterdam;
63. Agaath Walstra-Bijvoets, wonende te Amsterdam;
64. Dorette Voet, wonende te Amsterdam;
65. Janna Maria Kleywegt, wonende te Amsterdam;
66. Francina Hollander, wonende te Amsterdam;
67. Rudi van der Wal, wonende te Zwaag;
68. Jan Peters, wonende te Enschede;
69. Corrie Westgeest, wonende te Enschede;
70. Martin van Deventer, wonende te Amsterdam;
71. Regina Theodora van der Haar, wonende te Zoetermeer;
72. Theodoor de Roos, wonende te Alkmaar;
73. Agnes Elisabeth de Roos-Nieuwkamp, wonende te Alkmaar;
74. Lineke Schakenbos, wonende te Amersfoort;
75. Irma Nijenhuis-Spruit, wonende te Lubersac (Frankrijk);
76. Johannes van Holten, wonende te Bolsward;
77. Lily Kho Kahn, wonende te Amsterdam;
78. Willem Volger, wonende te Waalwijk;
79. Wil Schipper, wonende te Spijkenisse;
80. Nely Huberta van Holst, wonende te Zeist;
81. Joop Schmidt, wonende te Utrecht;
82. Dirk Gregor Horst Simon Plug, wonende te Heemskerk;
83. Catherina Erica Höhne-Sparborth, wonende te Hoorn;
84. Dirk Plug, wonende te Hoorn;
85. Alida de Vries, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
86. Hendrik van Luttikhuizen, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn),

Met deze steunverlening door de Staat der Nederlanden in de Veiligheidsraad wordt een legitimerende werking beoogd. Terwijl nochtans legitimiteit aan dit Amerikaans-Britse oorlogsgeweld blijft ontbreken, zolang een resolutie van de Veiligheidsraad die tot zodanig geweld opdracht geeft of mandaat verleent er niet is.

procureur

Met deze steunverlening door de Staat der Nederlanden in de Veiligheidsraad wordt een legitimerende werking beoogd. Terwijl nochtans legitimiteit aan dit Amerikaans-Britse oorlogsgeweld blijft ontbreken, zolang een resolutie van de Veiligheidsraad die tot zodanig geweld opdracht geeft of mandaat verleent er niet is.

procureur

Nieuwe aanval van VS in Irak

WASHINGTON, 13 FEBR. Een F-15E van de Amerikaanse luchtmacht heeft gisteren een stelling van Iraaks luchtdoelgeschut beschoten in de noordelijk 'no fly zone'. Dat is gisteren in Washington gemeld. Het toestel was onder vuur genomen door het Iraakse luchtdoelgeschut.

In Bagdad is de aanval van de Amerikanen bevestigd, maar is gezegd dat een niet-militaire installatie het doelwit was en dat een burger om het leven kwam en een tweede gewond raakte.

Eerder deze week hebben de Amerikanen bij herhaling in de 'no fly zone' Iraakse doelen onder vuur genomen nadat ze Iraakse vliegtuigen hadden waargenomen die het vliegverbod schonden of zelf door Iraaks radar waren ontdekt. (AP)

Irak loopt kwaad weg uit ontmoeting Arabische Liga

KAIRO, 25 JAN. Een ministersbijeenkomst van de Arabische Liga heeft gisteren geweigerd de sancties van de Verenigde Naties tegen Irak en de Amerikaans-Britse luchtaanvallen op dat land te veroordelen. De Iraakse delegatie, die een krachtige veroordeling had geëist, stormde daarop weg uit de bijeenkomst.

De Iraakse minister van Buitenlandse Zaken, Mohammad Saeed al-Sahhaf, die rood zag van woede, zei niet te willen deelnemen aan dit „rottend slijk". Hij noemde de uiteindelijk aangenomen verklaring, waarin „diepe bezorgdheid" over de aanvallen werd uitgedrukt, „dekmantel voor hervatting van de Amerikaans-Britse bombardementen". Volgens hem hadden de Verenigde Staten en sommige Golfstaten — hij doelde kennelijk op Saoedi-Arabië dat zich de afgelopen tijd zeer vijandig jegens het Iraakse regime heeft opgesteld — de andere delegaties gedwongen de verklaring goed te keuren.

Nadat Sahhaf was weggelopen, zetten de overige ministers van Buitenlandsee Zaken de vergadering nog enkele uren voort. Zij brachten echter geen fundamentele wijzigingen aan in de verklaring. Diplomaten in Kairo wijzen erop dat de Amerikaans-Britse aanvallen Irak weliswaar sympathie hebben opgeleverd, maar dat de Arabische wereld Bagdad zijn recente verbale aanvallen op Koeweit en Saoedi-Arabië toenemend kwalijk neemt.

In de verklaring drong de Arabische Liga er bij Irak op aan de VN-resoluties inzake wapeninspecties uit te voeren en zijn vreedzame bedoelingen ten aanzien van Koeweit, dat het in 1990 binnenviel, te tonen. Wat betreft het handelsembargo drukten de ministers hun „totale solidariteit met het Iraakse volk" uit en onderstreepten zij dat er „internationale inspanningen moeten zijn om deze op te heffen".

☐ Amerikaanse vliegtuigen die patrouilleren in de Iraakse *No-fly* zones hebben gisteren en zaterdag aanvallen uitgevoerd op Iraakse luchtdoelbatterijen die aanstalten maakten het vuur te openen. Vandaag maakte Irak melding van een Amerikaans en Brits bombardement „vanuit de richting van Saoedi-Arabië" op een „dichtbevolkte" voorstad van de zuidelijke stad Basra, waarbij burgers, „in meerderheid vrouwen en kinderen", waren gedood. De Britse autoriteiten hebben gezegd niets van zo'n aanval af te weten. (Reuters, AFP

VS: raket mogelijk op Iraakse woonwijk

WASHINGTON/BAGDAD, 26 JAN. De Verenigde Staten hebben gisteren toegegeven dat een van de raketten die eerder die dag op een Iraaks militair doel in de buurt van de zuidelijke havenstad Basra werden afgevuurd, mogelijk een woonwijk heeft getroffen.

De mededeling, van generaal Anthony Zinni, commandant van de Amerikaanse troepen in de Golf, volgde op Iraakse beschuldigingen dat de VS bij een aanval elf burgers hadden gedood. Westerse cameraploegen werden meteen naar de getroffen buurt gevoerd. De Iraakse vice-premier, Tariq Aziz, sprak van „lafhartige en verraderlijke agressie". Het Iraakse parlement is vanochtend bijeengekomen om zich te beraden op een antwoord.

Volgens generaal Zinni hadden Amerikaanse gevechtsvliegtuigen aanvallen uitgevoerd op communicatie-faciliteiten, radarinstallaties en raketbatterijen. Hij wees er echter op dat sommige van deze installaties in woon- en industriewijken zijn geplaatst en dat de gealliëerde aanvallen zijn geïnitieerd door Saddam Hussein. Maar „we betreuren alle civiele verliezen ten diepste, ongeacht wat de oorzaak ervan kan zijn", aldus generaal Zinni.

Volgens generaal Zinni heeft Irak de aanvallen op Amerikaanse en Britse vliegtuigen die in de zogeheten *No-fly* zones in het zuiden en noorden van Irak patrouilleren, geïntensiveerd sinds de Amerikaans-Britse aanvallen op Irak van vorige maand in het kader van operatie *Desert Fox*. „Wat we nu zien is een toename in frequentie, intensiteit en coördinatie van hun hele luchtverdedigingssysteem tegen onze vliegtuigen zowel in het noorden als het zuiden." Voorts staan er nu volgens hem driemaal zoveel raketbatterijen in het zuiden als eerder het geval was.

Vice-premier Tariq Aziz kondigde gisteren aan dat Irak zijn aanvallen op de in 1991 en 1992 afgekondigde *No-fly* zones — die het nooit heeft geaccepteerd — zal doorzetten. Verder zei hij dat Saoedi-Arabië en Koeweit „de prijs zullen betalen" omdat ze de Amerikaanse en Britse vliegtuigen onderdak bieden. Iraakse kranten echooden die dreigementen vandaag.
(Reuters, AP, AFP)

Ruimere regels voor piloten VS

Door MENNO STEKETEE

ROTTERDAM, 26 JAN. Amerikaanse gevechtsvliegtuigen hebben bij het handhaven van de *No-fly* zones in Irak een agressievere houding aangenomen. De vliegtuigen reageerden eerst uitsluitend op radarinstallaties die de toestellen elektronisch 'aanstraalden'. Maar de doelenlijst die het Pentagon gisteren publiceerde, verraadt dat die dag een hele reeks militaire installaties is bestookt, nadat Iraakse MiG's Amerikaanse toestellen in een zogeheten 'SAM-val' — van: *surface-to-air-missile* — hadden willen lokken. De MiG's probeerden hierbij de tegenstanders naar een groot aantal SAM-batterijen te brengen. De Amerikaanse toestellen beantwoordden dit met het bombarderen van een hele reeks doelen: SAM-batterijen, radarinstallaties en communicatiefaciliteiten — zonder dat de vliegtuigen waren 'aangestraald'.

Amerikaanse militaire beleidsmakers hadden al herhaaldelijk kenbaar gemaakt niet tevreden te zijn met de strikte regels, de *rules of engagement*, die de piloten uitsluitend toestonden te reageren tegen de betreffende radarinstallaties zelf. De Amerikaanse bevelhebber in de Golf, generaal der mariniers Anthony Zinni, zei gisteren dat de patrouillerende vliegtuigen bij volgende Iraakse schendingen installaties zoals getroffen bij de aanvallen van gisteren zullen blijven bombarderen. Aan doelen ontbreekt het volgens Zinni niet: het aantal luchtafweerbatterijen in de *No fly*-zones zou sinds kort zijn verdrievoudigd.

Sinds enige weken wordt door de Amerikanen bij de luchtaanvallen een nieuw type 'slim' projectiel ingezet, de AGM-130. Dit is een geleide bom waaronder een raketmotor is opgehangen. Dit verhoogt de snelheid en het bereik. De AGM-130 vliegt naar het doel met behulp van het satelliet-navigatiesysteem GPS. Wanneer het doel nadert, wordt de raketmotor afgeworpen en zoekt de warmtebeeldcamera het doel. Wanneer dit beeld is, kan de piloot in het vliegtuig de raket bijsturen. Op de beelden die Irak gisteren vrijgaf over schade aan een getroffen woonwijk bij de zuidelijke stad Basra is duidelijk een afgeworpen raketmotor van een AGM-130 te herkennen.

PRESIDENT RECHTBANK 'S-GRAVENHAGE

kort geding
5 januari 1999

DE STAAT DER NEDERLANDEN / BOND VAN ANTI-FASCISTEN C.S.

Pleitnotities Mr H.A. Groen

1. Inleiding

In dit kort geding wordt gevorderd enerzijds de Staat een aantal activiteiten te verbieden en anderzijds de Staat een aantal activiteiten te bevelen.

De vraag of eisers enig – laat staan een voldoende – processueel danwel materieelrechtelijk, door het bepaalde in artikel 6:162 BW beschermd, belang bij het gevorderde hebben, beantwoordt de Staat met nadruk ontkennend.

Er is op dit moment geen sprake van enige – laat staan een acute – dreiging van – kort gezegd – militaire activiteit van de zijde van ons land jegens Irak, als in de dagvaarding bedoeld. Of op enig moment tot enige vorm van ondersteuning aan enigerlei militaire actie jegens Irak zal worden overgegaan, is thans een open vraag, die – als die vraag beantwoording behoeft – voorwerp van overleg tussen de regering en de volksvertegenwoordiging zal vormen.

Voor zover de regering over het conflict rond Irak een opvatting heeft en die naar buiten brengt is dat niet onrechtmatig, laat staan jegens eisers.

Eisers behoren daarom niet-ontvankelijk verklaard te worden, hun vorderingen behoren althans te worden afgewezen. Ik licht dat nog kort toe.

2. Het midden oosten conflict

Op 19 februari 1998 hebben de Vaste commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Defensie overleg gevoerd met de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie over de ontwikkelingen met betrekking tot Irak.

> Zie het verslag van dat overleg,
> Tweede Kamer, 1997-1998, 21.664, nr 98

Op woensdagavond 16 december 1998 zijn de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk een militaire actie gestart tegen Irak. Enkele uren voor de aanvang van die actie is de Nederlandse regering, zo heeft de Minister van Buitenlandse Zaken de Voorzitter van de Tweede Kamer bij brief van 17 december 1998 laten weten, van Britse zijde op de hoogte gebracht van de op handen zijnde militaire actie. Een Nederlandse bijdrage is niet gevraagd.

> Zie voor de tekst van de brief
> Tweede Kamer, 1998-1999, 21.664, nr 102

Zoals bekend is de bedoelde actie inmiddels beëindigd.

Van enige Nederlandse militaire activiteit was en is dus geen sprake.

Wanneer Nederlandse militaire eenheden zouden worden ingezet, dan zou die inzet onderhevig zijn aan de staatsrechtelijke praktijk van door het parlement te initiëren overleg over een besluit terzake van de regering. Die praktijk is neergelegd in artikel 100 van het thans bij de Staten-Generaal in tweede lezing aanhangige voorstel tot modernisering van de bepalingen in de Grondwet betreffende de verdediging.

> Wetsontwerp 25.367 (R 1593), in tweede lezing wetsontwerp 26.243 (R 1622).

Een situatie als waar dit artikel 100 op ziet doet zich – naar hiervoor bleek – nog in het geheel niet voor.

Het spreekt vanzelf dat – zou dat in de toekomst anders zijn – zou worden gehandeld overeenkomstig de voorgestelde grondwetswijziging.

In het kader van het conflict in het Midden-Oosten in het algemeen past het hiervoor reeds gememoreerde overleg met de Kamer in februari van het vorig jaar en in dat kader past ook een voortdurend op de hoogte houden van de Kamer zoals laatstelijk geschiedde bij de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken van 17 december van het vorig jaar, waarbij de Kamer in kennis werd gesteld enerzijds van de militaire actie van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk en anderzijds van het standpunt van de Nederlandse regering.

3. Standpunt Nederlandse regering

In zijn brief van 17 december 1998 heeft de Minister van Buitenlandse Zaken enerzijds – als gezegd – laten weten dat een Nederlandse bijdrage aan de actie niet is gevraagd en anderzijds geschreven

> De Nederlandse regering stelt zich, evenals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, op het standpunt, dat het militaire optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak.
>
> Tweede Kamer, 1998-1999, 21.664, nr 102

Het innemen van een standpunt in het debat tussen regering en parlement is geen handeling die in kort geding verboden zou kunnen worden. Een standpunt kan op zichzelf niet onrechtmatig zijn. Het is juist of het is niet juist, het wordt bestreden of het wordt niet bestreden, maar het is uiteraard in het debat tussen regering en parlement een onmisbaar element.

> Zie in dit verband de conclusie van de A-G Koopmans voor HR 23 januari 1993, NJ 1994, 734, blz. 3510, r.k.

De Minister van Buitenlandse Zaken heeft zijn opvatting uitgesproken in een brief aan de Tweede Kamer.

In de opvatting van de Hoge Raad gaat het hier om het recht op vrijheid van menings-

uiting, waarop ook de regering aanspraak heeft. Dat brengt mede, dat de Staat niet in rechte kan worden aangesproken op grond van de stelling dat deze mening rechtens onjuist zou zijn, nog geheel daargelaten de vraag of die mening wel onjuist is.

> HR 22 januari 1993, NJ 1994, 734, bij welke uitspraak het arrest van het Hof te 's-Gravenhage, als productie door eisers overgelegd, werd vernietigd.

4. Conclusie

De conclusie moet zijn, dat van een handelen als in de dagvaarding verondersteld geen sprake is, zodat op die grond de gevraagde veroordeling niet toewijsbaar is, terwijl, voor zover wèl van enig handelen sprake is, dit de regering in het overleg met het parlement vrij staat en dus van een dreigende onrechtmatige daad niet kan worden gesproken.

De gevraagde voorzieningen dienen daarom te worden geweigerd; kosten rechtens.

PLEIDOOI EISERS IN TWEEDE TERMIJN

De golf van onrechtmatig oorlogsgeweld van midden december 1998 jegens Irak, die we nu achter de rug hebben, heeft niet geleid tot verdere oorlogsescalatie. Beter is te zeggen: heeft nog niet geleid tot een escalatie. Want wat niet is, kan nog komen. Nog steeds, bij nieuwe aanvallen op Irak.

Verdere aanvallen op Irak kunnen daarbij op twee manieren leiden tot een wereldcrisis, die ook rechtstreeks een gevaarlijke situatie oplevert voor mijn eisers-natuurlijke personen en die mijn eisers-rechtspersonen belemmert bij het realiseren van hun statutaire doelstelling, kortweg, het bevorderen van de vrede en de veiligheid in de wereld door inachtneming van de eisen van het internationaal rechtssysteem.

De eerste manier is een directe en rechtstreekse.
De uiteindelijke ratio van de agressie tegen Irak is dat het regiem van Saddam Hoessein massavernietigingswapens bezit die hij weigert te vernietigen en die eventueel tegen andere landen zouden kunnen worden gebruikt.
Tot nu toe heeft Saddam Hoessein bij de recente bombardementen op Irak geen massavernietigingswapens ingezet.
Nu zijn er wat dit aangaat 3 mogelijkheden.

De eerste mogelijkheid is dat Saddam Hoessein geen massavernietigingswapens meer heeft en ze daarom ook niet kan inzetten als antwoord op de aanvallen. Maar dat zou betekenen dat het regiem de waarheid vertelt en niets dan de waarheid over het feit dat alle massavernietigingswapens vernietigd zijn. Als dat zo is, dan zijn de bombardementen, die immers gericht zouden zijn tegen die massavernietigingswapens, niet anders dan willekeurige terreur en vernietigingsdrift.
Aangenomen mag dan ook worden dat de Staat niet van deze mogelijkheid wil uitgaan, want dan zou Nederland zich medeplichtig maken aan volstrekt zinloze terreur.

De tweede mogelijkheid is dat het Iraakse regiem nog wel massavernietigingsmiddelen heeft, maar ze onder geen beding durft te gebruiken, uit vrees voor de repercussies. Ook niet als bij verdere bombardementen het voortbestaan van het regiem op het spel zou komen te staan.
Als het regiem onder geen enkele omstandigheid massavernietigingsmiddelen die het nog zou bezitten durft in te zetten, zelfs niet als het naakte voortbestaan van het regiem op het spel komt te staan en ook niet als Saddam Hoessein zelf dreigt om te vallen, is er situatie van volstrekte terughoudendheid wat betreft het gebruik van veronderstelde massavernietigingswapens. Gebruik door Irak is dan evenzeer min of meer uitgesloten als eerste gebruik van dergelijke middelen door bijvoorbeeld Iran, Israël of Syrie in de regio, die allemaal eveneens over massavernietigingswapens beschikken. Aangenomen moet dan worden dat de dreiging die van de Iraakse massavernietigingswapens uitgaat in dat geval niet groter zou zijn dan de dreiging die van de massavernietigingswapens van die andere landen in de regio uitgaat.
Ook in dat geval zouden bombardementen op Irak elke ratio volstrekt onberen en niets anders zijn dan naakte terreur.
Aangenomen moet worden dat de Staat ook niet uit wil gaan van deze mogelijkheid, dat Saddam Hoessein nimmer tot de massavernietigingswapens die hij nog zou hebben zijn toevlucht zou nemen, zelfs niet als zijn eigen overleven op het spel zou komen te staan.

De derde en laatste mogelijkheid is dat er serieus rekening mee moet worden gehouden dat Saddam Hoessein van de massavernietigingsmiddelen die hij nog zou hebben gebruik zou maken op een moment dat zijn eigen regiem echt in gevaar komt. En dat in gevaar brengen van zijn regiem is nou precies wat in elk geval tenminste als nevendoelstelling bij verder voortgezette bombardementen zou worden beoogd. Dat is ook de opvatting van de Staat.
Het is dus in lijn met de gedachten van de Staat dat er bij voortgezette bombardementen op Irak een moment zou kunnen aanbreken dat Saddam Hoessein zich zo in het nauw gedreven voelt dat hij de massavernietigingsmiddelen die hij nog heeft daadwerkelijk zou gebruiken.

Stel dat hij in dat geval raketten met gifgas die hij nog zou hebben, zou afvuren op Israël. In dat geval is de kans groot dat Israël op zijn beurt zal reageren met massavernietigingsmiddelen jegens Irak. Het is volstrekt onzeker wat Rusland dan zal doen, maar dat de wereld dan langs de rand van de afgrond zal gaan, is duidelijk.

Verder onrechtmatig gewapend optreden tegen Irak kan dus heel goed alsnog uitlopen op een levensgevaarlijke wereldwijde escalatie, waarbij er alsnog een situatie ontstaat van levensbedreigende aard voor mijn eisers.
De grondwettelijke opdracht aan de regering om de internationale rechtsorde te bevorderen, beoogt nu juist - en wel door de opdracht om mee te werken aan het vormgeven en instandhouden van de internationale rechtsorde - ertoe bij te dragen dat ook Nederlandse burgers van dergelijke escalatiedreigingen gevrijwaard blijven.
Als zodanig is art. 90 Grondwet niet slechts een ideële en morele taakstelling voor de regering, maar heeft het ook duidelijk een beschermingskarakter voor de Nederlandse burgers. Het gaat hier dus om een beschermingselement van art. 90 Grondwet tegen mogelijke levensbedreigende gevolgen van handelen in strijd met de internationale rechtsorde.
Juist in deze tijd van massavernietigingswapens, waarin internationale confrontaties gemakkelijk kunnen escaleren tot een wereldwijd armageddon, is het een gebiedende eis dat de eisen van de internationale rechtsorde en de internationale rechtsregels stipt in acht worden genomen.
In zoverre neemt de plicht van de overheid om zich strikt te gedragen naar de eisen van de internationale rechtsorde en van het internationale recht zelfs de proporties aan van een subjectief recht: indien het zich als overheid strikt gedragen naar de normen van internationaal recht de belangrijkste, en wellicht zelfs de enige waarborg vormt om ook op den duur een wereldwijde confrontatie met massavernietigingswapens te voorkomen, dan hebben ook individuele burgers er een doorslaggevend belang bij dat deze internationale rechtsorde en de eisen van het internationaal recht onder alle omstandigheden gerespecteerd worden.
In elk geval gaat het bij het onverkort inachtnemen van de internationale rechtsorde en de eisen van het internationaal recht dan om 'n belang, waarvoor art. 6:162 BW bescherming biedt.
En indien Nederland steun verleent aan onrechtmatig oorlogsgeweld, d.w.z. aan een ernstig misdrijf tegen de vrede, dan vormt die steunverlening ook op zich een ernstige schending van de internationale rechtsorde.
Tegen deze schending van de norm die aantasting van de internationale rechtsorde verbiedt, roepen eisers hierbij de bescherming van art 6:162 BW in.

Nu zal de Staat wellicht aanvoeren: wat voor gewicht legt nu eigenlijk die Ned. steunverlening aan het Amerikaans-Britse oorlogsgeweld in de schaal ? Dat is toch niks ?
Drie dingen:

1. Als die steun toch niets betekent, kan die dus net zo goed achterwege worden gelaten. Het feit dat Nederland die steun geeft toont aan dat de Staat dit van belang vindt.

2. Blair en de Am. minister Cohen hebben aangegeven dat er "substantial support" zou zijn voor hun optreden. Daarbij wordt Nederland steevast genoemd. Hoe geringer de politieke steun, hoe belangrijker de steun van Nederland de facto wordt. Zonder steun is een dergelijk optreden van Amerika en Engeland vrijwel uitgesloten te achten.

3. Nederland komt in de Veiligheidsraad en heeft als zodanig een uiterst belangrijke stem.

Geen grondslag voor gewapend optreden in welke Veiligheidsraads-resolutie dan ook

Elke interpretatie die er naar toe probeert te werken dat enige resolutie - welke dan ook - grond zou verschaffen voor het idee dat geweld tegen Irak zou mogen worden gebruikt, mist iedere grondslag.

Voor geweldsuitoefening, als laatste middel van het instrumentarium dat Hoofdstuk VII van het Handvest ter beschikking stelt, eist het Handvest een duidelijk besluit.
Zo´n besluit is hier in geen velden of wegen te bespeuren.
Dat het er echt niet is, is niet de privé-mening van eisers, maar die van de meerderheid van de vaste leden van de Veiligheiheidsraad. Die ziet zo´n besluit ook nergens.
Als die meerderheid zo´n besluit nergens bespeurt - een besluit dat ze toch zelf genomen zouden hebben ! - , dan is het er ook niet. Want het is toch onbestaanbaar dat het die meederheid van vaste leden van de Veiligheidsraad zou zijn ontgaan dat zij een dergelijk besluit tot gebruik van geweld en passant zou hebben genomen. Dat kan niet. Integendeel, gezien de grote woede van Rusland, China en Frankrijk bij de recente bombardementen - Rusland riep zelfs zijn ambassadeurs uit de VS en GB terug - zijn deze landen - de meerderheid van de vaste leden van de Veiligheidsraad dus - er juist positief van overtuigd dat een dergelijk besluit tot geweldsgebruik niet bestaat en dat er voor geweldsgebruik jegens Irak geen enkele grondslag in welke resolutie dan ook te vinden is.

Onder deze omstandigheden van een duidelijke afwijzende positionering van de meerderheid van de Veiligheidsraad is een interpretatie die tracht te construeren dat zo´n besluit tot geweldsuitoefening er wél zou zijn, meer dan op zich onschuldige letterknechterij. Het is daarenboven een bewuste handeling in strijd met de goede trouw en met de geest van het Handvest.

Nogmaals, als de VS en GB een geweldslegitimatie zoeken, dan hadden zij deze kwestie in de Veiligheidsraad opnieuw aan de orde moeten stellen, in plaats van hun geweldsopzet zorgvuldig van verder beraad in de Veiligheidsraad af te schermen. Zij hadden dan een ontwerp-resolutie gericht op geweldstoepassing, in de Veiligheidsraad moeten indienen. Zo is ook de systematiek van het Handvest.
Dat hebben zij niet gedaan, wetende dat voor zo´n resolutie in de Veiligheidsraad geen meerderheid te vinden zou zijn, laat staan dat daarvoor unanimiteit zou kunnen worden bereikt.
Inachtneming van de geest van het Handvest -en de letter trouwens evenzeer - brengt dan mee dat men zich erbij neerlegt dat op zo´n moment geweldstoepassing niet mogelijk is, als de Veiligheidsraad daartoe op een bepaald moment niet wenst te besluiten, in plaats van dan te gaan zitten wroeten in oude resoluties om dan met behulp van oneigenlijke interpretaties, via een omweg, alsnog een zogenaamde legitimatie voor geweldsuitoefening te trachten te construeren. Gelet op de oogverblindend duidelijke onwil van de meerderheid van de Veiligheidsraad om nu in te stemmen met geweld jegens Irak, is een dergelijke "exegese-slag" niets dan pseudo-rechtskunde.

De opvatting dat de VS, als lid van de coalitie die indertijd de Golf-oorlog tegen Irak voerde, het recht zou hebben om geheel zelfstandig, buiten de Veiligheidsraad om, te bepalen wanneer het moment zou zijn gekomen dat er sprake is van zodanige schending van Veiligheidsraadsresoluties waarin bestandsvoorwaarden opgelegd aan Irak zijn vervat, dat deze beantwoord zou mogen worden met militair geweld, leidt bovendien tot onaanvaardbare implicaties. Want dit zou betekenen dat landen als b.v. Nederland en Gambia, eveneens leden van de voormalige coalitie tegen Irak ten tijde van de Golfoorlog, datzelfde recht zouden hebben om geheel zelf, buiten de Veiligheidsraad om, te bepalen wanneer voor hen de maat van de Iraakse bestandsschendingen vol is en zij Irak zouden willen aanvallen. Sterker nog, ieder voormalig lid van de coalitie tegen Irak zou dan het recht hebben om Irak, geheel op eigen initiatief aan te vallen, buiten de Veiligheidraad om. Zo zou b.v. Koeweit geheel in zijn recht zijn volgens deze interpretatie om morgen Irak te gaan bombarderen, want het is duidelijk dat Irak op dit moment de bestandvoorwaarden nog steeds volop schendt, nu UNSCOM eruit gegooid is. Dat zou dan leiden tot een nieuwe Golfoorlog en dat kan natuur-

niet de bedoeling zijn. Een dergelijke uitkomst is dan ook onaanvaardbaar. Maar wat andere leden van de voormalige coalitie niet is toegestaan, namelijk om geheel op eigen initiatief, buiten de Veiligheidsraad om, te bepalen wanneer de maat van Iraakse bestandsschendingen zodanig vol is dat bombardementen onvermijdelijk zouden zijn, staat dan ook de VS niet vrij. De gelijkwaardigheid van staten als bindend principe in het volkenrecht brengt dit mee.
Zodat ook vanuit dit perspectief de allesverslindende interpretatie dat oorlogsgeweld van de VS, zonder aanvullende resolutie van de Veiligheidsraad, gerechtvaardigd zou zijn, verworpen dient te worden.

20809

Heden, de achtentwintigste januari negentienhonderd negenennegentig, op verzoek van :

1. **Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten**, gevestigd te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
2. **Vereniging van Juristen voor de Vrede**, gevestigd te Utrecht;
3. **Stichting Tribunaal voor de Vrede**, gevestigd te Rotterdam;
4. **Liga voor de Rechten van de Mens**, gevestigd te Amsterdam;
5. **Vereniging Haags Vredes Platform**, gevestigd te 's-Gravenhage;

7. **Aleid Blink**, wonende te Leiden;
8. **Woutera Fopma**, wonende te Amsterdam;
9. **Marianne Maria van Ophuijsen**, wonende te Amsterdam;
10. **Thea van de Hout**, wonende te Amsterdam;
11. **Anneke Josephine Mouthaan**, wonende te Amsterdam;
12. **Martha Pauline Geetruida Hovy**, wonende te Amsterdam;
13. **Nora Irene Wagtendonk-Helleman**, wonende te Amsterdam;
14. **Jantina Cornelia Posset**, wonende te Amsterdam;
15. **Tom Klaasen**, wonende te Amsterdam;
16. **Anne van den Waarden**, wonende te Driebergen;
17. **Carolus de Jong van Lier**, wonende te Denekamp;
18. **Kees Wagtendonk**, wonende te Amsterdam;
19. **Johanna Maria Richters**, wonende te Leiden;
20. **Anna Roos Bos**, wonende te Amsterdam;
21. **Anja Henriëtte Meulenbelt**, wonende te Amsterdam;
22. **Mia Wilhelmina van Boxtel**, wonende te Sint Oedenrode;
23. **Bart Nooy**, wonende te Amsterdam;
24. **Antonia Anna Jacoba Maria van Asseldonk**, wonende te 's-Gravenhage;
25. **Cornelia Maria Witte**, wonende te Pijnacker;
26. **Johannes Maria Schijer**, wonende te 's-Gravenhage;
27. **Grietje Meij**, wonende te 's-Gravenhage;
28. **Eric Maarten Kruit**, wonende te 's-Gravenhage;
29. **Bien Bottelier**, wonende te 's-Gravenhage;
30. **Bruun van Klaarbergen**, wonende te 's-Gravenhage;
31. **Pieta Bouwman**, wonende te Voorschoten;
32. **Herman Hendrik Schoemakers**, wonende te Rijswijk;
33. **Irma Koorina Schoemakers-Salkonoja**, wonende te Rijswijk;
34. **Ine Irene Groenendijk**, wonende te 's-Gravenhage;
35. **Johanna Gerarda de Jongh**, wonende te 's-Gravenhage;
36. **Paulus Josef Maria Blom**, wonende te 's-Gravenhage;
37. **Maarten Johannes Maechiel Kuiper**, wonende te 's-Gravenhage;
38. **Neeltje Christine Snijders**, wonende te 's-Gravenhage;
39. **Hendrika Geerdina Huisman**, wonende te 's-Gravenhage;
40. **Maria Theresia Anna Blaauw-van Dongen**, wonende te 's-Gravenhage;
41. **Christianus Abraham van Asseldonk**, wonende te 's-Gravenhage;
42. **Henricus Gerardus Joseph Nijhuis**, wonende te 's-Gravenhage;
43. **Geertruida Catharina Groen**, wonende te 's-Gravenhage;
44. **Maria Josepha Theodora Lutjenhuis**, wonende te 's-Gravenhage;
45. **Auke Klaas van der Heide**, wonende te 's-Gravenhage;

46. Christina Renata Maria Heinecke, wonende te 's-Gravenhage;
47. Wim Lankamp, wonende te Delft;
48. Catharina Johanna van Albada, wonende te 's-Gravenhage;
49. Emile Caspar Maria Wennen, wonende te 's-Gravenhage;
50. Gees Ouweltjes-Drenth, wonende te Heiloo;
51. Jan Ouweltjes, wonende te Heiloo;
52. Cornelis Johannes Schreuder, wonende te Haelen;
53. Martin van Brakel, wonende te Hilversum;
54. Ineke Mot, wonende te Amsterdam;
55. Anna de Lange, wonende te Vlaardingen;
56. Berthe van Maanen, wonende te 's-Gravenhage;
57. Eduard Portheine, wonende te Rhoon;
58. Wilhelmina Schipper, wonende te Spijkenisse;
59. Clasina Elisabeth van Loenen, wonende te Amsterdam;
60. Marian Johanna Willemsen, wonende te Amsterdam;
61. Sina van Dullemen, wonende te Delft;
62. Sophia Jacoba van den Berg, wonende te Amsterdam;
63. Agaath Walstra-Bijvoets, wonende te Amsterdam;
64. Dorette Voet, wonende te Amsterdam;
65. Janna Maria Kleywegt, wonende te Amsterdam;
66. Francina Hollander, wonende te Amsterdam;
67. Rudi van der Wal, wonende te Zwaag;
68. Jan Peters, wonende te Enschede;
69. Corrie Westgeest, wonende te Enschede;
70. Martin van Deventer, wonende te Amsterdam;
71. Regina Theodora van der Haar, wonende te Zoetermeer;
72. Theodoor de Roos, wonende te Alkmaar;
73. Agnes Elisabeth de Roos-Nieuwkamp, wonende te Alkmaar;
74. Lineke Schakenbos, wonende te Amersfoort;
75. Irma Nijenhuis-Spruit, wonende te Lubersac (Frankrijk);
76. Johannes van Holten, wonende te Bolsward;
77. Lily Kho Kahn, wonende te Amsterdam;
78. Willem Volger, wonende te Waalwijk;
79. Wil Schipper, wonende te Spijkenisse;
80. Nely Huberta van Holst, wonende te Zeist;
81. Joop Schmidt, wonende te Utrecht;
82. Dirk Gregor Horst Simon Plug, wonende te Heemskerk;
83. Catherina Erica Höhne-Sparborth, wonende te Hoorn;
84. Dirk Plug, wonende te Hoorn;
85. Alida de Vries, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn);
86. Hendrik van Luttikhuizen, wonende te Hoenderloo (gemeente Apeldoorn),

allen
te dezer zake domicilie kiezend te 's-Gravenhage aan de Valkenboslaan 72, ten kantore van mr. A.B.B. Beelaard, die tot procureur wordt gesteld,

heb ik,

Mr Gaston Alexander Grobbee, als toegevoegd-kandidaat deurwaarder
werkzaam ten kantore van Deuss & Dever,
deurwaarders te 's-Gravenhage,
kantoorhoudende te 's-Gravenhage aan de Bezuidenhoutseweg 115
en mitsdien beiden ten deze woonplaats hebbende aldaar,

AAN :

Ministerie van ensie en isterie van tenlandse Zaken)

de STAAT DER NEDERLANDEN, zetelend te 's-Gravenhage aan de Kazernestraat 52, ten parkette van de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, aldaar mijn exploit doende, sprekende met en afschrift dezes latende aan : Mevr. N. Salemans, aldaar werkzaam

oor ieder der inisteries .i.

AANGEZEGD :

dat mijn verzoekers in hoger beroep komen van het door de President van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op 15 januari 1999 onder rolnummer KG 98/1712 in kort geding gewezen vonnis tussen mijn requiranten als eisers en gerequireerde als gedaagde;

en heb ik, deurwaarder, de Staat der Nederlanden

GEDAGVAARD :

om op donderdag vijfentwintig februari negentienhonderd negenennegentig, des morgens om 10 uur, vertegenwoordigd door een procureur te verschijnen ter terechtzitting van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, welke terechtzitting zal worden gehouden on het Paleis van Justitie te 's-Gravenhage aan de Prins Clauslaan 60 aldaar

TEN EINDE :

alsdan en aldaar te horen eis doen en concluderen dat het het Hof moge behagen te vernietigen het vonnis, op 15 januari 1999 onder rolnummer KG 98/1712 in kort geding door de President van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage tussen partijen gewezen en, opnieuw rechtdoende, alsnog bij arrest, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad,

zolang niet de Veiligheidsraad middels een nadere resolutie heeft ingestemd met mogelijk militair geweld tegen Irak,

1. De Staat der Nederlanden te verbieden:

   a. om over te gaan tot militaire steunverlening aan (de dreiging met) oorlogsgeweld tegen Irak;

   b. in welke vorm dan ook (nog langer) mee te werken aan oorlogsgeweld tegen Irak;

   c. (het dreigen met) oorlogsgeweld jegens Irak (nog langer) politiek te steunen.

2. de Staat der Nederlanden te bevelen:

a. de Amerikaanse regering terstond kenbaar te maken dat elke vorm van politieke en/of militaire of anderszins materiële steun aan oorlogsgeweld jegens Irak met onmiddellijke ingang wordt beëindigd;

b. dat alle Nederlandse oorlogsmiddelen, in het Golfgebied aanwezig om oorlogsgeweld gen Irak te ondersteunen of uit te voeren, terstond worden teruggetrokken;

met veroordeling van geïntimeerde in de kosten in beide instanties.

Zulks op de navolgende gronden :

GRIEF 1

Ten onrechte worden in het bestreden vonnis de overwegingen omtrent de feiten beperkt tot :

1.1. Op 16 december 1998 zijn de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk een militaire actie gestart tegen Irak. Enkele uren voor de aanvang is de Nederlandse regering van Britse zijde op de hoogte gebracht van de op handen zijnde militaire acties. Een Nederlandse bijdrage is niet gevraagd. De acties zijn na enkele dagen beëindigd.

1.2. Bij brief d.d. 17 december 1998, TK 1998-1999, 21 664, nr 102, heeft de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bericht over de stand van zaken in het Amerikaans-Britse optreden tegen Irak. Het standpunt van de Nederlandse regering is in deze brief als volgt geformuleerd:

> "Naar het oordeel van de Nederlandse regering was het militair optreden onontkoombaar, aangezien Irak niet aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat Irak niet bereid is af te zien van de ontwikkeling van massavernietigingswapens. In het verleden heeft Saddam Hoessein getoond bereid te zijn die ook te gebruiken. Daaraan moet een einde komen.
>
> De regering betreurt dat Saddam Hoessein een oplossing zonder geweld niet mogelijk heeft willen maken. De Iraakse president draagt derhalve zelf, ook tegenover het Iraakse volk, de volle verantwoordelijkheid voor het ingrijpen met militaire middelen.
>
> De Nederlandse regering stelt zich, evenals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, op het standpunt dat het militaire optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak."

Ten onrechte wordt dan ook, onder 1, overwogen dat, voor de beoordeling (slechts) van deze feiten zal worden uitgegaan.

Ten onrechte wordt voorts onder 3.2 overwogen:

3.2. Vaststaat dat een Nederlandse bijdrage aan de militaire acties van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tegen Irak niet is gevraagd, alsmede dat die acties inmiddels zijn beëindigd.
Uit de overgelegde stukken en het behandelde ter zitting is niet gebleken dat gedaagde voornemens is geweest aan die acties militaire of anderszins materiële steun of medewerking te verlenen, laat staan dat gedaagde daartoe Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied heeft gedirigeerd.
Dat op korte termijn besluitvorming valt te verwachten ten aanzien van het verlenen van dergelijke steun of medewerking door Nederland aan eventueel toekomstig (dreigen met) oorlogsgeweld tegen Irak, is voorts gesteld noch gebleken.
Reeds daarom is er thans geen plaats voor een voorziening in kort geding strekkende tot het opleggen aan gedaagde van ge- en verboden te dier zake.

De hier weergegeven overwegingen onder 3.2. kunnen immers slechts dan als juist worden aangemerkt, indien de periode die voor de onderhavige rechtsstrijd als uitgangspunt wordt genomen, beperkt wordt gehouden tot de periode van 16 december 1998, de begindatum van massieve Amerikaans-Britse aanvalsgolven op Irak, tot 19 december 1998, de beëindigingsdatum van deze massieve luchtaanvallen en alle rechtens relevante feiten die buiten deze periode vallen voor dit kort geding als rechtens irrelevant worden bestempeld.

Uit het samenstel van overwegingen onder 1.1, 1.2 en 3.1 blijkt dat het de onmiskenbare bedoeling is geweest van de President om de rechtens als relevant te beschouwen feiten beperkt te houden tot de periode van deze massieve bombardementen, d.w.z. van 16 tot 19 december 1998 en verder geheel voorbij te zien aan rechtens relevante feiten buiten deze in ogenschouw genomen periode.

Alleen als immers de tijdsspanne van voor dit geding relevante rechtfeiten wordt versmald tot de periode van 16 tot 19 december 1998 is het gestelde onder 3.2 dat "die acties inmiddels zijn beëindigd" juist en begrijpelijk.

Zoals immers uit pers en media publiekelijk bekend is, zijn er in de rest van de maand december 1998 en de eerste periode van januari 1999 nog herhaaldelijk door de Verenigde Staten militaire akties uitgevoerd tegen Iraakse militaire installaties, zonder dat enige resolutie van de Veiligheidsraad daartoe opdracht verstrekte of machtigde.

En alleen als de tijdsspanne van voor dit geding relevant geachte rechtsfeiten beperkt wordt gehouden tot de periode van 16 tot 19 december 1998 is het voorts onder 3.2 gestelde, n.l. dat "vaststaat dat een Nederlandse bijdrage aan de militaire acties van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tegen Irak niet is gevraagd (..), dat "uit de overgelegde stukken en het behandelde ter zitting niet (is) gebleken dat gedaagde voornemens is geweest aan die acties militaire of anderszins materiële steun of medewerking te verlenen, laat staan dat gedaagde daartoe Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied heeft gedirigeerd" juist en begrijpelijk.

In een eerdere fase is immers juist wél een Nederlandse bijdrage aan het toen op handen zijnde oorlogsgeweld jegens Irak gevraagd en is juist wél de Staat voornemens gebleken om die op handen zijnde akties militaire en anderszins materiële steun en medewerking te verlenen en heeft de Staat juist wél daartoe Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied gedirigeerd.
Zoals ook in de bij de produkties in eerste aanleg onder 2 overgelegde brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Tweede Kamer van 13 februari 1998 duidelijk wordt verwoord:

"De crisis rond Irak is nog steeds onderwerp van overleg in de Europese Unie op politiek niveau. Vast staat dat alle landen van de Unie het erover eens zijn dat al het mogelijke moet worden gedaan om een politieke oplossing van het conflict te bereiken. Hoewel geen enkel land een eventuele militaire actie op voorhand uitsluit, is er vooralsnog geen overeenstemming over de opportuniteit van een eventuele militaire actie en over het moment waarop inzet van militaire middelen onvermijdelijk moet worden geacht. Er is wel sprake van een toenemende bereidheid van verschillende lidstaten tot mogelijke verlening van bepaalde militaire faciliteiten, indien de noodzaak daartoe zou blijken.
Voorzover de betrokken EU-staten, anders dan bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk, de Bondsrepubliek, Italië, Spanje, Portugal en Denemarken, zulks niet in de openbaarheid hebben gebracht, ligt het niet op de weg van de Nederlandse regering, dienaangaande mededelingen te doen. Ook landen buiten de Europese Unie hebben zich uitgesproken voor de beleidslijn van de Verenigde Staten, zoals op dit moment Australië en Canada die ook een militaire bijdrage hebben toegezegd.
(.....)

"De Regering is van menig dat het noodzakelijk is, ook ter versterking van de politieke druk, zich voor te bereiden op de inzet van militaire middelen wanneer een politieke oplossing van het conflict onverhoopt onhaalbaar zou blijken. Op 10 februari jl. heeft de Amerikaanse regering zich met een verzoek gericht tot de Regering betreffende een mogelijk Nederlands aandeel in internationale militaire operaties tegen Irak. Zoals ook tijdens het interpellatiedebat, 11 dezer, is medegedeeld zou het daarbij kunnen gaan om verlening van logistieke en transportsteun, diverse maritieme taken en medische ondersteuning.

In het licht van het bovenstaande heeft de Regering besloten het fregat Hr. Ms Abraham van der Hulst op te dragen naar de Golf te varen. Het fregat zal niet eerder bij een militaire operatie tegen Irak worden betrokken dan nadat naar het oordeel van de Regering vaststaat dat alle diplomatieke inspanningen hebben gefaald.

De Regering is voornemens langs bovenstaande lijnen het Amerikaanse verzoek te beantwoorden."

En bij brief van 13 november 1998 schreef de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer in dit verband :

"Militair ingrijpen is een uiterste middel als alle andere opties zijn beproefd. Bij het antwoord op de vraag of het primaat van eventuele actie zal liggen bij de Verenigde aties of bij de Verenigde Staten, is relevant de vraag of de vigerende Veiligheidsraadsresoluties - en het feit dat deze niet worden nageleefd - voldoende basis bieden voor (uni- of multilateraal) optreden tegen Irak. De Regering is van mening dat dit inderdaad het geval is. Veiligheidsraadsresolutie 1205 van 5 november jongstleden bevestigde duidelijk dat er sprake was van een materiële schending van de relevante resoluties.

De Nederlandse regering heeft tot op heden geen verzoek ontvangen om hulp bij militaire acties. De Minister-President heeft op 12 november jongstleden langs lijnen van deze brief een telefoongesprek gevoerd met de President van de Verenigde Staten."

Ook deze brief werd in eerste aanleg bij de produkties onder 2 in het geding gebracht.

Niet alleen vonden ook na de periode van 16 tot 19 december 1998 regelmatig militaire akties zonder dat een VR-resolutie daartoe uitdrukkelijk machtigde, plaats, maar ook vóór deze periode van massieve bombardementen werden herhaaldelijk militaire aanvallen op Irak gelanceerd.
In een van de onder 2 overlegde produkties, namelijk de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken van 29 juni 1995 aan de Tweede Kamer, wordt door de regering voor een dergelijke Amerikaanse aanval, waarbij burgerslachtoffers te betreuren waren, begrip uitgesprken.

Reeds uit het overleggen van deze produkties onder 2 blijkt al onmiskenbaar dat eisers, thans appellanten, nimmer de intentie hebben gehad - en deze hen ook niet kan worden toegedicht - om de rechtsstrijd qua rechtens relevante feiten beperkt te houden tot de periode van 16 tot 19 december 1998.
Als dat hun intentie was geweest, dan hadden eisers niet de brieven van de Minister van Buitenlandse Zaken over Irak vanaf 1995 in het geding gebracht die dan immers geen voor dit geding relevante rechtsfeiten zouden bevatten. Eisers hebben daarentegen, mede door het overleggen van deze produkties onder 2, alsmede door het overleggen van vele andere produkties, waaronder onder 1 ook alle Veiligheidsraadsresoluties die over Irak zijn aangenomen, in rechte aan de orde willen stellen dat er sprake is van een continuum van onrechtmatigheid in het wapengeweld van de VS jegens Irak, te beginnen met duidelijke schendingen van het humanitair oorlogsrecht door de VS tijdens het op zich rechtmatige optreden van de VS(en coalitie-genoten) tegen Irak gedurende de Golfoorlog in 1990 (prods. 3), via onrechtmatige mili-

taire akties zonder machtiging van de Veiligheidsraad gedurende de jaren 90, de massale aanvallen van 16 tot 19 december 1998 tot, thans, de meest recente onrechtmatige aanvallen in de rest van de maand december en de eerste week van januari 1999.
En daarbij gaat het dan met name om de voortdurende Nederlandse steun aan de voortdurende (aspecten van) onrechtmatigheid van dit Amerikaanse wapengeweld.

Die Nederlandse steun in dit continuum van Amerikaans onrechtmatig wapengeweld jegens Irak bestaat daarbij op de eerste plaats uit een voortdurende politieke steunverlening.
Maar deze politieke steunverlening kan, zoals de brief van 13 februari 1998 duidelijk demonstreert, ook plotseling over gaan in militair-materiële steunverlening, en wel - en dat is voor dit kort geding inhoudelijk en wat betreft het kader van spoedeisendheid zeer relevant - zonder dat daarvoor vooraf door de regering instemming wordt gevraagd van de Tweede Kamer.
Het hierboven weergegeven citaat uit de brief van 13 februari 1998 maakt immers duidelijk dat de regering zich kennelijk vrij acht om, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, over te gaan tot "verlening van logistieke en transportsteun, diverse maritieme taken en medische ondersteuning" bij gewapende aanvallen op Irak, en het zenden daartoe van een fregat naar de Perzische Golf, teneinde, binnen dat kader, mogelijk aan "een militaire operatie tegen Irak" deel te nemen.
Dergelijke "verlening van logistieke en transportsteun, diverse maritieme taken en medische ondersteuning" vallen, in de klaarblijkelijke optiek van de regering dus blijkbaar buiten het toetsingskader voor uitzending van Nederlandse militaire eenheden, waarbij overleg vooraf met het parlement noodzakelijk is.
Voorzover dit staatsrechtelijk juist is, leidt in elk geval onbetwistbaar ook een dergelijke beperkte vorm van militair-materiële ondersteuning van Amerikaans oorlogsgeweld jegens Irak volkenrechtelijk tot medeverantwoordelijkheid en medeaansprakelijkheid voor dat oorlogsgeweld. Bij pleidooi onder II onder "Volkenrechtelijk kader" werd dit reeds onderbouwd.
Indien derhalve dit (dreigen met) oorlogsgeweld volkenrechtelijk onrechtmatig is, is ook deze (dreigende) Nederlandse militair-materiële steunverlening aan dit oorlogsgeweld onrechtmatig.

In het continuum van voortdurende Amerikaanse onrechtmatige bedreiging van Irak, periodiek en regelmatig overgaand in daadwerkelijke toepassing van onrechtmatig oorlogsgeweld, acht de Staat zich dus gerechtigd om, daartoe gevraagd door de VS, op elk moment over te gaan tot militair-materiële steunverlening binnen de hierboven aangegeven kaders, zonder daartoe vooraf aan de Tweede Kamer instemming te vragen.
Dusdoende de Nederlandse Staat, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, medeplichtig dreigende te maken aan volkenrechtelijk onrechtmatig handelen.

En dat is dus realiteit waar eisers, thans appellanten, in dit kort geding doorlopend mee te maken hebben: een voortdurende politieke steunverlening aan een voortdurende onrechtmatige bedreiging van Irak met onrechtmatig wapengeweld, periodiek en regelmatig overgaand in daadwerkelijk onrechtmatig Amerikaans oorlogsgeweld jegens Irak, waarbij voortdurend de dreiging bestaat dat de regering, zonder voorafgaand overleg en in zoverre dus ook buiten het parlement om, ook overgaat tot militair-materiële steunverlening bij onrechtmatig Amerikaans wapengeweld, als daarom van Amerikaanse zijde wordt gevraagd.

Vanuit de veronderstelling dat toepassing van wapengeweld tegen Irak gerechtvaardigd is, zitten er blijkbaar geen schotten tussen politieke steunverlening en militair-materiële steunverlening, als hierboven omschre-

ven en kan het één blijkbaar op elk moment, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, in het ander overgaan.

Dit is ook fysiek des te gemakkelijker het geval, aangezien door Nederland voortdurend maritieme middelen in de Golfregio gestationeerd worden gehouden, waaronder ook een fregat.
Elk moment van een plotseling uitbrekende crisis rond Irak kan er dus toe leiden dat de voortdurende politieke steun van Nederland terstond overgaat in een besluit tot onmiddelijke militair-materiële ondersteuning, welk besluit dan onmiddellijk uitvoering kan ondervinden.
In deze situatie van a.h.w. een mogelijk continuum tussen politieke en militair-materiële steunverlening bij onrechtmatig wapengeweld tegen Irak, is het spoedeisend karakter van de vorderingen van eisers, thans appellanten een onmiskenbaar gegeven.
Zeker nu de crisis rond Irak, die zich elk moment weer kan ontladen in nieuw oorlogsgeweld tegen Irak, onverdroten voortduurt.
In een dergelijke situatie kan niet van eisers, thans appellanten worden gevergd dat zij hun vorderingen zouden uitstellen.
Dit overigens temeer niet, aangezien trouwens ook de doorlopende militaire bedreiging van Irak, waaraan Nederland steun geeft, onrechtmatig is en thans appellanten zich in hun vorderingen ook daartegen keren.

Dat als (vormen van) daadwerkelijk oorlogsgeweld onrechtmatig zijn in de zin van art 4 Handvest van de VN, het dreigen met dergelijk wapengeweld evenzeer onrechtmatig is, is al afdoende uiteengezet onder IV van het pleidooi in eerste aanleg.

Gelet op hetgeen hierboven is uiteengezet,maakt de Nederlandse regering, anders dan de President in het bestreden vonnis, klaarblijkelijk geen fundamenteel onderscheid tussen (vormen van) politieke steunverlening en (vormen van) militair-materiële steunverlening als hierboven omschreven en kan in haar opvatting het één vrijwel naadloos in het ander overgaan m.b.t. de situatie rond Irak. Ook eisers maken op dit punt geen fundamenteel onderscheid. Des te merkwaardiger is dat de President dat in het bestreden vonnis wél doet. Daartoe blijkbaar door het verweer van de Staat in eerste aanleg op het verkeerde been gezet.

De grondslag van de vorderingen van eisers, thans appellanten, is de voortdurende onrechtmatigheid van de voortdurende Nederlandse steunverlening aan de doorlopende Amerikaans-Britse bedreiging van Irak met onrechtmatig oorlogsgeweld, voortdurend met een zekere regelmaat overgaand in onrechtmatig daadwerkelijk oorlogsgeweld jegens Irak, waarbij dan doorlopend de Staat der Nederlanden, op eventueel Amerikaans verzoek, buiten de Tweede Kamer om, althans zonder voorafgaande instemming van het parlement, bij dat onrechtmatige oorlogsgeweld ook daadwerkelijk betrokken dreigt te raken middels vormen van eerder beschreven militair-materiële ondersteuning.

De door eisers, thans appellanten, gevraagde voorzieningen zijn hierop gebaseerd.

Dit brede en in algemene termen vervatte proceskader vindt dan ook als zodanig uitdrukking in de processtukken in eerste aanleg van eisers.

Zoals in de dagvaarding, waarin voortdurend in algemene termen wordt gesproken, los van een tijdscomponent. Zie bijvoorbeeld de eerste twee punten van de dagvaarding :

" 1. Aangezien de Verenigde Staten Irak met oorlogshandelingen bedreigen, dan wel inmiddels oorlogshandelingen jegens Irak plegen of gepleegd hebben;

2. Aangezien Nederland de Verenigde Staten daarbij steunt met politieke steun en eventueel middels het daadwerkelijk ter beschikking stellen van militair materieel; "

Zo ook in de pleitnota in eerste aanleg. Zie bijvoorbeeld :

" De Nederlandse regering heeft kenbaar gemaakt Amerikaans oorlogsgeweld jegens Irak te steunen. Ook materiële en/of militaire steunverlening wordt niet uitgesloten en in ieder geval stelt de Nederlandse regering zich op het standpunt dat zij daartoe gerechtigd zal zijn. Volkenrechtelijke beletselen ziet zij daarvoor niet. " (blz. 1)

en :

"Overigens, zoals al eerder gezegd, is er geen enkele zekerheid dat Nederland in de toekomst niet (opnieuw) op enigerlei wijze direct bijstand zal verlenen aan nieuwe Amerikaanse oorlogsverrichtingen". (blz. 5)

Door, geheel ongevraagd, in het hierboven aangegeven continuum, een uitsnede te maken van de periode van 16 tot 19 december 1998, deze uit te vergroten en slechts de feitelijkheden van deze periode tegen het licht te houden, de uitgevoerde toetsing tot deze periode en de feitelijkheden daarvan beperkend, heeft de President blijk gegeven van een onjuiste opvatting omtrent de grondslag van de vorderingen.

Het is des te merkwaardiger dat de President meende in dit opzicht het oordeel tot de gebeurtenissen in de periode van 16 tot 19 december 1998 te kunnen beperken, aangezien op de dienende dag van dit kort geding die periode natuurlijk al geruime tijd was verstreken, zodat, indien deze beperking die de President zich oplegde zou stroken met de bedoeling van eisers, alleen al daarom dit kort geding zinloos zou zijn geweest. Ook alleen al daaruit viel derhalve voor de President af te leiden dat een zodanige naar tijdsspanne beperkte toetsing als uitgevoerd niet in overeenstemming met de bedoeling van eisers kon zijn.

Het feit dat de Amerikaanse regering tijdens de massale onrechtmatige luchtaanvallen op Irak van 16 tot 19 december 1998 die keer de Nederlandse regering niet heeft gevraagd om militair-materiële ondersteuning, als waartoe de regering zich gerechtigd acht om ook zonder voorafgaande instemming van het parlement te verlenen, betekent niet dat er thans geen rechtens relevante dreiging meer zou bestaan dat de Nederlandse regering, bij een volgend daadwerkelijk Amerikaans gewapend optreden tegen Irak, dat elk moment een feit kan zijn, daartoe desgevraagd niet onmiddelijk zal (kunnen) overgaan.
Zoals de Nederlandse regering daartoe, zonder voorafgaand overleg met het parlement, ook terstond besloot, toen de Amerikaanse regering in februari 1998 daarom wél vroeg. Met het verschil dat de Nederlandse maritieme middelen die toen, in februari 1998, nog eerst naar de Golf moesten worden overgebracht, daar nu inmiddels permanent reeds aanwezig zijn. Zodat de bedoelde militair-materiële steunverlening nu ook terstond geëffectueerd kan worden.
De permanente Nederlandse politieke steun aan de onrechtmatige bedreiging van Irak met wapengeweld kan zo, bij het ontstaan van iedere acute militaire crisis, zonder voorafgaande raadpleging van het parlement, overgaan in militair-materiële steun aan onrechtmatig oorlogsgeweld jegens Irak.

Het spoedeisend karakter van de vorderingen van eisers, thans appellanten, blijft daarmee een gegeven.
Het feit dat dergelijke (vormen van) militair-materiële steunverlening in de periode van massale bombardementen van 16 tot 19 december 1998 door de regering van de VS om haar moverende redenen niet is (zijn) gevraagd, doet daaraan dan ook niet af.

Gelet op de gemiddelde duur die ermee gemoeid is om ook in spoedeisende gevallen middels een kort geding een toetsing te bewerkstelligen als hier gevraagd - de met de hoogste spoed op 16 december j.l. aan de vooravond van de massieve december-bombardementen aangevraagde datum voor dit kort geding resulteerde in de vaststelling als datum hiervoor de

5e januari j.l. - is het niet mogelijk met het vragen van de onderhavige voorzieningen te wachten tot een nieuw grootscheeps militair conflict zich rond Irak daadwerkelijk ontwikkeld heeft, waarbij om daadwerkelijke militair-materiële steunverlening van de kant van Nederland zou zijn verzocht, aangezien dan, voor wat betreft de specifiek bij die crisis eventueel door Nederland te verlenen onrechtmatige militair-materiële ondersteuning, een rechterlijke tussenkomst in kort geding niet meer op tijd zou kunnen worden ingeroepen.

Ook de natuurlijke neiging van de rechter om zich van een dergelijk politiek beladen onderwerp verre te houden, kan geen argument zijn om een kort geding als het onderhavige eventueel de facto prematuur te verklaren, met het risico dat de thans gevraagde voorzieningen tegen een dreigende onrechtmatige militair-materiële ondersteuning door de Nederlandse Staat van onrechtmatig oorlogsgeweld tegen Irak niet op tijd in kort geding kunnen worden beoordeeld, indien deze pas aan de orde zouden mogen worden gesteld bij daadwerkelijke effectuering van nieuwe grootscheepse aanvallen op Irak.
Voor wat betreft de ruimte voor rechterlijk ingrijpen in zaken van buitenlandse politiek wordt voorts verwezen naar wat hierover onder III bij pleidooi in eerste aanleg is gesteld.

Nu de President, ongevraagd, alleen rechtens relevante feitelijkheden met betrekking tot de periode van 16 tot 19 december 1998 tot inzet van dit geding heeft verklaard en zijn overwegingen dan ook strikt tot deze tijdsspanne beperkt houdt en komt hij op die basis onder 5.2 ten onrechte tot het oordeel dat :

1. een Nederlandse bijdrage aan de Amerikaans-Britse akties tegen Irak niet zou zijn gevraagd;
2. militaire akties tegen Irak inmiddels zouden zijn beëindigd;
3. niet zou zijn gebleken dat gedaagde voornemens is geweest aan militaire akties jegens Irak militaire of anderszins materiële steun of medewerking te verlenen;
4. gedaagde daartoe geen Nederlandse oorlogsmiddelen naar de Golf zou hebben gedirigeerd.

Weliswaar is het daarbij juist dat ter gelegenheid van de bombardementscampagne van 16 tot 19 december 1998 geen Nederlandse bijdrage aan deze gewelddadigheden is gevraagd, maar in een eerdere fase was dat wel degelijk het geval en herhaling dreigt voortdurend.

Weliswaaris het daarbij juist dat met het verstrijken van de periode van 16 tot 19 december 1998 uiteraard een einde is gekomen aan de bombardementen van 16 tot 19 december 1998, maar dat betekent niet dat daarmee een einde is gekomen aan de voortdurende onrechtmatige militaire akties tegen Irak. Die gaan met regelmaat door tot op de dag van vandaag.

Weliswaar is het daarbij juist dat bij deze specifieke bombardementscampagne in december 1998 de Staat niet voornemens is geweest om militair-materiële ondersteuning te geven aan dit oorlogsgeweld, maar dat was alleen omdat de regering van de VS daarom toen om haar moverende redenen niet heeft gevraagd. Nog in februari 1998 vroeg de Amerikaanse regering gedaagde daar wel om en die was toen onmiddellijk bereid om deze steun te verlenen. Van een dreigende militair-materiële ondersteuning is dus nog steeds volop sprake.

Weliswaar is het daarbij juist dat bij deze specifieke bombardementscampagne van 16 tot 19 december 1998 de Nederlandse regering geen Nederlandse oorlogsmiddelen naar het Golfgebied heeft gedirigeerd, maar dat was ook niet nodig. Die waren in februari 1998 op verzoek van de Amerikanen al gestuurd en zijn derhalve al -nog steeds - daar aanwezig.

Het rechterlijk oordeel is dan ook alleen juist en begrijpelijk binnen de door de President zelf gekozen, onjuiste grondslag voor beoordeling en gaat als zodanig aan de kern van de zaak voorbij.

GRIEF 2

Ten onrechte wordt onder 3.3 en 3.4 van het bestreden vonnis de door eisers, thans appellanten, gewraakte politieke steunverlening geheel gelijkgesteld en volledig geïdentificeerd met, alsmede uitsluitend beperkt tot het innemen van een standpunt.

Daarbij wordt, volkomen ten onrechte, onder 3.3 de suggestie gedaan dat het juist eisers zouden zijn geweest die politieke steunverlening in het onderhavige kader gelijk zouden stellen met het innemen van een standpunt waar wordt overwogen :

> "Het innemen van dat standpunt betekent, naar de president het betoog van eisers begrijpt, politieke steunverlening aan het volgens eisers onrechtmatige oorlogsgeweld en is daarom ook zelf onrechtmatig".

Waarna dan, aansluitend onder 3.4 de volgende conclusie voorgetoverd wordt :

> "Ter beoordeling staat gezien het voorgaande of het enkele innemen van voormeld standpunt door gedaagde een onrechtmatige daad oplevert in de zin van artikel 6:162 BW en aanleiding kan zijn voor een verbod in kort geding".

Het zijn echter allerminst eisers geweest, die het geven van politieke steun door de Staat der Nederlanden uitsluitend hebben gereduceerd tot een standpunt, laat staan tot het enkele innemen van een standpunt.
Dat was, zoals ook uit de processtukken in eerste aanleg duidelijk blijkt, een manoeuvre van de Staat, waartegen appellanten zich ter zitting breedvoerig teweer hebben gesteld.

Thans appellanten hebben ter zitting juist uitdrukkelijk betoogd dat de Staat met zijn reductie van politieke steun tot het enkel innemen van een standpunt de plank volkomen missloeg, aangezien politieke steunverlening wel wat meer om het lijf heeft dan louter het innemen van een standpunt en dan ook niet daartoe herleid kan worden.
En overigens blijkt ook uit geen enkel processtuk dat eisers, thans appellanten ook maar in de verste verte het standpunt van de Staat dat politieke steunverlening identiek zou zijn met het innemen van een standpunt zouden delen.

Het is dan ook, om het maar zo te zeggen, niet fijn van de President om juist eisers in de schoenen te schuiven dat zij zouden hebben betoogd dat politieke steunverlening zou samenvallen met het innemen van een standpunt.
Maar zo gaat dat in een kort geding vonnis en het opwerpen van een aparte grief hiertegen zou tevergeefs zijn.

Zoals eisers ter zitting in eerste aanleg al hebben betoogd, hetgeen zij hierbij willen herhalen, is politieke steunverlening heel wat meer dan het innemen van een standpunt.
Het is in casu ook het verlenen van diplomatieke steun aan de Amerikaanse en Britse regering, welke steun dan ook langs diplomatieke kanalen aan de beide regeringen is overgebracht.
Deze beide regeringen beroepen zich op deze politieke ondersteuning door Nederland op momenten dat dit hun uitkomt.
Zo deden zij dit ter rechtvaardiging van hun gezamenlijke militaire akties in de periode van 16 tot 19 december 1998. Zowel de Britse premier Blair als de Amerikaanse Minister van Defensie Cohen beriepen zich ten tijde van hun toenmalige onrechtmatige akties herhaaldelijk op "substantial support" die zij overal in de wereld bij deze militaire akties zou-

ondervinden, waarbij ook Nederland voortdurend nadrukkelijk werd genoemd. In feite verschafte Nederland door zijn politieke steunverlening aan dit onrechtmatige oorlogsgeweld hieraan mede politieke rugdekking.
Dat deze politieke steunverlening, juist ook vanwege de politieke rugdekking die daarmee wordt verschaft, leidt tot volkenrechtelijke medeverantwoordelijkheid met het gepleegde onrechtmatige oorlogsgeweld, is reeds bij pleidooi in eerste aanleg onder II uiteengezet.
Daar komt bij dat Nederland inmiddels een zetel heeft ingenomen in de Veiligheidsraad. En ook daarin wordt de politieke steunverlening aan het Amerikaans-Britse gewelddadige optreden vertolkt, hetgeen Nederland ook verder medeplichtig maakt aan dit geweld.
Diezelfde steunverlening wordt ook in andere internationale fora door Nederland gecommunioeerd en vormgegeven in stemgedrag in deze fora.

De vraag die eisers, thans appellanten, in het midden hebben gebracht, is dus niet, zoals de President in het bestreden vonnis onder 3.4 overweegt, of het enkele innemen van een standpunt door de Staat een onrechtmatige daad oplevert in de zin van artikel 6:162 BW en aanleiding kan zijn voor een verbod in kort geding, maar of het zich medeplichtig maken door de Staat der Nederlanden aan onrechtmatig oorlogsgeweld middels politieke steunverlening onrechtmatig kan zijn jegens eisers, thans appellanten.
Zoals eisers in eerste aanleg hebben betoogd, is dat in een groot aantal opzichten het geval.
Allereerst is een dergelijke politieke steunverlening aan onrechtmatig oorlogsgeweld op geen enkele manier te rijmen met de grondwettelijke verplichting de internationale rechtsorde te bevorderen. Mitsdien is hier sprake van een duidelijke schending van een grondwettelijke verplichting.
Zoals bij pleidooi in eerste aanleg onder VII al is uiteengezet, is het een door art. 6:162 BW beschermd belang dat eisers verschoond blijven van inbreuken op de Grondwet door de Staat. Dit geldt zowel voor de eisers-natuurlijke personen als de eisers-rechtspersonen.
Deze laatsten hebben hun statutaire doelomschrijving, kortweg, gericht op het bevorderen van de internationale rechtsorde. Door het schenden van art. 90 Grondwet door de Staat worden zij dan ook bovendien op onrechtmatige wijze belemmerd bij het bereiken van deze statutaire doelstelling.

Deze eisers-rechtspersonen rekenen het bovendien tot hun statutaire taak om, kortweg, bij te dragen tot het instandhouden en nakomen van het internationale recht en de daarop gebaseerde verplichtingen, alsmede het bijdragen tot de vrede.
Bij het realiseren van deze statutaire doelstellingen - zie voor hun statuten de produkties in eerste aanleg onder 11 - worden zij ernstig belemmerd ook door deze politieke steunverlening door de Nederlandse Staat aan onrechtmatig wapengeweld.

Zoals al bij pleidooi in eerste aanleg onder VII gemeld, is het bovendien zeker als een door art. 6:162 BW te beschermen belang aan te merken dat burgers ervan verschoond blijven dat de Staat der Nederlanden zich ook middels politieke steunverlening schuldig maakt aan medeplichtigheid aan misdrijven tegen de vrede en eventuele verdere oorlogsmisdrijven bij onrechtmatig wapengeweld.

Een dergelijke bescherming door art. 6:162 BW geldt natuurlijk a fortiori indien mede als gevolg van een dergelijke onrechtmatige (politieke) steunverlening aan dat onrechtmatige wapengeweld ook nog eens een bedreiging zou kunnen ontstaan voor eisers zelf, hun eigendommen en zelfs hun recht op leven als gevolg van (de steun aan) dit onrechtmatige oorlogsgeweld, zoals eerder uiteengezet onder VII bij pleidooi in eerste aanleg en nader is uitgewerkt bij pleidooi in eerste aanleg in tweede termijn.

Het steunen van misdrijven tegen de vrede en verdere oorlogsmisdrijven door de Staat der Nederlanden en het zich daaraan medeplichtig maken - want dat is hier per saldo aan de orde - is voor een aantal van de eisers, thans appellanten letterlijk te veel. Het heeft op hen een ziekmakend effect. Waarbij in aanmerking moet worden genomen dat sommigen van hen nog in de oorlog lijf en goed in de waagschaal hebben gesteld om de rechtsstaat te herstellen en de instituties als de Verenigde Naties hebben begroet als een garantie dat de geschiedenis van de WO II zich nooit meer zou herhalen. Die instituties en deze rechtsstaat zien zij nu afgebroken worden met steun van gedaagde.
Het voorkomen van psychische schade, zeker als dat voortkomt uit onrechtmatig handelen, behoort eveneens tot de door art. 6:162 BW beschermde belangen, waarnaar al onder VII bij pleidooi in eerste aanleg naar is verwezen.

En tenslotte is daar nog het belang van de zedelijkheid als derde onrechtmatigheidscategorie van Lindenbaum/Cohen, waarop thans appellanten een beroep doen.
Hetgeen daarover reeds bij pleidooi in eerste aanleg op blz. 21 is gesteld, moet hier eveneens als herhaald en ingelast worden beschouwd.

Datzelfde geldt ook voor het betoog op blz. 21 e.v. dat het hierbij gaat om belangen die voldoende geïndividualiseerd zijn.

Aangezien politieke steunverlening in casu onloochenbaar meer inhoudt dan het enkele innemen van een standpunt, zijn ook alle gevolgtrekkingen die de President onder 3.4 en 3.5 van het bestreden vonnis maakt op basis van het oordeel dat politieke steunverlening in feite zou zijn gelijk te stellen met het enkele innemen van een standpunt onjuist.

GRIEF 3

Maar ook als zou worden uitgegaan van de, overigens onjuiste, opvatting dat politieke steunverlening in casu niet meer zou inhouden dan het enkele betrekken van een standpunt, dan nog is het oordeel onder 3.4 dat dit enkele betrekken van een standpunt geen onrechtmatige daad zou kunnen opleveren in de zin van artikel 6:162 BW en geen aanleiding zou kunnen vormen voor een verbod in kort geding onjuist.

Een eenmaal betrokken standpunt van de regering wordt immers verwoord, d.w.z. naar buiten gebracht. Dat is de essentie ervan, anders heeft het geen betekenis. Dat betekent dat het als zodanig invloed zal doen gelden. Althans, dat is minimaal de bedoeling te achten van het betrekken van een standpunt.
Dat invloedsaspect, hoe dan ook, maakt het betrekken van een standpunt tot een rechtshandeling die onrechtmatig kan zijn jegens degenen die op enigerlei wijze de invloed van dit standpunt ondervinden.

Natuurlijk is er ook overigens in het recht geen enkele grondslag om het betrekken van standpunten an sich tot gevrijwaard van rechterlijke toetsing te verklaren. De enorme omvang van de jurisprudentie omtrent onrechtmatige standpunten, verkondigd in alle denkbare geschreven bronnen getuigt van de onzinnigheid van een dergelijk standpunt.
Ook indien derhalve de politieke steunverlening door de Staat aan het voortdurend terugkerende onrechtmatige wapengeweld tegen Irak en aan de constante onrechtmatige bedreiging met wapengeweld van Irak herleid zou kunnen worden tot het louter innemen van een standpunt - wat dus juist niet het geval is -, dan nog gaat hier minimaal een invloed van uit die leidt tot de hierboven reeds aangegeven onrechtmatige gevolgen voor eisers, thans appellanten.
Zodat ook dan dit enkele innemen van een standpunt evenzeer in aanmerking zou komen om onderwerp te worden van de gevraagde voorzieningen.

Dat wordt niet anders als het hier om het innemen van een standpunt door de regering gaat. Evenmin als gewone burgers mag de regering standpunten innemen - dat wil zeggen: naar buiten brengen -, die onrechtmatig zijn, zonder dat daar in rechte tegen zou kunnen worden opgetreden.

Juist ook omdat het bij het innemen van het onderhavige standpunt gaat om het naar buiten brengen van een met gezag en invloed omklede opvatting die in strijd is met artikel 4 van het Handvest van de Verenigde Naties en waarmee een gezaghebbende ondersteuning wordt gegeven aan het plegen van een misdrijf tegen de vrede en verdergaande oorlogsmisdrijven, zoals eerder uiteengezet bij pleidooi in eerste aanleg onder V, valt niet in te zien waarom de rechter niet gerechtigd zou zijn om de regering kortweg te verbieden op deze wijze steun te verlenen aan een dergelijk volkenrechtelijk misdadig optreden, waarbij deze vorm van steunverlening ook nog onrechtmatig is jegens eisers, thans appellanten, als hierboven aangegeven.

Ook valt niet in te zien dat dit anders zou zijn, indien de regering over een dergelijk apert onrechtmatig standpunt eerst nog overleg zou willen plegen met het parlement.
Er is geen reden om van rechtssubjecten die op onrechtmatige wijze schade zouden ondervinden van de invloed die van het naar buiten brengen van een apert onrechtmatig standpunt jegens hen zou uitgaan, te eisen dat zij deze jegens hen onrechtmatige invloed moeten dulden, totdat ook de Tweede Kamer zich over een dergelijk standpunt heeft uitgelaten.
De jurisprudentiële ontwikkeling m.b.t. het gevraagde verbod inzake de plaatsing van de kruisraketten in Nederland in de successieve vonnissen daaromtrent, resulterend in het Kruisraketten-arrest van de Hoge Raad, zoals nader uiteengezet bij pleidooi in eerste aanleg onder III, indiceert ook geenszins dat daarop eerst gewacht zou moeten worden. Integendeel, de konsekwentie van het Kruisraketten-arrest van de Hoge Raad is in essentie, zoals weergegeven op blz. 5 in het daar opgenomen citaat, dat onrechtmatige gedragingen van de Staat - en het naar buiten brengen van een standpunt is evenzeer zo'n gedraging - in elke fase van politieke besluitvorming toetsbaar is door de rechter op onrechtmatigheid jegens burgers.

Maar ook als dat anders zou zijn en het oordeel van de President in het bestreden vonnis dat het enkele innemen van een standpunt als zodanig geen aanleiding zou kunnen zijn voor een verbod in kort geding om de onder 3.4 aangegeven reden :

> In de Nederlandse parlementaire democratie komt politieke besluitvorming tot stand in samenspel tussen regering en parlement. Aan deze politieke besluitvorming gaat een standpuntbepaling vooraf, die zowel bij (leden van) de regering als bij (leden van) het parlement plaatsvindt. Een en ander resulteert vervolgens in een politiek besluit. De werking van de politieke besluitvorming zou worden gefrustreerd indien - zoals eisers vorderen - een standpuntbepaling zou worden verboden. Een dergelijke ingreep zou een goed functioneren van de parlementaire democratie beletten. ,

op zichzelf in bepaalde gevallen van politieke besluitvorming wel eens juist zou kunnen zijn, dan gaat deze redenering in casu in elk geval niet op.

Zoals eerder in dit schriftuur namelijk al voldoende is uiteengezet en aangetoond, is er geen sprake van een zodanig verloop van het politieke proces m.b.t. het beleid jegens Irak,dat in casu eerst door de regering a.h.w. voorlopige standpunten worden ingenomen, die dan vervolgens in het parlement worden gebracht, waarna dan, zoals de President het uitdrukt, een en ander vervolgens zou" resulteren in een politiek besluit". Dat is een volstrekt inadequate voorstelling van zaken omtrent het verloop van politieke processen.
Van een politiek besluit is immers al veel eerder sprake, zodat de tweedeling die de President hier probeert aan te brengen tussen "het enkele innemen van een standpunt" (door de regering) en "het resulteren in een politiek besluit" (door de samenspraak van regering en parlement) geen enkele feitelijke grondslag heeft in het politieke proces.
Zoals eisers, thans appellanten, - overigens ook al in eerste aanleg - hebben aangetoond en overigens ook voor iedereen objectief waarneembaar is, neemt de regering met betrekking tot de buitenlandse politiek inzake Irak eerst besluiten, waarvan dan bovendien de uitvoering al in gang wordt gezet en soms (gedeeltelijk) al wordt geëffectueerd, voordat deze besluiten aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. Dit gelijkelijk wat betreft de besluiten gericht op politieke en op militair-materiële ondersteuning. Zo was het fregat al naar de Perzische Golf gestuurd, voordat het besluit daartoe bij eerder genoemde brief van 13 februari 1998 aan de Tweede Kamer werd voorgelegd. En was de instemming met het Amerikaans-Britse oorlogsgeweld tegen Irak al langs diplomatieke kanalen aan de Amerikaanse en Britse regering kenbaar gemaakt, voordat de Kamer daarover bij brief van 18 december 1998 werd geïnformeerd.
Mitsdien kan dan ook de slotconclusie van de President onder 3.4 in hoger beroep geen stand houden.

Ook de onder 3.4 zijdelings gepresenteerde overweging dat bijkomend zou moeten worden aangenomen dat de Staat met diens stellingname geen norm heeft geschonden, die strekt tot de bescherming van eisers, is onjuist. Bij pleidooi in eerste aanleg onder VII, aangevuld bij pleidooi in twwede termijn, hebben eisers een aantal van dergelijke normen genoemd en uitgewerkt.

Wat betreft de door de Hoge Raad in het Rost van Tonningen-arrest ook aan de regering toegekende vrijheid van meningsuiting, waarnaar ook de President in het bestreden vonnis wijst, gelieve het Hof kennis te nemen van de uitsluitend vernietigende reacties die door commentatoren en schrijvers op dit onderdeel van dat arrest zijn uitgebracht. Waarbij het de teneur is dat de vrijheid van meningsuiting nu juist bedoeld is ter bescherming tegen de overheid en niet om de overheid een vrijbrief toe te kennen besluiten van twijfelachtig of ronduit misdadig allooi te nemen.

de kosten dezes zijn voor mij, deurwaarder, f
De kosten dezes zijn:

exploit	f.	40,35
afschrift	f.	92,80
[illegible]	f.	
[illegible]	f.	4,00
[illegible]	f.	10,00
	f.	147,15
B.T.W.	f.	25,75
	f.	172,90
Art. [illegible]	f.	

98/1912.

Stoord Arb'-fascist e.a. — Stuart.

4d zijde v. Fiber thans naar E. Oct + m N. Hagen overweg.

Overw. deels 12+ 64. zij handelsfirma.

Nr. 64 → is er niet

R. E. legt plaatschrift over.

"Kan hem gemakk te steun" → post. 2 13-11-98.
17-12-98.

↳ mondelijk nog

R.G. Brief Min v. Defensie en hem 17-12-98.

R.E. 13-2-98. → mogelijke faciliteiten te verlenen.
+13-11-98 — TK.

+ en bl. en.l:
RE → dringt dat waarborgmaatregelen worden getroffen voor cliënten gelden van 17f a jaarl. Silhouet kan ook escaleren.

R.G. → a.d.l.v. plaatschrift.

R.E. → Er moeten feitelijk steun verleend.
↳ politieke steun
+ → mogelijk militaire steun.

↓

Cohen → "substantial support".

13-2-98 Min regering acht zich niet vrij.A
niet militair ingrijpen te beslissen.

R.E. [illegible]

R.E. [illegible]

R.G. - [illegible] → art. 108 Gw. (Hinweis).

- [illegible]

- [illegible] art. 6:162 BW.

- [illegible]

[illegible] : 15-1-gsp

PRESIDENT ARRONDISSEMENTSRECHTBANK

DEN HAAG

Pleidooi zijdens eisers in de zaak Verening van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten e.a. / Staat der Nederlanden

I. Inleiding

De eerste twee kwesties die ik hier wil bespreken, zijn de volgende.

Allereerst de vraag hoe de Nederlandse steun - politiek en eventueel ook materieel - aan het Amerikaanse (dreigen met) oorlogsgeweld jegens Irak - in volkenrechtelijke termen - dient te worden gekwalificeerd.
Dit om te komen tot een volkenrechtelijke duiding van deze Nederlandse steun.

Ten tweede zal ik ingaan op de vraag of dergelijke vorderingen als hier ingesteld zich wel lenen voor een rechterlijke beoordeling en of een dergelijke zo op het oog politieke zaak niet veel te ver gaat voor een rechterlijke bemoeienis.

Vervolgens zal ik uiteenzetten dat hier sprake is van schending van het Handvest van de Verenigde Naties, van (dreigende) schending van een aantal verboden, vervat in Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève en van (dreigende) schending van het proportionaliteitsbeginsel dat bij oorlogshandelingen in acht behoort te worden genomen.
Het gaat hierbij om (dreigende) oorlogsmisdrijven, waaraan Nederland zich medeplichtig maakt door daar zijn politiek en/of materiële steun te verlenen.

Daarna zal ik ingaan op het belang van mijn eisers bij de ingestelde vorderingen en tenslotte zal ik de vorderingen nader bespreken en toelichten.

II. Volkenrechtelijk kader

(prods.2) De Nederlandse regering heeft kenbaar gemaakt Amerikaans oorlogsgeweld jegens Irak te steunen. Ook materiële en/of militaire steunverlening wordt niet uitgesloten en in ieder geval stelt de Nederlandse regering zich op het standpunt dat zij daartoe gerechtigd zal zijn. Volkenrechtelijke beletselen ziet zij daarvoor niet.

Indien het Amerikaanse oorlogsgeweld jegens Irak onrechtmatig is - want in strijd met het volkenrecht -, dan is Nederlandse steunverlening daaraan, in welke vorm dan ook, eveneens onrechtmatig.
Op het feit dat het Amerikaanse oorlogsgeweld jegens Irak en het dreigen daarmee in strijd is met het internationale recht zal ik hierna nog uitvoerig terugkomen.

Vooropgesteld moet dus worden dat indien het Amerikaanse oorlogsgeweld jegens Irak onrechtmatig is, ook de Nederlandse ondersteuning daarvan volkenrechtelijk onrechtmatig is.
Maar bovendien is dan een dergelijke Nederlandse steunverlening ook onrechtmatig naar nationaal-rechtelijke maatstaven. Artikel 90 Grondwet geeft de regering de opdracht de internationale rechtsorde te bevorderen en als Nederland onrechtmatig oorlogsgeweld steunt, dan doet de regering dus precies

het tegenover gestelde. Er is dan sprake van een onmiskenbare schending van dit grondwetsartikel.

Steunverlening aan Amerikaans oorlogsgeweld betekent dat Nederland zich in volkenrechtelijke zin medeverantwoordelijk maakt voor dit oorlogsgeweld.
Die medeverantwoordelijkheid bestaat ook als Nederland verder niet daadwerkelijk bij de uitvoering van het oorlogsgeweld betrokken raakt.
Het door steunverlening op zich nemen van medeverantwoordelijkheid van een Staat voor onrechtmatig oorlogsgeweld, blijft volkenrechtelijk niet zonder consequenties. Het is volkenrechtelijk onrechtmatig, indien dit oorlogsgeweld, waarvoor volkenrechtelijkemedeverantwoordelijkheid wordt aanvaard, onrechtmatig is.
Gelet op de medeverantwoordelijkheid die Nederland derhalve onder ogen moet zien als gevolg van de steun aan onrechtmatig Amerikaans oorlogsgeweld, is daarmee dan primair volkenrechtelijk onrechtmatig handelen van Nederland op zich al een gegeven. Maar het volkenrecht gaat nog een stap verder. Ook als Nederland zich zou beperken tot louter politieke steun - waartoe overigens geen garanties bestaan -, dan leidt de vastgestelde medeverantwoordelijkheid, die op zich al onrechtmatig is, tevens tot medeplichtigheid en daarmee tot medeaansprakelijkheid.
Dat het niet feitelijk deelnemen aan oorlogshandelingen - materieel en/of feitelijk - toch in menig opzicht tot medeplichtigheid en daarmee tot medeaansprakelijkheid kan leiden, is een bekend volkenrechtelijk principe.
De Raad van State gaf daarvan in zijn adviezen, uitgebracht naar aanleiding van de parlementaire goedkeuringsprocedure inzake het Kruisraketten-verdrag een tweetal sprekende voorbeelden. Bij het eerste voorbeeld gaat het om medeaansprakelijkheid voor oorlogsgeweld door vrijwillig af te zien van een staatkundige bevoegdheid en bij het tweede voorbeeld om medeaansprakelijkheid voor oorlogsgeweld door medeverantwoordelijkheid voor geïntegreerde plannen.

In het eerste advies van 23 december 1983 stelde de Raad van State in dit verband over een mogelijk gebruik van kruisraketten:

"Bovendien zou Nederland medeaansprakelijk kunnen worden gesteld voor een gebruik dat niet in overeenstemming zou zijn met het volkenrecht, een gebruik waarvoor Nederland de weg heeft vrij gemaakt door vrijwillig afstand te doen van de bevoegdheid om zodanig gebruik vanaf Nederlands grondgebied te beletten."

Ook het niet benutten van een recht om onrechtmatige actie in bondgenootschappelijk verband te verhinderen, leidt dus in de -terechte- optiek van de Raad van State al tot medeaansprakelijkheid voor dit onrechtmatige handelen.
Zo ook in casu.

En in het tweede advies, namelijk van 27 november 1985, dat zich nog meer toespitste op de volkenrechtelijke aspecten van de mogelijke inzet van kruisraketten, stelde de Raad van State:

> "Geconstateerd kan dan ook worden dat Nederland reeds meer dan 25 jaar betrokken is bij én medeverantwoordelijkheid draagt voor de opstelling van geïntegreerde defensieplannen, die mede het gebruik van kernwapen-

systemen in daarin voorziene gevallen insluiten, en bij gevolg medeaansprakelijk is te stellen voor een gebruik van kernwapens in bondgenootschappelijk kader. Als participant in de geïntegreerde NAVO-structuur kan Nederland -daarop heeft de Raad in zijn eerder advies reeds gewezen- zich, ook zonder plaatsing van kruisvluchtwapens op zijn grondgebied, aan deze medeverantwoordelijkheid niet onttrekken".

Het betrokken zijn bij geïntegreerde NAVO-plannen betekent dus op zich reeds volkenrechtelijke medeverantwoordelijkheid, ook als Nederland niet bij de uitvoering hiervan zelf rechtsstreeks is betrokken.

Overigens, zoals al eerder gezegd, is er geen enkele zekerheid dat Nederland in de toekomst niet (opnieuw) op enigerlei wijze direct bijstand zal verlenen aan nieuwe Amerikaanse oorlogsverrichtingen.
Er is bijvoorbeeld een zeer gerede kans dat Nederlandse marineschepen in de Golf communicatieve diensten zullen leveren ten behoeve van de Amerikaanse oorlogsverrichtingen. Hetgeen ook tijdens de Golfoorlog heeft plaatsgevonden. De Nederlandse regering acht zich in elk geval al op voorhand daartoe gerechtigd.
Daarme zal ook medeplichtigheid van Nederland, voortvloeinde uit een rechtstreekse betrokkenheid, een feit zijn.

Door zijn steunverlening aan het onrechtmatige Amerikaanse oorlogsgeweld is Nederland dus primair volkenrechtelijk medeverantwoordelijk en secundair volkenrechtelijk medeaansprakelijk te achten voor de gevolgen hiervan.
Dit volkenrechtelijk uitgangspunt wordt bevestigd en versterkt door het Handvest van Neurenberg. Daarin wordt het beginsel tot uitdrukking gebracht dat vrijwel alle denkbare vormen van medebetrokkenheid bij oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de vrede leiden tot individuele medeaansprakelijkheid van de betrokkenen.
Het beginsel van volkenrechtelijke medeaansprakelijkheid wordt daarmee nog hechter verankerd.

III. <u>Is hier ruimte voor rechterlijke beoordeling</u> ?

De vorderingen die door de eisers worden ingesteld, zijn verstrekkend.
Er wordt nogal wat van u als President gevraagd.
En het is zeer waarschijnlijk dat de Staat straks op zijn beurt in deze procedure zal bepleiten dat wat eisers hier vorderen toch echt te ver gaat en dat een Nederlandse rechter zich niet op deze manier met de kwestie mag bemoeien. De Staat zal waarschijnlijk betogen dat er grenzen zijn aan wat de rechter vermag en dat die grenzen hier in kwestie ver overschreden worden. Hij zal waarschijnlijk stellen dat de Staat de gelegenheid moet worden geboden om te besturen en om beleid te maken en dat hij deze taak niet goed kan uitvoeren als de rechter door de eerste de beste burger gevraagd zou kunnen worden om hier te interveniëren. Dat zou ten koste gaan van de scheiding der machten.

De Staat zal wellicht ook betogen dat er in dit geval des te minder plaats is voor rechterlijk ingrijpen, omdat de Nederlandse steunverlening aan het Amerikaanse oorlogsgeweld op brede steun in de Tweede Kamer kan bogen.

Bovendien zal de Staat betogen dat hem juist op het terrein van defensie en buitenlandse betrekkingen bij uitstek een grote beleidsvrijheid toekomt, hetgeen dan meebrengt dat juist ook op deze terreinen de rechter dat beleid maar slechts zeer beperkt kan toetsen.

Dat de Staat hiermee zal komen, is aannemelijk, want dat is het vaste standpunt van de Staat als het gaat om zaken die de Staat beschouwt als behorend tot het buitenlandse beleid en het defensiebeleid.
Dat maakt het mogelijk om op dit standpunt te anticiperen en daar maar meteen op in te gaan.

In de zaak betreffende de rechtmatigheid van de plaatsing van kruisraketten heeft de Staat namelijk datzelfde verweer opgeworpen. En het is goed om te zien hoe de rechtspraak daar toen op gereageerd heeft.
Zowel de Rechtbank als het Hof toonden zich toen nogal onder de indruk van deze stellingname van de Staat, en meenden -zij het op verschillende gronden en vanuit verschillende benaderingswijzen- zich zeer terughoudend te moeten opstelllen, nu eens de weg kiezend van het zich onbevoegd verklaren, dan weer de weg van de niet-ontvankelijkheid.
Maar de Hoge Raad maakte hier in duidelijke bewoordingen korte metten mee in zijn arrest van 10 november1989, NJ 1991, 248.
Dat arrest had betrekking op de volkenrechtelijke aspecten van de plaatsing van de kruisraketten.
De Hoge Raad analyseerde in dat arrest eerst waar het in deze kruisraketten-zaak werkelijk om ging en kwam daarbij tot de bevinding dat het daarbij handelde om een oordeel over de vraag "of de Staat door een bepaalde gedraging inbreuk maakt op een volkenrechtelijke norm waaraan burgers rechtsstreeks rechten kunnen ontlenen en aldus jegens hen onrechtmatig handelt".

Precies om zo'n gelijkwaardige kwestie gaat het hier in het onderhavige geval: maakt de staat door zijn gedragingen inbreuk op volkenrechtelijke normen waaraan burgers rechtsstreeks rechten kunnen ontlenen en handelt de Staat aldus onrechtmatig jegens hen?
De vraag is immers hier: schendt de Staat volkenrechtelijk gewaarborgde en rechtsstreeks werkende normen jegens mijn eisers en handelt de Staat aldus jegens hen onrechtmatig?

In de dagvaarding heb ik al aangegeven dat de onrechtmatige bedreiging met oorlogsgeweld jegens Irak, alsmede een daadwerkelijke uitvoering hiervan, voor mijn eisers uiteindelijk ook een bedreiging meebrengt voor hun subjectieve en internationaal-rechtelijk gewaarborgde rechten en mensenrechten, waaronder het recht op leven.

Is **dat** aan de orde, zo heeft de Hoge Raad vervolgens ondubbelzinnig uitgemaakt in het Kruisraketten-arrest, dan doet het er verder niet toe **hoe** die onrechtmatige gedraging tot stand is gekomen, maakt het ook niet uit of de Tweede Kamer eraan te pas is gekomen of niet, maakt het zelfs geen verschil of daarvoor de verdragsnorm is gekozen. De rechter ondervindt daarvan dan **geen enkel beletsel** bij diens oordeelsbevoegdheid.
De Hoge Raad overwoog dan ook op dit punt:

Bovendien zal de Staat betogen dat hem juist op het terrein van defensie en buitenlandse betrekkingen bij uitstek een grote beleidsvrijheid toekomt, hetgeen dan meebrengt dat juist ook op deze terreinen de rechter dat beleid maar slechts zeer beperkt kan toetsen.

Dat de Staat hiermee zal komen, is aannemelijk, want dat is het vaste standpunt van de Staat als het gaat om zaken die de Staat beschouwt als behorend tot het buitenlandse beleid en het defensiebeleid.
Dat maakt het mogelijk om op dit standpunt te anticiperen en daar maar meteen op in te gaan.

In de zaak betreffende de rechtmatigheid van de plaatsing van kruisraketten heeft de Staat namelijk datzelfde verweer opgeworpen. En het is goed om te zien hoe de rechtspraak daar toen op gereageerd heeft.
Zowel de Rechtbank als het Hof toonden zich toen nogal onder de indruk van deze stellingname van de Staat, en meenden -zij het op verschillende gronden en vanuit verschillende benaderingswijzen- zich zeer terughoudend te moeten opstelllen, nu eens de weg kiezend van het zich onbevoegd verklaren, dan weer de weg van de niet-ontvankelijkheid.
Maar de Hoge Raad maakte hier in duidelijke bewoordingen korte metten mee in zijn arrest van 10 november1989, NJ 1991, 248.
Dat arrest had betrekking op de volkenrechtelijke aspecten van de plaatsing van de kruisraketten.
De Hoge Raad analyseerde in dat arrest eerst waar het in deze kruisraketten-zaak werkelijk om ging en kwam daarbij tot de bevinding dat het daarbij handelde om een oordeel over de vraag "of de Staat door een bepaalde gedraging inbreuk maakt op een volkenrechtelijke norm waaraan burgers rechtsstreeks rechten kunnen ontlenen en aldus jegens hen onrechtmatig handelt".

Precies om zo'n gelijkwaardige kwestie gaat het hier in het onderhavige geval: maakt de staat door zijn gedragingen inbreuk op volkenrechtelijke normen waaraan burgers rechtsstreeks rechten kunnen ontlenen en handelt de Staat aldus onrechtmatig jegens hen?
De vraag is immers hier: schendt de Staat volkenrechtelijk gewaarborgde en rechtsstreeks werkende normen jegens mijn eisers en handelt de Staat aldus jegens hen onrechtmatig?

In de dagvaarding heb ik al aangegeven dat de onrechtmatige bedreiging met oorlogsgeweld jegens Irak, alsmede een daadwerkelijke uitvoering hiervan, voor mijn eisers uiteindelijk ook een bedreiging meebrengt voor hun subjectieve en internationaal-rechtelijk gewaarborgde rechten en mensenrechten, waaronder het recht op leven.

Is **dat** aan de orde, zo heeft de Hoge Raad vervolgens ondubbelzinnig uitgemaakt in het Kruisraketten-arrest, dan doet het er verder niet toe **hoe** die onrechtmatige gedraging tot stand is gekomen, maakt het ook niet uit of de Tweede Kamer eraan te pas is gekomen of niet, maakt het zelfs geen verschil of daarvoor de verdragsnorm is gekozen. De rechter ondervindt daarvan dan **geen enkel beletsel** bij diens oordeelsbevoegdheid.
De Hoge Raad overwoog dan ook op dit punt:

"3.4. (...) Noch de door het Hof bedoelde bepalingen van de Grondwet, noch enige andere regel van (nationaal) Nederlands recht staat er aan in de weg dat de Nederlandse rechter onderzoekt of een door het parlement al dan niet uitdrukkelijk goedgekeurd verdrag strijdig is met andere verdragen of andere volkenrechtelijke normen. Met name kan, bij gebreke van een duidelijke wettelijke bepaling dienaangaande, niet worden aanvaard dat het enkele feit dat voor een bepaalde gedraging van de Staat de verdragsvorm is gekozen dan wel de Staat zich tot die gedraging bij verdrag heeft verplicht, de rechter zou beletten te beoordelen of de Staat door die gedraging inbreuk maakt op een volkenrechtelijke norm waaraan burgers rechtstreeks rechten kunnen ontlenen en aldus jegens hen onrechtmatig handelt".

(H.R. 10 nov. 1989, nr. 13.698)

Met andere woorden: de Hoge Raad heeft al geruime tijd geleden gehakt gemaakt van deze opvatting van de Staat.

In zijn artikel "De politieke rol van de rechter en het internationale recht" in de bundel "Rechters en politiek; nationale en internationale beschouwingen", uitgegeven bij Tjeenk Willink, kwam de toenmalige hoogleraar internationaal recht, thans rechter bij het Internationaal Gerechtshof, Kooijmans, op dit punt tot de volgende beschouwing over de ontwikkeling van de rechtspraktijk m.b.t. politiek beladen onderwerpen:

"Ook ons hoogste rechtscollege stelde zich uiterst terughoudend op en leek voor een "politieke rol" terug te deinzen. Dat blijkt onder meer uit het bekende processieverbodarrest van 1962. Met betrekking tot de rechterlijke taak de wettelijke (in dit geval zelfs grondwettelijke) inperking van een door het verdrag gegarandeerd recht te beoordelen, stelde de Hoge Raad "dat het resultaat van een dergelijke afweging voor een rechtelijke toetsing (...) in het algemeen niet vatbaar is en daarom zal moeten worden aangenomen dat, naar de bedoeling van het aldaar bepaalde, de inhoud van de norm waarin een op zichzelf gewettigde beperking van enige in het verdrag gewaarborgde vrijheid is neergelegd, in beginsel aan een rechterlijke beoordeling is onttrokken en voor de verantwoording moet blijven van de nationale wetgever". Gezien dit uitgangspunt wekt het geen verrassing als vervolgens blijkt dat de Hoge Raad zijn toetsingsrecht slechts als marginaal beschouwt: "de vraag of de wettelijke inperking van een verdragsrecht met het verdrag verenigbaar is, zal slechts ontkennend kunnen worden beantwoord, indien het te enen male ondenkbaar zou moeten worden geacht dat de wetgever, gesteld voor de noodzaak met het oog op de bescherming van de openbare orde te dien aanzien een regeling te treffen, daartoe een zodanige regeling zou treffen of handhaven."

Deze bewoordingen die ik met opzet enigszins uitvoerig heb geciteerd, doen zó gedateerd aan dat men zich kan afvragen wat er in 's hemelsnaam in de afgelopen dertig jaar is gebeurd. Het is interessant een vergelijking te trekken met hetgeen de HR opmerkte ten aanzien van de overweging van het Haagse gerechtshof dat het bijzondere karakter van de rechtsbetrekkingen met andere staten, zoals dat onder meer in art. 13a Wet AB

tot uitdrukking komt, meebrengt dat de Staat op het gebied van het buitenlands beleid een grotere vrijheid van handelen heeft dan op andere beleidsterreinen en dat de rechter bij de beoordeling van het buitenlands beleid dienovereenkomstig terughoudender dient te zijn. In geharnaste bewoordingen stelt de HR dat niet kan worden aanvaard dat het enkele feit dat de staat zich tot een bepaalde gedraging bij een verdrag heeft verplicht, de Nederlandse rechter zou beletten te beoordelen of de staat door die gedraging inbreuk maakt op een andere verdragsnorm waaraan de burgers rechtstreeks rechten kunnen ontlenen en aldus of de staat jegens hen onrechtmatig handelt. (HR 10-11-1989, NJ 1991, 248).
("De politieke rol van de rechter en het internationale recht" (blz. 43-44); P.H. Kooijmans, in "Rechters en politiek; nationale en internationale beschouwingen", Tjeenk Willink 1993)

Ook het Internationaal Gerechtshof heeft onlang nog, vanuit zijn perspectief, een heldere visie gegeven op de vraag in hoeverre de rechter een uiterst gevoelig terrein van internationale politieke verhoudingen mag betreden.
Het ging daarbij om de vraag of de voorgelegde kwestie " Is bedreiging met of het gebruik van kernwapens toegestaan volgens internationaal recht ?" zich leende voor rechterlijke beoordeling en of daarmee niet een inbreuk werd gemaakt op het domein van de politiek.

Het Hof stelt daarover in zijn uitspraak van 8 juli 1996 :

(prod. 12) *"13. Voorts moet het Hof zich ervan overtuigen dat het verzochte Advies inderdaad betrekking heeft op een 'juridische kwestie' (legal question) zoals bedoeld in het Statuut en in het Handvest van de Verenigde Naties.*

Het Hof is al eerder in de gelegenheid geweest aan te geven dat vragen

'die geformuleerd zijn in rechtstermen en problemen van internationaal recht opwerpen ... naar hun aard vatbaar zijn voor een op het recht gebaseerd antwoord... [en] het voorkomen hebben van vragen met een rechtskarakter' (Westelijke Sahara, Advies, I.C.J. Reports 1975, p. 18, § 15).

De vraag die aan het Hof is gesteld door de Algemene Vergadering is inderdaad een rechtsvraag, aangezien het Hof gevraagd wordt zich er over uit te spreken of de bedreiging met of het gebruik van kernwapens verenigbaar is met de toepasselijke beginselen en regels van internationaal recht. Om dit te doen, moet het Hof de bestaande beginselen en regels aanwijzen, ze interpreteren en toepassen op de bedreiging met of het gebruik van kernwapens, en op deze manier een op het recht gebaseerd antwoord geven op de gestelde vraag.

Het feit dat deze kwestie ook politieke aspecten heeft, zoals uiteraard het geval is met veel kwesties die spelen op internationaal terrein, is niet voldoende om haar het karakter van 'rechtsvraag' te ontnemen en 'het Hof een bevoegdheid te ontnemen die het uitdrukkelijk door zijn Statuut wordt verleend' (Verzoek om herziening van uitspraak nr. 158 van het Administratief Tribunaal van de Verenigde Naties, Advies, I.C.J. Reports 1973, p. 172, § 14). Wat de politieke aspecten ervan ook mogen zijn, het Hof kan niet weigeren het rechtskarakter van een vraag te erkennen waarbij het wordt uitgenodigd een in wezen rechterlijke taak te vervullen, namelijk een beoordeling van de rechtmatigheid van het mogelijke gedrag van staten met betrekking tot de verplichtingen die hun door het internationaal recht worden opgelegd (cf. Voorwaarden voor toelating van een staat tot het lidmaatschap van de Verenigde Naties (artikel 4 van het Handvest), Advies, I.C.J. Reports 1947-1948, pp. 61-62; Bevoegdheid van de Algemene Vergadering inzake de toelating van een staat tot de Verenigde Naties, Advies, I.C.J. Reports 1950, pp. 6-7; Bepaalde uitgaven van de Verenigde Naties (artikel 17, lid 2, van het Handvest), Advies, I.C.J. Reports 1962, p. 155).
(...)

Bovendien is het Hof van mening dat de politieke aard van de motieven die het verzoek, naar verluidt, zouden hebben geïnspireerd en de politieke implicaties die het gegeven Advies zou kunnen hebben, niet van belang zijn bij het bepalen van de rechtsmacht van het Hof om een dergelijk Advies te geven. (blz. 10-11).

Wat geldt voor de aan het Internationaal Gerechtshof voorgelegde vraag, geldt ook voor de onderhavige procedure.

Zelf heb ik het in een procedure jegens de Staat over de rechtmatigheid van kernwapengebruik eerder geformuleerd in de volgende bewoordingen: uiteraard komt de Staat bij het defensiebeleid en het beleid inzake buitenlandse betrekkingen alle vrijheid van de wereld toe. Zolang dit beleid maar binnen de grenzen van de rechtmatigheid blijft.
De rechter behoort echter zonder enige terughoudendheid en voluit te toetsen of die begrenzing wordt overschreden indien de positie van de eisers daarbij in het geding komt. Dat is een gebiedende eis van de rechtsstaat.

De Staat zal zich in deze procedure des te meer naar alle waarschijnlijkheid keren tegen uw bevoegdheid of de ontvankelijkheid van eisers, omdat de Staat hier nogal wat te verhullen heeft.
Wat heeft de Staat hier allemaal te verhullen?
De Staat heeft in deze kwestie te verhullen dat de keizer hier eigenlijk geen kleren heeft. Waarmee dan bedoeld wordt dat de Staat geen juridische aankleding heeft voor haar optreden. In feite staat de Staat hier bij zijn bedreiging met oorlogsgeweld jegens de republiek Joegoslavië juridisch naakt voor u. Elke rechtsbasis ontbreekt.

Daarom is de zaak ook zeker niet extreem moeilijk of gecompliceerd en leent zij zich zeer goed voor een kort geding als dit: de Staat komt hier met een **steunverlening aan oorlogsgeweld of zelfs mogelijke directe deelname aan oorlogsgeweld, waarvoor geen enkele legitimatie bestaat.**

Om dat te verhullen zal de Staat naar alle waarschijnlijkheid hoog van de toren blazen over uw bevoegdheid of onze niet-ontvankelijkheid.
Dat betoog is dan een afgedane zaak. De Hoge Raad heeft een dergelijke opvatting van de Staat al definitief als achterhaald bijgezet in het rariteitenkabinet.

IV. Onrechtmatigheid van het (dreigen met) oorlogsgeweld tegen Irak

Ik kom nu tot de behandeling van de onrechtmatigheid van het (dreigen met) oorlogsgeweld door de VS jegens Irak en daarmee derhalve ook van de Nederlandse steun daaraan.

Na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog kwam het Handvest van de Verenigde Naties met de belofte *"de komende geslachten te behoeden voor de gesel van de oorlog"*.
Het voeren van een oorlog, en daarmee wordt dan bedoeld het voeren van een oorlog op het niveau van staat tot staat, werd door het Handvest uitdrukkelijk verboden voortaan.

Zoals u weet was dit vóór de Tweede Wereldoorlog, en zeker in de vorige eeuw, heel anders. De heersende volkenrechtelijke opinie was eeuwenlang dat staten een souverein recht hadden om elkaar naar believen de oorlog aan te doen. Oorlog werd beschouwd als voortzetting van de politiek tussen staten onderling met andere middelen.

Maar al voor de Tweede Wereldoorlog waren er bressen in deze leer geschoten en de afschuwelijke ervaringen van de Tweede Wereldoorlog brachten de statengemeenschap er dus toe om oorlog expliciet te verbieden in het Handvest van de Verenigde Naties.

Het beginnen van een oorlog of het dreigen daarmee geldt van toen af aan, heel uitdrukkelijk en vastgelegd in het Handvest van de Verenigde Naties, als agressie.
Agressie is een misdrijf tegen de vrede en vormt als zodanig een ernstig oorlogsmisdrijf.
Het Handvest van de Verenigde Naties formuleert dit verbod aldus:

"In hun internationale betrekkingen onthouden alle Leden zich van bedreiging met of gebruik van geweld tegen de territoriale integriteit of de politieke onafhankelijkheid van de staat, en van elke andere handelwijze die onverenigbaar is met de doelstellingen van de Verenigde Naties."

Uitdrukkelijk wil ik erop wijzen dat het Handvest het daadwerkelijk gebruiken van geweld en het dreigen met geweld op één lijn stelt. Beiden is evenzeer verboden.
Het gebruiken van geweld en het dreigen met geweld vormen dus alle twee evenzeer een schending van het Handvest.
Het is dus evenzeer verboden staten middels geweld tot een beoogd politiek resultaat te dwingen als middels de **bedreiging met** geweld.
Nogmaals, in beide gevallen is sprake van agressie.

Bedreiging met geweld en daadwerkelijke toepassing van geweld vormen dan ook in het internationaal recht een soort siamese tweeling: als het één verboden is in een bepaald concreet geval is het ander het automatisch ook.
Dat dit zo is, is recent nog eens uitvoerig door het Internationaal Gerechtshof bevestigd in diens uitspraak van 8 juli 1996 over de onrechtmatigheid van kernwapengebruik.
Daarin wordt door het Hof overwogen:

> "Of een kenbaar gemaakte intentie om geweld te gebruiken indien bepaalde gebeurtenissen plaatsvinden, al of niet een "bedreiging" is in de betekenis van artikel 2, lid 4, van het Handvest, hangt af van allerlei factoren. Indien het overwogen gebruik van geweld zelf onrechtmatig is, zou de aangekondigde bereidheid om het te gebruiken een bedreiging zijn die verboden is volgens artikel 2, lid 4. Het zou derhalve onrechtmatig zijn voor een staat om te dreigen met geweld teneinde grondgebied van een andere staat te bemachtigen of hem ertoe te brengen bepaalde politieke of economische wegen te volgen of niet te volgen. De begrippen " bedreiging" met en "gebruik" van geweld in artikel 2, lid 4, van het Handvest gaan samen in die zin, dat, indien in een gegeven geval het gebruik van geweld zelf onrechtmatig is -om welke reden dan ook- de dreiging om zulk geweld te gebruiken eveneens onrechtmatig is. Kort gezegd, om rechtmatig te zijn, moet de aangegeven bereidheid van een staat om geweld te gebruiken, een gebruik van geweld inhouden dat in overeenstemming is met het Handvest". (ad 47)

En ook de Nederlandse Staat heeft, in verband met dezelfde kwestie van onrechtmatigheid van kernwapengebruik, maar onafhankelijk van de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof, eenzelfde interpretatie naar voren gebracht.
Dat was in het schriftelijk memorandum, waarin Nederland zijn opvattingen gaf over de legitimiteit van kernwapengebruik, toen deze rechtsvraag door het Internationaal Gerechtshof werd behandeld:

"Het dient in dit verband in herinnering te worden geroepen dat door begrenzingen te stellen aan het gebruik van geweld door lidstaten van de Verenigde Naties -waarvan het gebruik van kernwapens maar één vorm is- artikel 2, lid 4 van het Handvest van de Verenigde Naties ook grenzen stelt aan de **bedreiging met** geweld. Het is zeker zo dat waar het gebruik van geweld voor onrechtmatig moet worden gehouden, de bedreiging met zulk geweld in beginsel gelijkelijk voor onrechtmatig moet worden gehouden."

Waar het dus om gaat bij bedreiging met oorlogsgeweld in een concreet geval is de vraag: zou het oorlogsgeweld, als het in een concreet geval echt werd toegepast, nu rechtmatig zijn of niet.
Moet het antwoord op die vraag ontkennend luiden, dan is ook het dreigen met geweld verboden als in strijd met het internationale recht. Het dreigen met geweld vormt dan in een dergelijk geval agressie en is een misdrijf tegen de vrede.
Een ernstig oorlogsmisdrijf dus.

Daarmee valt dus niet te schipperen. Met name is er geen plaats voor de redenering dat het wellicht in een bepaald geval wel eens vruchtbaar kan zijn om te dreigen met militair geweld om bepaalde, op het oog politiek wenselijke doelen, te bereiken, die ook heel gerechtvaardigd schijnen. Voor een dergelijk opportunisme is geen plaats: als het gebruik van oorloggeweld in een bepaalde concrete situatie niet mag, dan mag er ook niet mee gedreigd worden. Nooit, hoe nobel het daarmee te bereiken doel ook schijnt.

Natuurlijk heeft dit ook zijn volkenrechtelijke logica: staten hebben zich ervan te onthouden andere staten met behulp van militaire dreigementen bepaalde politieke handelingen of politieke resultaten af te dwingen. Pas als het doel dat met dergelijke eventuele dreigementen wordt beoogd zodanig juridisch gelegitimeerd is dat het bereiken hiervan desnoods met toepassing van oorlogsgeweld gerechtvaardigd zou zijn, eerst dan mag gepoogd worden dit ook met behulp van alleen dreigementen met militair geweld te bereiken.

Dat is een duidelijke maatstaf die niet overschreden mag worden.
Opportunistisch dreigen met oorlogsgeweld, waar in feite geen oorlogsgeweld mag worden toegepast, welk zinnig of onzinnig resultaat daarmee ook wordt beoogd, is dus in het kader van het Handvest van de Verenigde Naties uit den boze. Vormt dan agressie en is een misdrijf tegen de vrede.

Op het verbod om oorlogsgeweld te gebruiken en daarmee te dreigen zijn slechts twee uitzonderingen.

De eerste is het recht van iedere staat om individueel of collectief oorlogsgeweld toe te passen bij gerechtvaardigde zelfverdediging.
Dat is neergelegd in artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Naties en dit artikel luidt:

> "Geen enkele bepaling van dit Handvest doet afbreuk aan het inherente recht tot individuele of collectieve zelfverdediging in het geval van een gewapende aanval tegen een Lid van de Verenigde Naties, totdat de Veiligheidsraad noodzakelijke maatregelen ter handhaving van de internationale vrede en veiligheid heeft genomen. (.....)".

Het Handvest spreekt hier in duidelijke bewoordingen van "zelfverdediging in het geval van een gewapende aanval".
Er moet dus sprake zijn van een gewapende aanval. Herhaalde pogingen om het begrip "zelfverdediging" in het kader van het Handvest op te rekken tot "een bedreiging van de nationale belangen" of " een bedreiging van de regionale stabiliteit en veiligheid" zijn altijd door het Internationaal Gerechtshof genadeloos afgestraft, zoals dit gebeurde in het geval van de Amerikaanse agressie tegen Nicaragua, toen de Verenigde Staten, zich beroepend op bedreigingen als hierboven omschreven, tegen Nicaragua een zeeblokkade hadden ingesteld en mijnen hadden gelegd in de havens van het land, teneinde het toenmalige Sandinistische bewind te destabiliseren.
In ondubbelzinnige bewoordingen gaf het Internationaal Gerechtshof toen te kennen dat van een beroep op artikel 51 van het Handvest onder het mom van dit soort "bedreigingen" geen sprake kan zijn en dat mitsdien de Verenigde Staten zich schuldig hadden gemaakt aan de schending van de territoriale integriteit en de souvereiniteit van de republiek Nicaragua, en mitsdien zich schuldig hadden gemaakt aan agressie.
Aan de Verenigde Staten werden vervolges een schadevergoeding opgelegd.

Maar ook in het geval dat een staat zich daadwerkelijk tegen een gewapende aanval verdedigt, laat het Handvest de aangevallen staat niet verder de vrije hand.
Die moet zich namelijk zo spoedig mogelijk tot de Veiligheidsraad wenden. En deze besluit dan wat er verder moet gebeuren.
Ook dat wordt tot uitdrukking gebracht in artikel 51 van het Handvest en wel in het vervolg op het eerder geciteerde deel:

> "Maatregelen die door Leden zijn genomen bij de uitoefening van dit recht tot zelfverdediging dienen onverwijld ter kennis van de Veiligheidsraad te worden gebracht en tasten op geen enkele wijze de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de Veiligheidsraad in gevolge dit Handvest aan om op enigerlei tijdstip over te gaan tot zulk optreden als zij nodig acht voor de handhaving of het herstel van de internationale vrede of veiligheid".

Dus ook bij het toepassen van oorlogsgeweld bij wijze van gerechtvaardigde zelfverdediging, waarop de aangevallen staat alle recht van de wereld heeft, trekt de Veiligheidsraad zo spoedig mogelijk het primaat van hoe verder te handelen naar zicht toe. De aangevallen staat

daarmee het recht ontzeggend om geheel zelf te bepalen hoe de aanvaller en de aanval verder worden bejegend.
Met andere woorden: zelfverdediging in het kader van het Handvest beperkt zich inderdaad tot louter zelfverdediging. Alles wat verder nog politiek en militair dient te gebeuren om de vrede te herstellen, is een zaak die door het Handvest aan de exclusieve macht van de aangevallen staat wordt onttrokken en de verdere afwikkeling, politiek en militair wordt dan automatisch een zaak van de Veiligheidsraad.

De tweede uitzondering op het verbod om oorlogsgeweld te gebruiken is de toepassing van oorlogsgeweld op uitdrukkelijke instigatie van de Veiligheidsraad.
Onder Hoofdstuk VII van het Handvest staat de Veiligheidsraad een spectrum van mogelijke maatregelen ter beschikking om in geval van "bedreiging van de vrede, verbreking van de vrede en daden van agressie" herstel van de vrede af te dwingen.
Er is daarbij sprake van een oplopende mate van ingrijpendheid van de maatregelen die de Veiligheidsraad daarbij tot haar beschikking heeft: van de "aanbevelingen" van artikel 39, langs de "voorlopige maatregelen" van artikel 40, via de "geweldloze maatregelen" van artikel 41, tot de "militaire maatregelen" van artikel 42.

Maar ook hier is zowel de tekst van de afzonderlijke artikelen van het Handvest, als het samenstel van artikelen glashelder: er moet sprake zijn van een **besluit** van de Veiligheidsraad om geweld te gebruiken. Pas dan kan er sprake zijn van een situatie als bedoeld in artikel 42 van het Handvest.

Artikel 42 van het Handvest luidt:

> "Mocht de Veiligheidsraad van oordeel zijn dat de in artikel 41 bedoelde maatregelen onvoldoende zouden zijn of dat zij onvoldoende zijn gebleken, dan kan hij overgaan tot zulk optreden door middel van lucht-, zee- of landstrijdkrachten als nodig is voor de handhaving of het herstel van de internationale vrede of veiligheid. Zulk optreden kan omvatten demonstraties, blokkades of andere operaties door lucht-, zee- of landstrijdkrachten van Leden van de Verenigde Naties."

Dat aan het gebruik van militair geweld een duidelijk besluit ten grondslag moet liggen, maken de bewoordingen van dit artikel duidelijk en volgt ook onomstotelijk uit de aanvangsbewoordingen van artikel 44 van het Handvest:

> "Wanneer de Veiligheidsraad heeft besloten geweld te gebruiken (....)".

Militair geweld in het kader van Hoofdstuk VII van het Handvest wordt dus door het Handvest onmiskenbaar als een laatste middel beschouwd, waarvoor een zorgvuldige en expliciete besluitvorming noodzakelijk is.
Ontbreekt die, dan is het toepassen van oorlogsgeweld in een concreet geval onrechtmatig. Dit ongeacht het feit of nu wel of niet in een eerdere resolutie van de Veiligheidsraad verklaard is dat Hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties op een bepaalde situ-

atie van toepassing is. Dat maakt daarbij dan geen verschil.
Het feit dat de Veiligheidsraad heeft verklaard dat Hoofdstuk VII van toepassing is op een bepaalde situatie, betekent immers nog allerminst dat de Veiligheidsraad daarmee ook tegelijkertijd heeft besloten het zwaarste middel in te zetten, dat dit Hoofdstuk kent, namelijk "militaire maatregelen".
Daar is geen twijfel over mogelijk.
Zolang Hoofdstuk VII nog andere minder verstrekkende middelen kent om in te zetten, kan de enkele verklaring dat Hoofdstuk VII van het Handvest van toepassing is, op geen enkele manier kan worden opgevat als een impliciete opdracht of toestemming van de Veiligheidsraad om oorlogsgeweld te gebruiken.

En iedere poging om uit zo'n enkele verklaring dat Hoofdstuk VII op een bepaalde situatie van toepassing is wél een legitimerende werking voor het toepassen van oorlogsgeweld te construeren, getuigt dan van kwade trouw en ernstige schending van het Handvest.
Alleen al het opwerpen van de mogelijkheid hiervan vormt al een grove ondermijning van het systeem van het Handvest.

In het kader van het Handvest, en zeker van Hoofdstuk VII, is de Veiligheidsraad de handelende en beslissende instantie.
Die is dan dus exclusief aangewezen om verdere besluiten te nemen.

Dat de Veiligheidsraad het centrale orgaan is dat per sé niet gepasseerd kan worden, blijkt ook uit het volgende.
Bij **elk** oorlogsgeweld, of nu het is bij wijze van gerechtvaardigde zelfverdediging of bij een militair optreden in het kader van Hoofdstuk VII van de Veiligheidsraad,staat het Handvest boordevol bepalingen dat de zaak ,respectievelijk, zo spoedig mogelijk in de handen van de Veiligheidsraad moet worden gelegd, dan wel, stap voor stap, in handen van de Veiligheidsraad behoort te blijven ter verdere besluitvoering.
Met andere woorden: het Handvest claimt voor de Veiligheidsraad universele en exclusieve competentie als het gaat om het uitoefenen van militair geweld.

Allereerst kan het niet zomaar aan het oordeel van bepaalde staten of groepen van staten worden overgelaten om vast te stellen en vervolgens te besluiten dat er ergens sprake is van een zodanige ernstige schending van `VR-resoluties` dat zij gerechtigd zouden zijn om militair geweld toe te passen tegen een souvereine staat.
Dat zou tot willekeur leiden.
De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties is en blijft daarom het institutionele kader om te beslissen of er in een bepaalde situatie sprake is van een zodanige schending van `VR-resoluties` dat het toepassen van oorlogsgeweld gerechtvaardigd zou zijn.
Het Handvest van de Verenigde Naties maakt het immers nu juist tot een **prerogatief** van de Veiligheidsraad om te besluiten of er, buiten het geval van gerechtvaardigde zelfverdediging, ergens ter wereld militair geweld mag worden gebruikt. Het systeem van het Handvest brengt mee dat het geweldsmonopolie, hoe dan ook, bij de Veiligheidsraad ligt en nergens anders. Zo is dat volkenrechtelijk bepaald.

De stelling dat staten, of groepen van staten, buiten de Veiligheidsraad om zouden kunnen bepalen of militair geweld als antwoord op al of niet vermeende ernstige schendingen van VR-resoluties tegen een souvereine staat zou kunnen worden toegepast, vindt derhalve geen enkele steun in het volkenrecht.
Kan daarin ook geen enkele steun vinden, want voor iedereen is dit dan op het eerste gezicht duidelijk:
als een **groep van staten** competent wordt geacht om, buiten de Veiligheidsraad om, te bepalen of militair geweld tegen een souvereine staat mag worden toegepast onder het mom van tegengaan van schendingen van VR-resoluties, dan is er geen enkel beletsel dat ook **individuele** staten die bevoegdheid voor zichzelf zouden claimen. En voor je het weet, zijn we dan -wellicht al vóór de inwisseling- terug bij de situatie dat staten - onder allerlei voorwendsels- naar believen de oorlog aandeden.

Bovendien dient in veronderstelde ernstige schending van VR-resoluties primair in de Veiligheidsraad besproken te worden.
Een zaak, eenmaal in de Veiligheidsraad besproken, vormt daarmee **ipso facto** een zaak van de Veiligheidsraad. Die dan ook door de Veiligheidsraad wordt beoordeeld, beslist en afgehandeld.
Zo bepalen het systeem en de geest van het Handvest.

Dat is nog manifester het geval, als de Veiligheidsraad -en dat is ook in de onderhavige kwestie met betrekking tot Irak aan de orde- de zaak besproken hebbende, heeft aangegeven dat hier Hoofdstuk VII van het Handvest van toepassing is. Daarmee is de zaak dan vervat in termen van het Handvest en onverbrekelijk verbonden geraakt met het systeem van het Handvest.

In dit geval is het herhaaldelijk de VS die het besluit om eventueel oorlogsgeweld toe te passen keer op keer naar zich toetrekt.
In een volgende, andersoortige situatie, doen dit wellicht Frankrijk, of België, ik noem maar wat. En wat Frankrijk en België mogen, mogen bijvoorbeeld, ik noem maar wat, Nigeria of Thailand ook.
Het principe van volkenrechtelijke gelijkheid van staten is immers onaantastbaar.
Duidelijk is dat elke staat die optreedt als zou hij, zonder expliciete opdracht of mandaat van de Veiligheidsraad, militair geweld mogen gebruiken tegen een souvereine staat, in feite fungeert als doodgraver van het Handvest en van het systeem van de Verenigde Naties.

Het is onbetwistbaar dat de Veiligheidsraad in de kwestie-Irak geen opdracht of mandaat heeft gegeven tot het gebruik van oorlogsgeweld.
Van een dergelijke opdracht of een dergelijk mandaat in noch in resolutie 678 (1990),noch in resolutie 687 (1991), noch in enig ander resolutie sprake.

Aan het slot van resolutie 678 wordt bepaald :

"5. Besluit zich met de zaak bezig te blijven houden".

En aan het slot van resolutie 687 :

"34. Besluit zich met de zaak bezig te blijven houden en die verdere stappen te ondernemen als vereist voor de vervulling van de voorliggende resolutie en om vrede en veiligheid in de regio veilig te stellen ".

Een soortgelijk slot kent ook resolutie 1154 (1998).

(prods 1) De Veiligheidraad houdt het dus in al deze resoluties uitdrukkelijk aan zich om te bepalen of verdere actie of aanvullende maatregelen nodig zijn. Nergens uit blijkt dat dit door de Veiligheidsraad aan de VS of welke leden dan ook van de Veiligheidsraad of de Verenigde Naties wordt overgelaten of uitbesteed.

(prods 4) Het is dan ook van een weergaloze brutaliteit en ongerijmdheid dat de Verenigde Staten, daarin gesteund door een aantal westerse landen, waaronder dus ook Nederland, zich op het standpunt stelt dat zij gerechtigd zouden zijn op grond van enige resolutie van de Veiligheidsraad tot oorlogsgeweld tegen Irak over te gaan.

Daarmee matigen zij zich dan het recht aan om, onderling daartoe samenspannend, de Veiligheidsraad de bevoegdheid te ontnemen om het laatste punt van alle hierboven genoemde resoluties met betrekking tot Irak naar diens inzicht in te vullen en nader gestalte te geven en, de Veiligheidsraad verder aan de kant zettend en diens macht usurperend, zelf te bepalen welke maatregelen er getroffen dienen te worden.

In feite is het ongelooflijk wat hier gebeurt.
De Veiligheidsraad wordt eenvoudig als beslissend orgaan terzijde geschoven en de VS, in samenspanning met een aantal westerse staten waaronder Nederland, nemen diens plaats in.
Hier is sprake van een regelrechte coup tegen de Veiligheidsraad, met medewerking van de Nederlandse Staat.
Een ernstiger schending van het Handvest is niet denkbaar.

De Staat zal ongetwijfeld betogen dat zijn interpretatie van de bovengenoemde resoluties, als voldoende legitimerend voor het gebruik van oorlogsgeweld tegen Irak door o.a. de VS, met Nederlandse ondersteuning, juist is.

Maar afgezien van de hiervóór gegeven klemmende argumenten dat dit niet deugt, is er nog een heel andere benaderingswijze mogelijk, die duidelijk maakt waarom de Staat daarin onmogelijk gelijk kan hebben.
Want natuurlijk kan het onmogelijk zo zijn, dat een bepaalde interpretatie van een resolutie van de Veiligheidsraad als juist wordt voorgespiegeld, als die interpretatie door tenminste twee leden van de Veiligheidraad, namelijk de Russische Federatie en de Chinese Volksrepubliek, ten principale wordt betwist.

Het eerste dat in een dergelijke situatie dan zou moeten gebeuren, willen de betrokken staten er tenminste aanspraak op kunnen blijven maken te goeder trouw te handelen, is dat de besluitvoering ter zake van een eventueel geweldsmandaat in de Veiligheidsraad opnieuw aan de orde zou worden gesteld. Maar daartegen verzetten zich nu juist met vereende krachten de VS en GB, die stellen dat de genoemde resoluties geweld zouden legitimeren. Zij weten donders goed dat zij dan te maken zullen krijgen met een dubbel veto bij hun frauduleuze interpretatie, namelijk zowel van de kant van de Russische Federatie als van China. Daarom houden zij dit **kernpunt** zoveel mogelijk onttrokken aan het beraad in de Veiligheidsraad.

Daarmee een nog verdere schending van het Handvest van de Verenigde Naties plegend. Want dit Handvest wijst immers juist de Veiligheidsraad aan als het orgaan dat exclusief de bevoegdheid heeft om van stap tot stap te beslissen wat er verder moet gebeuren in een situatie van Hoofdstuk VII, waarbij ook de Veiligheidsraad dan uiteraard ook door alle Leden van de Verenigde Naties daadwerkelijk in staat moet worden gesteld om voortdurend de vinger aan de pols te houden.
Maar in plaats daarvan houden de VS en GB verdere besluitvorming ter zake van dit kernpunt -gewapend optreden of niet- zorgvuldig en opzettelijk aan de Veiligheidsraad onttrokken.

Daarmee de macht van de Veiligheidsraad verder usurperend en het Handvest verder schendend.

Het is duidelijk dat de VS en de westerse landen die daaraan steun verlenen op een volstrekt onrechtmatige wijze met de eerder genoemde resoluties aan de haal zijn gegaan.
Dit om oorlogsgeweld te kunnen gebruiken tegen Irak.
Dit opzettelijke misbruik van deze resoluties toepassend om het plegen van oorlogsdaden, en het dreigen daarmee, tegen Irak van een schijn van legititeit te voorzien.

Dusdoende wordt echter het geweldsverbod van het Handvest geschonden.
Dat is een misdrijf tegen de vrede, waaraan Nederland zich medeplichtig maakt.
Dat is echter niet het enige oorlogsmisdrijf waaraan Nederland zich medeplichtig maakt of dreigt te maken.

V. <u>Nederlandse medeplichtigheid aan(dreigende)schending van het Eerste Aanvullende Protocol bij de Verdragen van Genève</u>

De Staat zal wellicht betogen dat het (beoogde) oorlogsgeweld van de VS tegen Irak zich zal beperken (beperkt)tot militaire doelen in Irak.
Dat is zowel niet terzake doende als nietszeggend en onwaar.

Niet ter zake doende, omdat ook als het oorlogsgeweld zich zou beperken tot louter militaire doelen, dat niet afdoet aan de onrechtmatigheid van dit beoogde oorlogsgeweld.

Juist **omdat** het beoogde oorlogsgeweld geen enkele rechtsbasis bezit, is het niet minder onrechtmatig als het zich zou beperken tot militaire doelen.
Aanvallen op militaire troepen, met de bedoeling deze uit te schakelen en dus met de bedoeling om Iraakse soldaten te doden, is dan, gelet op het opzettelijke karakter hiervan, moord. En aanvallen op andere militaire doelen vormen dan tenminste pogingen tot doodslag, doodslag of dood door schuld, indien daarbij slachtoffers vallen.

Zonder legitimerende grondslag in het volkenrecht is het bedreigen van Irak met oorlogshandelingen en het uitvoeren daarvan juridisch niets anders dan het in stelling brengen van een moordmachine jegens militaire en civiele segmenten van de Iraakse samenleving.

Nietszeggend is het omdat de ervaringen in de Golfoorlog hebben geleerd dat met name landen als de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk een ontoelaatbare interpretatie van het begrip "militaire doelen" hanteren.

Zoals al in de dagvaarding aangegeven, en met eerder overgelegde documenten is gestaafd, vallen daaronder naar de opvatting van deze landen ook verkeers- en spoorwegknooppunten, bruggen, overheidsgebouwen , electriciteitscentrales, rioolzuiveringsinstallaties, drinkwaterbedrijven, kortom de hele civiele infrastructuur. Alles wat de civiele weerstand zal kunnen verzwakken, wordt blijkbaar gerekend tot "militair doel".
In het geval van Irak werd de civiele structuur totaal vernietigd, waarbij voor een bedrag van naar schatting van organen van de Verenigde Naties zelf voor ten minste 22 miljard gulden aan verwoestingen aan de civiele infrastructuur werd aangericht.
Vele van deze bombardementen op zogenaamde "militaire doelen" vormden in feite oorlogsmisdaden.
Dat is niet alleen de mening, tot uiting gebracht in de door mij overgelegdedokumenten, (prods.3) maar ook van het Amtsgericht van Stuttgart in de door mij overlegde uitspraak van dit Duitse rechtscollege van 3 december 1996.

Bij de december-bombardementen op Irak zijn volgens de laatste berichten 1200 doden en gewonden gevallen, maar dat is een Iraaks cijfer. Zowel de Amerikanen als Saddam Hoessein hebben er belang bij het aantal slachtoffers zo laag mogelijk voor te stellen. Eerdere bronnen uit het Pentagon rapporteerden dat de aanvallen zoals ze nu zijn uitgevoerd, zouden leiden tot naar verwachting (prods.8) 10.000 doden. In elk geval is er opnieuw verwoesting van de Iraakse civiele infrastruktuur. Zo is o.a. het ministerie van watervoorziening opnieuw verwoest. Amnesty International berichtte dat ook ziekenhuizen zijn getroffen. Met grote gretigheid wordt in brede kring geloof gehecht aan de mythe van de precisiewapens, die zouden worden gebruikt. Zo ongeveer in de trant van: eerst hadden we de neutronenbom, die gebouwen liet staan maar de mensen doodt, en nu hebben we slimme bommen die gebouwen verwoesten, maar de mensen die daarin zitten in leven laten. Dat het hier voor een groot deel om een mythe gaat,blijkt ook uit de door mij overgelegde produkties. Saddam Hoessein en de Amerikanen geven ons eenvoudig geen cijfers over het aantal slachtoffers.

Na de grootscheepse vernietiging van de civiele infrastruktuur van Irak door de bombardementen tijdens de Golfoorlog, heeft er nu opnieuw verwoesting van de civiele infrastruktuur van Irak plaatsgevonden en dreigt nog verdere vernietiging. Dat zal de stille moord op het Iraakse volk als gevolg van totale "vereledendung" van het land verder in de hand werken.
Deze vernietiging van de civiele infrastruktuur was een oorlogsmisdrijf en zal opnieuw een oorlogsmisdrijf zijn.

In artikel 52 van Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève wordt uitdrukkelijk bepaald :

"2. Aanvallen dienen strikt tot militaire doelen te worden beperkt. Voor zover het objecten betreft, zijn militaire doelen uitsluitend die objecten die naar hun aard, ligging, bestemming of gebruik een daadwerkelijke bijdrage tot de krijgsverrichtingen leveren en waarvan de gehele of gedeeltelijke vernietiging, verovering of onbruikbaarmaking onder de omstandigheden van dat moment een duidelijk militair voordeel oplevert."

Veel van de civiele infrastructuur, vernietigd in de Golfoorlog, valt onmogelijk onder deze definitie te brengen.

Er zijn voorts berichten dat de VS chemische installaties in kerninstallaties zouden willen aanvallen.
Als die laatste er al zijn, dan is dat in elk geval in strijd met het Eerste Protocol.
Artikel 56 bepaalt:

"1. Werken of installaties die gevaarlijke krachten bevatten, te weten stuwdammen, dijken en kerncentrales, mogen niet het doelwit van een aanval worden gemaakt, zelfs niet wanneer zij militaire doelen zijn, indien die aanval

len het vrijkomen van gevaarlijke krachten zouden veroorzaken en daardoor zware verliezen aan mensenlevens onder de burgerbevolking teweeg zouden brengen. (...)".

Naast medeplichtigheid aan het schenden van het Handvest van de Verenigde Naties, en daarmee aan een misdrijf tegen de vrede, zijnde een ernstig oorlogsmisdrijf, dreigt dus ook nog medeplichtigheid aan verdere oorlogsmisdrijven, namelijk het schenden van belangrijke bepalingen van Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève, door Nederland geratificeerd.

VI. Nederlandse medeplichtigheid aan (dreigend) disproportioneel wapengeweld

En tenslotte hebben de Amerikanen nog openlijk en brutaalweg het voornemen aangekondigd tot het plegen van nog een ander oorlogsmisdrijf.
Namelijk het bombarderen van Irak op grote schaal.
Daarmee gaf de VS tegelijkertijd te kennen over te zullen gaan tot disproportioneel geweld.
Het toepassen van disproportioneel oorlogsgeweld vormt ook op zichzelf en afzonderlijk een oorlogsmisdrijf - of het toepassen van wapengeweld in enig concreet geval nu rechtmatig is of niet -.

Als het immers zo is, dat het reeds lang een regel van internationaal recht is dat bij zelfverdedigingsacties alleen die maatregelen gerechtvaardigd zijn die proportioneel zijn met de gewapende aanval en noodzakelijk om er weerstand aan te bieden, zoals het Internationaal Gerechtshof in de uitspraak van 8 juli 1996 onder overweging 41 vaststelt, dan geldt dat zeker voor militair geweld, dat geen zelfverdediging vormt.

Natuurlijk vormt het grootscheeps bombarderen van Irak, zoals half december j.l. uitgevoerd en waartoe de VS zich kennelijk opnieuw de mogelijkheid voorbehoudt, behalve op zich al onrechtmatig handelen, bovendien nog handelen met disproportioneel geweld.
Want zelfs als men zou aannemen dat de resoluties met betrekking tot Irak de VS op zich het recht zouden verlenen om oorlogsgeweld te gebruiken tegen Irak - waarvan dus geen sprake is -, dan nog legitimeert de op zich niet zo zware obstruktie van de Veiligheidsraads-resoluties door Irak inzake medewerking aan de wapeninspekties geen tomeloos militair geweld, zoals de VS zich voorstellen desnoods te zullen gebruiken.
In het Midden-Oosten liggen immers de voorbeelden van veel zwaardere en ingrijpende obstructies van Veiligheidsraads-resoluties voor het oprapen, waar zelfs geen enkele dreiging tegenover wordt gesteld. Laat staan een bedreiging met langdurige en ingrijpende vernietigingsbombardementen.

VII. Processuele positie van eisers

Dan wil ik nu nader ingaan op de processuele positie van mijn eisers-natuurlijke personen en de eisers-rechtspersonen.

In de eerste plaats wil ik benadrukken dat iedere Nederlandse staatsburger in een rechtsstaat het recht toekomt - en daar ook in rechte aanspraak op moet kunnen maken - om ervan verschoond te blijven dat de Nederlandse Staat zich medeverantwoordelijk maakt voor en medeplichtig maakt aan ernstige misdrijven naar internationaal recht.
Waarbij benadrukt moet worden dat deze medeplichtigheid aan misdrijven naar internationaal recht ook in zijn of haar naam worden gepleegd.

Komt het tot enigerlei vorm of meerdere vormen van daadwerkelijke materiële en/of militaire steun aan de VS m.b.t. oorlogsgeweld tegen Irak, dan bestaat daarbij ook nog voortdurend het risico dat hij/zij daaraan ook verder feitelijk medeplichtig wordt gemaakt door enigerlei vorm van (arbeids)contractu-

ele, ambtelijke en/of andere ge-of verbondenheid, doordat iedere Nederlander immers participeert in dezelfde maatschappelijke contekst van de Nederlandse samenleving, waarin in dat geval ook deze materiële en /of militaire steunverlening plaatsvindt.
Volgens de normen van Neurenberg lopen de betrokkenen dan het risico van medeplichtigheid aan de voorbereiding of zelfs deelname aan de dan gepleegde oorlogsmisdrijven.
Het is een door art. 6:162 BW beschermd belang dat burgers ervan verschoond blijven dat de Staat, mede in hun naam, zich schuldig maakt aan medeplichtigheid aan oorlogsmisdrijven en dat geldt a fortiori voor het verschoond blijven van het mogelijk creëren van een situatie door de Staat, waarin zij het risico lopen of zouden kunnen lopen om eventueel persoonlijk aansprakelijk te worden aan voorbereiding of medewerking aan onrechtmatige oorlogshandelingen op basis van het Handvest van Neurenberg.

Daar komt dan nog bij dat het steunen van agressie door de Nederlandse Staat bovendien nog een ernstige inbreuk vormt op de Grondwet, die in art. 90 de regering de opdracht geeft om de internationale rechtsorde te bevorderen.
Het tegenovergestelde is hier dan het geval.
En iedere Nederlandse staatsburger heeft er recht op en belang bij - het gaat hier om een door art. 6:162 BW beschermd belang - om verschoond te blijven van inbreuken door de Staat op de internationale, zowel als de grondwettelijke rechtsorde, indien en voor zover hetgeen daarin wordt bepaald, is gesteld (mede) ter bescherming van zijn of haar belangen.
En dat is hier bepaald aan de orde.
Al was het maar omdat ondersteuning aan schending van de internationale rechtsorde die Nederland geeft, en de schending van de grondwettelijke rechtsorde die daardoor plaatsvindt, hoe dan ook het risico in zich dragen van een verdere escalatie.
prods. 5 en 7) En zelfs kunnen uitlopen op een wereldoorlog, zoals ook van Russische zijde regelmatig wordt beklemtoond.
Waardoor uiteindelijk ook lijf en goed van de eisers-natuurlijke personen in de waagschaal wordt gesteld, mede als gevolg van dit onrechtmatige Nederlandse optreden.

Uiteindelijk kan de volkenrechtelijk onrechtmatige steunverlening van Nederland er dan ook toe bijdragen dat leven, eigendommen, gezondheid en veiligheid van mijn eisers op het spel komen te staan of dreigen te komen staan.
Eén recht wil in dit verband naar voren halen. Dat is het recht op leven.
Dat kan dus in het geding komen voor mijn eisers, als de crisis als gevolg van het onrechtmatige oorlogsgeweld en de Nederlandse steun daaraan uit de hand loopt.
Hoe zit het nu met het recht op leven in een oorlogssituatie ?

De vraag of de bescherming van het het recht op leven die internationale verdragen plegen te bieden, in omstandigheden van oorlog ook geldt, is onder ogen gezien door het Internationaal Gerechtshof in diens uitspraak van 8 juli 1996.
In overweging 25 stelt het Internationaal Gerechtshof dienaangaande:

> *"25. Het Hof merkt op dat de bescherming van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten niet ophoudt in tijden van oorlog, behalve door de werking van artikel 4 van het verdrag waarbij in geval van een nationale noodtoestand van bepaalde bepalingen mag worden afgeweken. Eerbied voor het recht op leven is echter niet zo'n bepaling. In beginsel is het recht om niet naar willekeur van het leven te worden beroofd ook van toepassing in geval van vijandelijkheden. Echter, wat een levensberoving naar willekeur inhoudt moet in zo'n geval worden bepaald aan de hand van de toepasselijke lex specialis, namelijk, het recht dat van toepassing is gedurende gewapend conflict en dat is ontwikkeld om gedragingen bij vijandelijkheden te reguleren.*

Niet alle Nederlandse staatsburgers onderkennen echter dat de Nederlandse Staat in casu het internationale recht en de grondwet schendt. Dat zijn er -relatief- slechts enkelen.
Daarbij gaat het bovendien meestal om mensen, die een geschiedenis hebben van langdurige vredesgetuigenis en verzet tegen militaire agressie, die daarbij ook sterk emotioneel zijn betrokken, zich daarvoor ook aanzienlijke opofferingen hebben getroost -sommigen van hen hebben wegens daden van burgerlijk verzet zelfs in de gevangenis gezeten- en daaraan soms hun leven voor een aanzienlijk deel hebben gewijd. Zij allen ervaren deze agressie van Nederland, die dus mede namens hen persoonlijk plaatsvindt en waaraan zij nota bene via hun belastinggeld gedwongen zijn mee te betalen, als een vorm van geestelijk geweld jegens hen, waardoor zij zich letterlijk ziek voelen en ernstig in hun welbevinden worden aangetast. Zodat zij bovendien door dit misdadige optreden van de Nederlandse Staat in hun gezondheid worden geschaad.

Een aantal van de eisers van Nederlandse afkomst heeft in de Tweede Wereldoorlog deelgenomen aan het verzet en daarmee dikwijls grote offers gebracht voor herstel van de rechtsstaat. Ook zij lijden nu onder deze aantasting van de rechtsstaat die de Staat pleegt en ondervinden daarvan ernstige schade.

Daarmee is voor al deze eisers -natuurlijke personen van Nederlandse afkomst het een gegeven dat zij een voldoende geïndividualiseerd belang hebben bij de vorderingen om aan dit onrechtmatige optreden van de Staat een einde te maken.
Achter de psychische schade die hier dus ook voor de Nederlandse eisers aan de orde is, gaat het belang schuil van de **geestelijke gezondheid**. De geestelijke gezondheid is zeker een belang dat van art. 6:162 BW bescherming ondervindt. Bescherming van de gezondheid heeft sinds 1983 zelfs wortels gekregen in de grondwet.
Dat het voorkomen van psychische schade als gevolg van onrechtmatig handelen behoort tot de door art. 6:162 BW beschermde belangen, wordt ook in de jurisprudentie onderkent.

Zoals in het arrest-Rost van Tonningen van 26 september 1991 van het Gerechtshof in Den Haag, dat ik in het geding heb gebracht.
Daarin wordt onder 8 overwogen:

"Het hof wil eventueel aannemen dat de verzetsstrijders het er geestelijk zo moeilijk mee hebben dat de weduwe van staatswege een pensioen geniet, dat zij als gevolg daarvan psychisch in de problemen dreigen te geraken of wellicht reeds zijn geraakt en uit dien hoofde misschien al zelfs deskundige hulp behoeven, zodat hier sprake is van psychische schade die in beginsel tot dedoor artikel 1401 BW beschermde belangen moet worden gerekend".

Dan zijn er nog de Nederlandse eisers -rechtspersonen. Die stellen zich op grond van hun statuten en hun daadwerkelijk maatschappelijk handelen (mede) ten doel de internationale rechtsorde en de vrede te bevorderen en het plegen van onrechtmatig oorlogsgeweld tegen te gaan.
prods. 11)
Een aantal eisers -rechtspersonen hebben daarbij hun statutaire doelstelling en hun maatschappelijke streven er bovendien expliciet op gericht om het internationale recht te doen respecteren, met name het recht inzake gewapende conflicten en het humanitaire oorlogsrecht.

Bij het realiseren van hun statutaire doelstelling en hun maatschappelijk streven naar vrede en instandhouden van de internationale rechtsorde, worden zij belemmerd door het onrechtmatige optreden van de Staat, hetgeen dan tevens dan onrechtmatig is jegens hen.

Bij al mijn eisers in het kort geding is tenslote nog een ander belang in het geding, dat bescherming van art. 6:162 BW ondervindt.
En dat is het belang van de zedelijkheid.
Het gaat hier dan om de derde onrechtmatigheidscategorie van Lindenbaum/Cohen.

Het doden en verwonden van mensen door oorlogsgeweld zonder legitimatie van het internationale recht, of dit nu militairen zijn of burgers, is moord of in elk geval doodslag. Dat is het aantasten van de zedelijkheid in ultima forma.
Datzelfde geldt voor het plegen van misdrijven tegen de vrede. Als er iets in strijd is met de goede zeden, dan is het wel het verkrachten van de rechtsstaat door de Staat der Nederlanden door medeplichtigheid aan moord en doodslag en aan oorlogsmisdrijven.
Het is deze strijdigheid met de goede zeden, waarop eisers zich tenslotte ook nog beroepen.

En juist hen die in het verleden, soms zelfs in het verzet, offers hebben getroost om de rechtsstaat te herwinnen of in het juiste spoor te houden, komt bij uitstek het recht toe om hier als behoeders van de maatschappelijke zedelijkheid op dit punt op te komen.

Als de onrechtmatigheid van enig handelen of nalaten is gelegen in strijdigheid met de goede zeden, dan hoeft voor dat geval niet te worden aangetoond dat het gewraakte handelen onrechtmatig is **jegens eisers**, omdat dan de onrechtmatigheid niet berust op enige rechts- of belangenaantasting.
Hier geldt dan hetgeen dat Advocaat-Generaal Franx in zijn conclusie bij het Ganstrekken-arrest (NJ 1987,458) overwoog:

"Aanvaardt men de zedelijkheid als grondsslag voor de geschonden norm, dan hoeft men aan een onderzoek naar eventuele belangen voor het aanwijzen van de rechtsgrond voor de (rechterlijke) actie niet meer toe te komen. De onrechtmatigheid berust dan niet op enige rechts- of belangenaantasting, maar slechts op "onzedelijkheid" zonder meer."

Mr. Franx voegt dan daar aan toe dat deze zedelijkheid zijns inziens een algemeen belang is.
Dit algemene belang trekken mijn eisers zich aan. En om redenen als hierboven uiteengezet, zijn juist zij vanwege hun achtergrond bij uitstek de aangewezenen om dit belang hier in casu ook in rechte behartigen.

Dat er ook overigens hier geen sprake van is dat de belangen van eisers onvoldoende geïndividualiseerd zouden zijn, is niet minder dan een gegeven, indien door art. 6:162 BW beschermde belangen in het geding zijn.
Een eventueel betoog van de Staat dat mijn eisers niet een genoegzaam individueel belang zouden hebben bij de ingestelde vorderingen, zou daarom pas echt een zwaktebod vormen van de Staat.
Een dergelijke stellingname van de Staat faalde ook ten opzichte van de duizenden eisers die optraden in de Kruisraketten-zaak.

Voorts heb ik in dit verband reeds op voorhand in het geding gebracht de uitspraak van 29 april 1993 van het Mensenrechten Comité in het kader van het Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten in de zaak van een aantal voormalige eisers in de Kruisraketten-zaak tegen de Staat der Nederlanden, waaruit blijkt dat die vlieger niet opgaat in het geval van het Protocol bij dat Verdrag.
prod. 14)
En er is ook geen reden waarom deze vlieger in het processuele recht dat hier van toepassing is, wél zou op gaan.
Dat zou namelijk de absurditeit met zich meebrengen, dat als een eventuele oorlogsdreiging één burger zou bedreigen, deze wél voldoende individueel belang zou hebben om te procederen en als die dreiging per saldo alle burgers zou treffen, geen van hen dat recht zou toekomen.
Dat een dergelijke absurditeit opgeld zou kunnen doen, komt de Staat wellicht goed uit, maar heeft met een adekwate rechtspleging natuurlijk niets te maken.

MET CONCLUSIE TOT toewijzing van de vorderingen.

PLEIDOOI VOORAF

De zaak heeft veel gesproken die op zich geen van allen buitengewone ingewikkeldheid zijn, daarom blijft de zaak toch zeer veel van een juist gedrag leent, waar drie verschillende aspecten moeten uitvoerig behandeld worden en dat vergt tijd.

1. Vragen of de stukken zijn ontvangen.

2. Geen twijfel over latere bestaan dat mijn cliënt het regeren van Saddam Hussein feel veroordelen.

Cliënt nr 2, de VJV, was zelfs de eerste die op een embargo van Amerikaanse goederen, technologie en wapens jegens Irak aandrong ~~en eiste dat~~ jegens Irak wegens het gebruik van chemische wapens tegen de Koerden (Halabja) Dat was al in 1988. Als de wereld dan tot overgaan was, was het met Saddam H. niet zover gekomen. Feit is nu eenmaal. De regering wilde toen daarmee tot overgaan.

Wat betreft politieke correctheid op het stuk van veroordeling van Saddam Hussein & de roep om maatregelen, luisteren mijn cliënten dus vele standpunten aan op de Stint.

Bij dit h.v. wordt dan ook niet beoordeeld of het regime van S.H. verderfelijk regeren is dat moet duidelijk zijn, maar de vraag of alle middelen daarvoor geoorloofd zijn.

Dat blijkt, als we het hier om. ~~Het~~ Met alle middelen wordt door bedoeld: oorlogsgeweld & zonder begrenzing van een Veiligheidsraads resolutie. Want dat de klacht is of redelijk dan dergelijk oorlogsgeweld mag aanwenden of dan andersom dan verdere

---

STATUTAIRE DOELSTELLINGEN

ATVN: artikel art C: "te stimuleren een vreedzame en vriendschappelijke tussen de volkeren"

VJV: art 2: "Het bevorderen van een democratische nationale en internationale rechtsorde, die een garantie vormt voor de vervanging van de mensenrechten & daarna de vrede. Zij houdt het dadelijk in bevorderen door: a) het bevorderen de totstandkoming en de verstevigen van rechtsregels en rechtsorganen, die en instandhouding zijn van de door de vervanging noodzakelijke rechtsorde b) het bevorderen van het rechtshulps overeenkomstig met name het internationaal en defensierecht, aan het bestaande nationaal en internationaal recht c) het stimuleren van de politieke wil om die internationale regelingen te scheppen, die daartoe dienen

Tribunaal: (wijziging doelstelling op 2-11-93): art 3: het bevorderen van de rechtsontwikkeling van het internationaal recht inbegrepen de vervolgingen van het opzetten van misdaden tegen de menselijkheid, de oorlogsmisdaden & het internationaal gebruik van martelen gericht.

Leiga : art 2 : De Vereniging heeft te doel het ideaal van de Raad van de Mens te dienen en te verbreiden, door de verbinding onder de stijden en de onderlinge eenheid te versterken.

NVMP : art 2: Overleg leidt tot vernietiging en afwikkeling in het leven
art 3 Vanuit de in art 2. vermelde uitgangspunten heeft de vereniging ten doel: een bijdrage te leveren aan de preventie van oorlog en van de totstandkoming van vrede in de wereld

Haags Vredesplatform : art 2: "De vereniging heeft tot doel het bevorderen, ondersteunen, coördineren en organiseren van alle vredesinitiatieven, waarvan binnen de vereniging consensus bestaat.

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 1998–1999

21 664 **Midden-Oosten conflict**

Nr. 102

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 17 december 1998

Over **het Amerikaans-Britse optreden tegen Irak** bericht ik u, naar de stand van heden, 17 december als volgt.

Op woensdagavond 16 december jl. zijn de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk tegen 23.00 uur onder de naam «Desert Fox» een militaire actie gestart tegen Irak. Enkele uren voor de aanvang is de Nederlandse regering van Britse zijde op de hoogte gebracht van de op handen zijnde militaire acties. Een Nederlandse bijdrage is niet gevraagd.

De luchtaanvallen, waarbij onder meer gebruik is gemaakt van 200 kruisvluchtwapens, hebben tot doel de Iraakse produktiecapaciteit van massavernietigingswapens te treffen en de wereld en met name de buurlanden van Irak te beschermen tegen bedreigingen met nucleaire, chemische of biologische wapens. Inmiddels is een tweede serie luchtacties uitgevoerd.

De directe aanleiding voor de actie is het rapport van de voorzitter van de Speciale Commissie van de VN (UNSCOM), de heer Butler, aan de VN-Veiligheidsraad (zie bijlage)[1]. Dit rapport concludeert dat Irak niet de voor de inspecties vereiste medewerking heeft verleend en zelfs nieuwe beperkingen heeft opgelegd aan UNSCOM. Dit is in strijd met de Iraakse belofte van half november jl. onvoorwaardelijk de volledige samenwerking met UNSCOM te hervatten. Destijds heeft Washington – in samenspraak met Londen – reeds aangegeven dat het de mogelijkheid openhield zonder waarschuwing vooraf bij een volgende tegenwerking tot militaire actie over te gaan. Zoals bekend heeft de systematische Iraakse obstructie van de werkzaamheden van UNSCOM de afgelopen 14 maanden drie maal een ernstige crisis veroorzaakt. Pas na dreigen met militaire geweld verklaarde Irak zich in beide gevallen alsnog bereid volledig met UNSCOM samen te werken.

Tussen de leden van de Veiligheidsraad bestaat een duidelijk verschil van mening over de militaire acties. De Verenigde Staten en het Verenigd

[1] Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

KST33050
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgevers
's-Gravenhage 1998

Koninkrijk stellen dat er geen andere weg meer was dan militair optreden, aangezien alle diplomatieke middelen waren uitgeput. Frankrijk betreurt de situatie die heeft geleid tot de aanvallen en acht het spijtig dat Irak UNSCOM niet in staat heeft gesteld haar taken uit te voeren. Rusland en China hebben scherpe kritiek op het militaire optreden. Beide landen hekelen het UNSCOM-rapport van 15 december jl. en het feit dat de VN-Veiligheidsraad geen kans heeft gehad zich over het rapport uit te spreken, voordat de acties begonnen. Zweden houdt Irak verantwoordelijk voor de ontstane situatie, maar benadrukt dat alleen de VN-Veiligheidsraad tot het gebruik van geweld mag besluiten en betreurt dat is overgegaan tot de acties zonder dat daar een uitspraak van de Veiligheidsraad aan ten grondslag ligt en de Raad de gelegenheid had zijn evaluatie van de laatste ontwikkelingen te voltooien. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, toont zich zeer teleurgesteld over het mislukken van zijn pogingen dit jaar om op vreedzame wijze uitvoering door Irak van de relevante VN-resoluties te bewerkstelligen.

Binnen de Europese Unie variëren de reacties van kritiek op het militaire optreden (Italië) tot het uitspreken van krachtige steun voor de luchtaanvallen, waarvoor de verantwoordelijkheid geheel bij Irak ligt (Spanje). Wel staat centraal dat Irak onmiddellijk en onvoorwaardelijk aan zijn verplichtingen in het kader van de relevante VN-Veiligheidsraadresoluties dient te voldoen. Zoals ook tot uitdrukking wordt gebracht in de Zweedse verklaring in de Veiligheidsraad bestaan evenwel verschillen van opvatting over de vraag of de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk gemachtigd waren tot dit optreden zonder voorafgaande consultaties in de Veiligheidsraad. Duitsland steunt het Amerikaans-Britse optreden en heeft de hoop uitgesproken dat de militaire acties zo spoedig mogelijk beëindigd kunnen worden. België betreurt dat een militaire actie onvermijdelijk was.

Naar het oordeel van de Nederlandse regering was het militair optreden onontkoombaar, aangezien Irak niet aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat Irak niet bereid is af te zien van de ontwikkeling van massavernietigingswapens. In het verleden heeft Saddam Hoessein getoond bereid te zijn die ook te gebruiken. Daaraan moet een einde komen.

De regering betreurt dat Saddam Hoessein een oplossing zonder geweld niet mogelijk heeft willen maken. De Iraakse president draagt derhalve zelf, ook tegenover het Iraakse volk, de volle verantwoordelijkheid voor het ingrijpen met militaire middelen.

De Nederlandse regering stelt zich, evenals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, op het standpunt dat het militaire optreden wordt gelegitimeerd door het geheel aan resoluties van de Veiligheidsraad vanaf 1991 inzake Irak.

De regering spreekt de hoop uit dat het aantal burgerslachtoffers tot een minimum beperkt blijft. Dat is ook de uitdrukkelijke inzet van de VS en het VK, zo is mij verzekerd. Een belangrijk deel van het VN-personeel is reeds geëvacueerd. Het aantal Nederlanders in Irak is zeer beperkt, mede als gevolg van het negatieve reisadvies dat reeds sinds 1991 geldt. Het gaat om een tiental Nederlanders, onder wie enkele journalisten en VN-medewerkers.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. J. van Aartsen

Rolnr. :

Mr. A'
Ac

P R O C E S D O S S I E R

Vereniging van Anti-Fascistische Oud-Verzetsstrijders; Bond van Anti-Fascisten e.a. /Staat

zitting d.d. 5 januari 1999 om 16.00 uur in kort geding
datum

procureur eisers : Mr. A.B.B. Beelaard

advocaat eisers : Mr. N.M.P. Steijnen

INHOUD

1. dagvaarding
2. pleidooi eisers
3. pleidooi Staat
4. produkties 1 t/m 14 (reeds overgelegd m.u.v. prod. 12)
5. aanvullende produkties d.d. 28 december 1998 (reeds overgelegd)
6. Rechtmatigheid van kernwapens ? - uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van 8 juli 1996 (prod. 12)